

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 4

БЕОГРАД 1935 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

III ПРЕТХОДНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 14 ЈУНА 1935 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО:

Претседник Верификационог одбора
ДРАГИША ЦВЕТКОВИЋ

Привремени секретар
МИЛАН БАЦАК

Присутни г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова **Богољуб Д. Јевтић**, Министар финансија др. **Милан Стојадиновић**, Министар правде др. **Драгутин С. Којић**, Министар шума и рудника др. **Светислав Поповић**, Министар унутрашњих послова **Велимир Поповић**, Министар без портфеља др. **Авдо Хасанбеговић**, Министар социјалне политике и народног здравља др. **Драго Марушић**, Министар трговине и индустрије **Милан Врбанић**, Министар саобраћаја **Димитрије Вујић**, Министар просвете **Стеван Ђирић**, Министар грађевина др. **Марко Кожул**, Министар за физичко васпитање народа др. **Људевит Ауер**, Министар пољопривреде др. **Драгутин Јанковић**.

ПОЧЕТАК У 10,15 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника II претходног састанка;

2 — Саопштење извештаја Верификационог одбора од 4 јуна о конституисању;

3 — Саопштење да је Лука Аврамовић изабран на листи др. Владимира Мачека, поднео Народној скупштини своје пуномоћје.

Дневни ред: Претрес извештаја Верификационог одбора о неоспореним мандатима, означеним у извештају под I и II.

Говорници: Министар унутрашњих послова Велимир М. Поповић, др. Јанко Баричевић, Војислав Лазић, Јеремија Протић, Мустафа Мулалић, Душан Иванчевић, др. Јосип Режек, Стеван Симић.

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Господо народни посланици, отварам трећи претходни састанак Народне скупштине. Молим господина секретара да прочита записник II претходног састанка.

Привремени секретар Милан Бацак прочита записник II претходног састанка.

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има ли ко од госпоре народних посланика да примети што на записник. (Нема). Примедаба нема, записник је примљен. Молим господина секретара да саопшти конституисање Верификационог одбора.

Привремени секретар Милан Бацак (саопштава): Верификациони одбор извештава да се

конституисао 4 јуна т. г. и изабрао за претседника г. Драгишу Цветковића, за потпретседника г. др. Јанка Баричевића и за секретара г. др. Ивана Јанчића.

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Ово саопштење прима се на знање.

Господо народни посланици, имам да Вам саопштим, да је г. Лука Аврамовић, изабран на листи г. др. Владимира Мачека, поднео своје пуномоћје

Народној скупштини. Његово ће пуномоћје бити упућено Верификационом одбору на решавање. (Пљескање и узвици: Живео!)

Господо народни посланици, прелазимо на дневни ред. На дневном је реду извештај Верификационог одбора. Молим господина известиоца да прочита извештај.

Извештај др. Вјекослав Милетић прочита извештај Верификационог одбора, који гласи:

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије

Верификациони одбор

VI. Бр. 5

11 јуна 1935 год.

у Београду.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Краљевине Југославије

БЕОГРАД

Верификациони одбор примио је преко привременог Претседника Народне скупштине, сам непосредно и преко Господина Министра унутрашњих послова записнике о раду Главног бирачког одбора, 304 посланичка пуномоћја, 121 жалбу на изборе, списак изабраних народних посланика као и сва односна изборна акта, па пошто је у смислу § 6. Закона о пословном реду у Народној скупштини у одређеном року свршио свој посао има част поднети Народној скупштини следећи извештај.

I

Из записника Главног бирачког одбора Верификациони одбор утврдио је следећи резултат избора за народне посланике извршених на дан 5 маја 1935 године.

Уписаних бирача по сталним бирачким списковима било је у целој земљи

свега	3,908.313
Гласало је на избору свега	2,880.964

Поједине земаљске кандидатске листе потврђене од надлежног Касационог суда у Београду добиле су гласова:

Листа Богољуба Д. Јевтића	1,746.982
Листа др. Владимира Мачека	1,076.345
Листа Димитрија Љотића	24.088
Листа Божидара Ж. Максимовића	33.549

Пошто је прегледао поднета пуномоћја, жалбе и остала акта о извршеним изборима Одбор је нашао: Да није изјављена никаква жалба, ни протест, нити иначе ма с које стране учињен ма какав приговор на ниже наведене изборе и мандате и то:

На избор и мандат г. *Богољуба Јевтића*, Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова — носиоца земаљске кандидатске листе;

На мандате: *Др. Косиће Куманудиа*, *др. Светислава Појовића*, *Јеремије П. Пројића*, *Михаила Стојадиновића*, и *Боривоја М. Ђурића* изабраних у Управном подручју Београд, Земун и Панчево.

У БАНОВИНИ ДРАВСКОЈ: на мандат *Јосипа Бенка*, изабраног у срезу Мурска Собота; на мандат *др. Франца Клара*, изабраног у срезу Доња Лендава; на мандат *Карла Гајшека* изабраног у срезу Коњице; на мандат *Карела Добершека*, изабраног у срезу Дравоград; на мандат *Августина Лукачића*, изабраног у срезу Љугомер; на мандат *Рудолфа Плесковића*, изабраног у срезу Лашко; на мандат *др. Антона Новачана*, изабраног у срезу Словенградец; на мандате *др. Рике Фукса* и *Ивана Мохорича*,

изабраних у срезу Љубљана Место; на мандате др. Драге Марушића и Сјанка Хочевара, изабраних у срезу Љубљанском; на мандат др. Драг Марушића, изабраног у срезу Логатец; на мандат Ивана Мохо-рича, изабраног у срезу Радовљица; на мандат Милана Мравља, изабраног у срезу Литија; на мандат Франа Жујанчића, изабраног у срезу Кршко; на мандат др. Ивана Ловренчића, изабраног у срезу Кочевје; на мандат др. Јосипа Режека, изабраног у срезу Ново Место; на мандат др. Франа Шемрова, изабраног у срезу Крањ; на мандат др. Јуре Коџеа, изабраног у срезу Чрномел; на мандат Даке Макара, изабраног у срезу Метлика;

У БАНОВИНИ САВСКОЈ: на мандат Јосипа Цветића, изабраног у срезу Госпињском; на мандат др. Мила Мишкулина, изабраног у срезу Перушић; на мандат Душана Н. Иванчевића, изабраног у срезу Грачац; на мандат др. Мирка Дошена, изабраног у срезу Кореница; на мандат др. Бранка Калембера, изабраног у срезу Удбина; на мандат др. Јосипа Рогића, изабраног у срезу Сењ; на мандат Владимира Тишме, изабраног у срезу Доњи Лапац; на мандат др. Вјекослава Милетића, изабраног у срезу Раб; на мандат Милана Банића, изабраног у срезу Сушак; на мандат др. Милована Грбе, изабраног у срезу Војнић; на мандат Бранка Д. Добросављевића, изабраног у срезу Слуњ; на мандат Ђуре М. Микашиновића, изабраног у срезу Огулин; на мандат др. Симе Кулишића, изабраног у Врбовско; на мандат Анђона Широле, изабраног у срезу Кастав; на мандате др. Милана Врбанића, др. Ивана Јурише, Анђуна Махника, и Николе Кабалина, изабраних у граду Загребу; на мандат Богдана Херцеговца, изабраног у срезу Глина; на мандат Петра Галогаше, изабраног у срезу Вргин Мост; на мандат др. Ђорђа Марковића, изабраног у срезу Костајница; на мандат Петра Влајковића, изабраног у срезу Петриња; на мандат Анђе Ковача, изабраног у срезу јастребарском; на мандат др. Људевића Ауера, изабраног у срезу Сисак; на мандат др. Јанка Баричевића, изабраног у срезу Прелог; на мандат Анђона Л. Видеца, изабраног у срезу Чаковац; на мандат Виктора Физира, изабраног у срезу Лудбрег; на мандат Павла Мајице, изабраног у срезу Иванец; на мандат др. Богдана Ивековића, изабраног у срезу Нови Мароф; на мандат Винка Белинића, изабраног у срезу Доња Стубица; на мандат Николе Соколовића, изабраног у срезу Грубишно Поље; на мандате др. Луке Шошки и др. Стевана Бубића, изабраних у срезу Бјеловар; на мандат др. Велка Илића, изабраног у срезу Копривница; на мандат Миливоја Стейанова, изабраног у срезу Гарешница; на мандат др. Драгана Краљевића, изабраног у срезу Пожега; на мандат Милана Добровића, изабраног у срезу Дарувар; на мандат др. Миленка Марковића изабраног у срезу Пакрац; на мандат Жарка Томашевића, изабраног у срезу Вуковар; на мандат Животе Милановића, изабраног у срезу Слатива; на мандат др. Милана Симића изабраног у срезу Нашице;

У БАНОВИНИ ВРБАСКОЈ: на мандат Душана Субојића, изабраног у Срезу градишком; на мандат Мустафе Мулалића, изабраног у Срезу грачаничком; на мандат Живка Даниловића, изабраног у Срезу приједорском; на мандат Симе Крстића, изабраног у Срезу теслињском; на мандат др. Тодора Лазаревића, изабраног за град Бања Луку; на мандат Душана Р. Милошевића, изабраног за Срез бањалучки; на мандат Лазара Црљића, изабраног у Срезу дервентском; на мандат Јована М. Јовановића, изабраног у Срезу прњаворском; на мандат Максима Тешића, изабраног у Срезу которварошком; на мандат Симе Ђ. Будимира, изабраног у Срезу мркоњићском; на мандат Симе Марјанца, изабраног у Срезу јајачком; на мандат др. Бранка Миљуша, изабраног у Срезу санском; на мандат Јована С. Брујића, изабраног у Срезу добојском; на мандат др. Војислава И. Јовановића, изабраног у Срезу петровачком.

У БАНОВИНИ ПРИМОРСКОЈ: на мандат др. Нике Т. Новаковића, изабраног у Срезу книнском; на мандат др. Вука Вујасиновића, изабраног у Срезу бенковачком; на мандат др. Марка Кожула, изабраног у Срезу шибеничком; на мандат др. Будислава Греур Анђелиновића и Манфреда Паштровића изабраних у Срезу сплитском; на мандат Ивана Шакића, изабраног у граду Сплиту; на мандат Петра Стојисављевића, изабраног у Срезу сињском; на мандат Момчила Сокића, изабраног у Срезу бугогојанском; на мандате Николе Преке, и Мухамеда Риџановића, изабраних у Срезу мостарском;

У БАНОВИНИ ДРИНСКОЈ: на мандат Велимира М. Поповића, и Ибрахима Сарића, изабраних у граду Сарајеву; на мандат Фране Маркића, изабраног у Срезу зеничком; на мандат Милана Божића, изабраног у Срезу вишеградском; на мандат Радеслава Т. Живковића, изабраног у Срезу височком; на мандат Мухамеда Прелубовића, изабраног у Срезу влашкичком; на мандат Љубомира О. Панчића, изабраног у Срезу бијељинском; на мандат Гојка Д. Пејина, изабраног у Срезу брчанском; на мандат Живојина Димитријевића, изабраног у Срезу јадранском; на мандат Војислава Лазића, изабраног у Срезу посавском; на мандат Уроша Недељковића, изабраног у Срезу рајевском; на мандат Стевана Јанковића, изабраног у Срезу подгорском; на мандат Тихомира Васића, изабраног у Срезу азбуковачком; на мандат Радисава Вучетића, изабраног у Срезу тамнавском; на мандат Миливоја М. Рајаковића, изабраног у Срезу рачанском; на мандат Милинка Р. Милутиновића, изабраног у Срезу драгачевском; на мандат Чедомира И. Захарића, изабраног у Срезу ужичком; на мандат Чедомира И. Захарића, изабраног у Срезу златиборском; на мандат Миленка Глишића, изабраног у Срезу ариљском; на мандат Рашка Петковића, изабраног у Срезу сребреничком; на мандат Косће Алексића, изабраног у Срезу ваљевском; на мандат др. Драгушина Јанковића, изабраног у Срезу мачванском; на мандат Миливоја Ђ. Исаковића, изабраног у Срезу поцерском; на мандат Војка Р. Чвркића, изабраног у Срезу љубињском; на мандат Радоја М.

Јовичића, изабраног у Срезу пожешком; на мандат *Вукашина Спасовића*, изабраног у Срезу моравичком; на мандат *Светшоллика Св. Станковића*, изабраног у Срезу трнавском;

У БАНОВИНИ ЗЕТСКОЈ: на мандат *Саве Микића*, изабраног у Срезу бјелополском; на мандат *Војислава Ненадића*, изабраног у Срезу плеваљском; на мандат *Срешена Кузељевића*, изабраног у Срезу нововарошком; на мандат *Новице М. Појовића*, изабраног у Срезу андријевичком; на мандат *Војка Куршовића*, изабраног у Срезу милешевском; на мандат *Зарије Јоксимовића*, изабраног у Срезу беранском; на мандат *Николе М. Јовановића*, изабраног у Срезу колашинском; на мандат *Рисше В. Грђића*, изабраног у Срезу гатачком; на мандат *Бранка Т. Рајковића*, изабраног у Срезу љубинском; на мандат *Мирка Комненовића*, изабраног у Срезу боко-которском; на мандат *Милоша М. Рашовића*, изабраног у Срезу подгоричком; на мандат *Николе Зубера*, изабраног у граду Цетињу; на мандат *Буре Чејовића*, изабраног у Срезу барском; на мандат *Чедомира П. Сладојевића*, изабраног у Срезу никшићском; на мандат *Михаила Бошковића*, изабраног у Срезу даниловградском; на мандат *Живка Шушића*, изабраног у Срезу дежевском; на мандат *Велимира Јојића*, изабраног у Срезу пећском; на мандат *Тодора Михаиловића*, изабраног у Срезу митровачком; на мандат *Спаса Нићифоровића*, изабраног у Срезу штавичком; на мандат *Велимира Ј. Курсулића*, изабраног у Срезу студеничком;

У БАНОВИНИ ДУНАВСКОЈ: на мандат *Милорада Веселиновића*, изабраног у Срезу батинском; на мандат *Јоце Кашанина*, изабраног у Срезу дарчанском; на мандат *др. Косће Појовића*, изабраног у Срезу сомборском; на мандат *др. Стевана Крафта*, изабраног у Срезу кулском; на мандат *Милоја Т. Марцикића*, изабраног у Срезу паланачком; на мандат *др. Бранка Николића*, изабраног у Срезу новосадском; на мандат *др. Ђорђа Јовановића*, изабраног у Срезу жабаљском; на мандат *др. Срика Вукановића*, изабраног у Срезу севћанском; на мандат *Јеврема Томића*, изабраног у Срезу тителском; на мандат *Душана Појовића*, изабраног у Срезу илочкиком; на мандат *др. Николе Шијака*, изабраног у Срезу иришком; на мандат *Бранка Томића*, изабраног у Срезу митровичком; на мандат *др. Војислава Јањића*, изабраног у Срезу румском; на мандат *Стевана Ђурића*, изабраног у Срезу старопазовском; на мандат *др. Светислава Појовића*, изабраног у Срезу земунском; на мандат *Димитрија Вујића*, изабраног у Срезу петровградском; на мандат *Светшозара Станковића*, изабраног у Срезу новокањишком; на мандат *др. Мирка Косића*, изабраног у Срезу великокикиндском; на мандат *др. Александра Бушорке*, изабраног у Срезу алибунарском; на мандат *Јоце М. Георгијевића*, изабраног у Срезу вршачком; на мандат *Славка Николића*, изабраног у Срезу ковинском; на мандат *Драгољуба Ивановића*, изабраног у Срезу јасеничком; на мандат *Мирована Лазаревића*, изабраног у Срезу колубарском; на мандат *Велимира Милијановића*, изабраног у Срезу космајском; на мандат *Миливоја Перића*, изабраног у Срезу подунавском; на мандат *Милана Љ. Бацака*, изабраног у Срезу младеновачком; на мандат *Мирована Љ. Николића*, изабраног у Срезу крагујевачком; на мандат *др. Драгушина Којића*, изабраног у Срезу гужанском; на мандат *Јакше Божића*, изабраног у Срезу лепеничком; на мандат *Илије П. Михаиловића*, изабраног у Срезу орашачком; на мандат *Машије К. Повреновића*, изабраног у Срезу таковском; на мандат *Ђорђа Јевтића*, изабраног у Срезу качерском;

У БАНОВИНИ МОРАВСКОЈ: на мандат *др. Драгољуба Јевремовића*, изабраног у Срезу млавском; на мандат *Велимира М. Појовића*, изабраног у Срезу параћинском; на мандат *Мирка Урошевића*, изабраног у Срезу хомољском; на мандат *Десимира Јанковића*, изабраног у Срезу звишском; на мандат *Николе Лазаревића*, изабраног у Срезу левачком; на мандат *Чедомира А. Пејкића*, изабраног у Срезу деспотовачком; на мандат *Косће Димитријевића*, изабраног у Срезу темничком; на мандат *др. Живојина Појовића*, изабраног у Срезу равничком; на мандат *Димитрија С. Мирковића*, изабраног у Срезу голубачком; на мандат *Живојина Јевтића*, изабраног у Срезу беличком; на мандат *Драгише Стојадиновића*, изабраног у Срезу неготинском; на мандат *Љубомира Божиновића*, изабраног у Срезу заглавском; на мандат *др. Александра Мијовића*, изабраног у Срезу бољевачком; на мандат *Радомира Гајића*, изабраног у Срезу поречком; на мандат *Владимира Н. Казимировића*, изабраног у Срезу брзопаланачком; на мандат *др. Љушице Димитријевића*, изабраног у Срезу кључском; на мандат *Тодора С. Тодоровића*, изабраног у Срезу зајечарском; на мандат *Боривоја Д. Анђића*, изабраног у Срезу крајинском; на мандат *Михаила Љешевића*, изабраног у Срезу добричком; на мандат *Цвешка Јеличића*, изабраног у Срезу копаоничком; на мандат *Радивоја Милошевића*, изабраног у Срезу лапском; на мандат *Михаила Крстића*, изабраног у Срезу ражањском; на мандат *Богољуба Кнежевића*, изабраног у Срезу расинском; на мандат *Добровоја Стошовића*, изабраног у Срезу прокупачком; на мандат *др. Милоша Рашковића*, изабраног у Срезу трстеничком; на мандат *Петра Н. Богавца*, изабраног у Срезу жичком; на мандат *Шерифа Бешировића*, изабраног у Срезу вучитрнском; на мандат *Драгише Цветковића*, изабраног у граду Нишу; на мандат *Милана Голубовића*, изабраног у Срезу сврљишком; на мандат *Љубомира Јовановића*, изабраног у Срезу алексиначком; на мандат *Драгомира М. Миловановића*, изабраног у Срезу бањском; на мандат *Александра Станковића*, изабраног у Срезу лужничком; на мандат *Борисава П. Живадиновића*, изабраног у Срезу моравском; на мандат *Јована Аранђеловића*, изабраног у Срезу белопаланачком;

У БАНОВИНИ ВАРДАРСКОЈ: на мандат *Стојидина Димитријевића*, изабраног у Срезу доњополошком; на мандат *Милана К. Главинића*, изабраног у Срезу грачаничком; на мандат *Малића Пељивановића*, изабраног у Срезу горском; на мандат *Зејнел бега Ибрахима Страцимира*, изабраног у

Срезу качаничком; на мандат *Михаила Лукаревића*, изабраног у Срезу пчињском; на мандат *Живка Попова*, изабраног у Срезу гњиланском; на мандат *Сшаменка Шошића*, изабраног у Срезу кривоаланачком; на мандат *Милана Р. Перовића*, изабраног у Срезу јабланичком; на мандат *Аћима С. Поповића*, изабраног у Срезу прешевском; на мандат *Живојина Рафаиловића*, изабраног у Срезу босилградском; на мандат *Милана Бчажића*, изабраног у Срезу охридском; на мандат *Сшавре К. Триковића*, изабраног у Срезу кичевском; на мандат др. *Михаила Р. Поповића*, изабраног у Срезу преспанском; на мандат *Сшојана Сш. Кршића*, изабраног у Срезу струшком; на мандат *Светозара С. Тасића*, изабраног у Срезу мориховском; на мандат др. *Драгушина Јанковића*, изабраног у Срезу скопском; на мандат др. *Драгушина Којића*, изабраног у граду Скопљу; на мандат *Тодора М. Живковића*, изабраног у Срезу велешком; на мандат др. *Јордана Аћимовића*, изабраног у Срезу струмичком; на мандат *Михаила Каламашијевића*, изабраног у Срезу штипском; на мандат *Игњаша Б. Стефановића*, изабраног у Срезу кавадарском; на мандат *Душана Перовића*, изабраног у Срезу неготинском; на мандат *Танасија Ђ. Динића*, изабраног у Срезу овчеполском; на мандат др. *Часлава М. Никишовића*, изабраног у Срезу радовишком; на мандат *Бранислава А. Тодоровића*, изабраног у Срезу галичком; на мандат *Обрена Савића*, изабраног у Срезу неродимском; на мандат *Рамадама Ф. Рамадановића*, изабраног у Срезу подгорском; на мандат *Сшевана Симића*, изабраног у Срезу кратовском; на мандат *Михаила Г. Ђуровића*, изабраног у Срезу масуричком; на мандат *Радосава М. Димића*, изабраног у Срезу дебарском; на мандат *Петра Р. Косовића*, изабраног у Срезу битолском; на мандат *Василија Трбића*, изабраног у Срезу прилепском; на мандат *Душана Антонијевића*, изабраног у Срезу крушевском; на мандат *Дамњана Р. Арнаушовића*, изабраног у Срезу малешком; на мандат *Радивоја Нановића*, изабраног у Срезу дојранском.

Верификациони одбор предлаже Народној скупштини, да изволи мандате напред именованих изабраних народних посланика оснажити.

II

Противу избора и мандата народних посланика у ниже наведеним изборним јединицама биле су изјављене жалбе, али је Одбор те жалбе одбацио, и одлучио да предложи Народној скупштини да изволи оснажити мандате и ових изабраних народних посланика као неоспорене.

БАНОВИНА ДРАВСКА

1) Срез Марибор Леви Брег

Жалио се Фран Борић, из Марибора на избор и мандате Ивана Јанжековића и др. Ивана Јанчића, наводећи, да су извршене изборне неправилности у целом срезу и да су скоро на свима гласачким местима поништавани гласови који су пали за земаљску листу др. Владимира Мачека.

Пошто су жалбени наводи недоказани и без утицаја на избор и поделу мандата, то је одбор жалбе одбацио, а пуномоћија др. *Ивана Јанчића* и *Ивана Јанжековића* оснажио.

2) Срез Птуј

Жалио се др. Вјекослав Куковец, министар у пензији из Марибора на избор и мандат Михаела Бренчича, наводећи да су извршене изборне неправилности на више гласачких места у овом срезу, да су преправљани гласачки спискови и ништени гласови дати за земаљску листу др. Владимира Мачека.

Пошто су жалбени наводи недоказани и без утицаја на резултат избора и расподелу мандата, то је Одбор жалбу одбацио а пуномоћије *Михаела Бренчича* оснажио.

3) Срез Цеље

Жалио се Винко Вабич, срески кандидат за срез Цеље на листи др. Владимира Мачека противу избора и мандата Ивана Прекоршека, наводећи да су извршене изборне неправилности на биралишту Брасловче, што је начелник среза у Цељу његовог претставника листе за то гласачко место одредио као заменика претседнику бирачког одбора на гласачком месту Гомилско, а претседник бирачког одбора на гласачком месту Брасловче није хтео примити заменика претставника листе Строжар Конрада.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани нити би били од утицаја на избор и поделу мандата, то је Одбор жалбу одбацио а пуномоћије *Ивана Прекоршека* оснажио.

4) Срез Марибор Десни Брег

Жалио се Љубински Станислав, поседник из Јаренине на избор и мандат Винка Горњака наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Свињица и Сподња Хоча тиме што су од стране претседника бирачких одбора одвраћани гласачи да гласају за листу др. Владимира Мачека и што су ништени гласови дати за ту листу.

Пошто су жалбени наводи без икаквих доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Винка Горњака* оснажио,

5) Срез Брежице

Жалио се др. Вјекослав Куковец, министар у пензији из Марибора на избор и мандат др. Андреја Веблеа наводећи да су извршене изборне неправилности у целом срезу и да су скоро на свима гласачким местима поништавани гласови који су пали за земаљску листу др. Владимира Мачека.

Пошто жалба о наведеном не подноси никакве доказе, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Андреје Веблеа* оснажио.

6) Срез Камник

Жалио се Антон Церер, кандидат на листи Богољуба Јевтића и бивши народни посланик противу избора и мандата Антона Керсника, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Невље, Камнишка Бистрица и Доб где су пуштани на гласање бирачи који нису уведени у сталне бирачке спискове, као и да је вршена недопуштена агитација противу њега а у корист његовог противкандидата Антона Керсника.

Пошто су жалбени наводи недоказани, то је Одбор жалбу одбацио а пуномоћије *Антон* Керсника *осважио*.

БАНОВИНА САВСКА

1) Срез Оточац

Жалио се Милан Бањковић, технички инспектор у пензији из Загреба, на избор и мандат др. Ђорђа Бранковића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Врховине I. и II што се допустило да гласају они, који нису уведени у бирачки списак; на гласачком месту Шкаре II што је претседник бирачког одбора дозволио да бесправно седи Мијат Турчић и да утиче на бираче да гласају за кандидата др. Бранковића; на гласачким местима Оточац I и II, што су бирачима на самим биралиштима дељени летци жуте боје на којима је писало да сви морају гласати за др. Ђорђа Бранковића.

Пошто жалбени наводи нису поткрепљени никаквим доказима, а у записницима поменутих гласачких места нема никаквих примедба, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Ђорђа Бранковића* оснажио.

2) Срез Крк

Жалио се Петар Велчић, адвокат из Крка, на избор и мандат Луке Костревчића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Добрњ I и II и у општини Дубашница тиме, што су претседници бирачких одбора забранили претставницима листе др. Владимира Мачека, да контролишу вођење гласачких спискова и спречили их да воде своје забелешке о току гласања, као и да је вршена недопуштена агитација у корист кандидата на земаљској листи Богољуба Јевтића.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани а и без утицаја су на резултат избора, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Луке Костревчића* оснажио.

3) Срез Вараждин

Жалио се Руде Пјецки, адвокат из Бајмока, на избор и мандат Стјепана Новаковића наводећи да је вршена недопуштена агитација од стране његовог противкандидата Стјепана Новаковића, да његова кандидатска листа није била ни у једном месту истакнута, да су претставници његове листе удаљени са биралишта; да су бирачи који су за њега гласали уписивани у списак Новаковића; да су бирачима који су за њега хтели гласати ускраћивали гласове.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, а и без утицаја су на резултат избора, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Стјепана Новаковића* оснажио.

4) Срез Брод

Жаlili су се Радован Голубовић, др. Филип Маркотић и др. Јосип Крпан, адвокати из Сл. Брода, на избор и мандат др. Драгана Дамића наводећи, да је др. Драган Дамић још и данас активни бановински чиновник у својству Управника бановинске болнице у Сл. Броду, противно § 12 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину; да су на сзима бирачким местима у овом срезу избори вршени неправилно; да су на гласачком месту Потцрков сутрадан после избора на дан 6 маја у 7 часова у јутро чланови бирачког одбора констатовали, да је са омота скинут печат и да на њихов захтев претседник бирачког одбора ово није хтео унети у записник.

Пошто жалбе не садрже никакве доказе о наведеном, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије др. *Драгана Дамића* оснажио.

5) Срез Нова Градишка

Жалио се Петар II, Бачић, кандидат за срез ново-градишки из Нове Градишке, на избор и

мандат Симе Ђурића, наводећи, да се је кандидат Сима Ђурић кандидовао за народног посланика као активни шумарски чиновник, противно § 12 Закона о избору народних посланика.

Пошто жалба о наведеном не садржи никаквих доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије Симе Ђурића оснажио.

6) Срез Осјечки

Жалили су се др. Милан Чачиновић и Петар Пелцер, из Осиека, Петар Маснић и Андрија Коже из Ернестинова на избор и мандате др. Милана Пинтеровића и Николе Гавриловића, наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Бијело Брдо II, Чепин, Даљ, Ернестиново, Ласлово, Храстин, Сарваш и Тењ тиме, што су од стране бирачких одбора преправљени гласачки спискови у корист кандидата на листи г. Богољуба Јевтића, а на штету опозиционих кандидата, а на гласачком месту Ернестивово, претседник бирачког одбора забранио је претставницима опозиционих листа да воде своје забелешке о току гласања.

Пошто жалбе не садрже никаквих доказа о наведеном а у записницима наведених гласачких места нема никаквих примедба о томе, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије др. Милана Пинтеровића и Николе Гавриловића оснажио.

БАНОВИНА ВРБАСКА

1) Срез Кључки

Жалили су се Ђорђо Младеновић, трговац из Кључа и Ферид Куленовић и другови из Кључа противу избора и мандата др. Милана Мијића, наводећи да др. Милан Мијић није могао бити ни биран за народног посланика пошто је одлуком Окружног суда у Бихаћу ст. 3/1933/16 од 18 априла 1935 године над целокупном имовином др. Мијића отворен стечај, као и да је и ако под стечајем др. Милан Мијић на дан избора 5 маја гласао у Кључу ма да није имао бирачко право.

Налазећи да стечајни поступак није још постао правомаћан као и то да би последице отварања стечаја над имовином др. Мијића и кад би стечај био правомаћан имале наступити тек пошто мандат др. Мијићу буде верифициран, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије др. Милана Мијића оснажио.

2) Срез Босанско-Граховски

Жалили су се Бранко Зорић-Теодосијин, наставник учитељске школе у пензији из Дрвара и Илија Родић, свештеник из Трубара на избор и мандат Миљкана Арежине наводећи, да је вршена недопуштена агитација у корист кандидата Миљкана Арежине.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије Миљкана Арежине оснажио.

3) Срез Босанско-Крупски

Жалили су се Чедомир Кокановић, приватни чиновник из Бања Луке и Тривун Дрљача, срески кандидат из Босанске Крупе на избор и мандат Бошка Зељковића, наводећи да су вршене изборне неправилности на гласачким местима Збориште, Добро Село, Пученик, Радић, Ивањска и Средњи Дубовик, као и да је вршена недопуштена агитација пре избора и на сам дан избора у корист кандидата Бошка Зељковића.

Пошто жалбе не садрже никаквих стварних доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије Бошка Зељковића оснажио.

4) Срез Бихаћски

На изборе у овом срезу жалио се Илија Л. Ђукић из Бихаћа, срески кандидат на земаљској листи Богољуба Јевтића за Срез бихаћски тражећи да се пониште избори у овом срезу и одреде поновни избори услед тога, што је за све време пре избора па и на сам дан избора од стране другог среског кандидата на листи Богољуба Јевтића, др. Симе Илишевића, вршена недопуштена агитација противу њега.

Пошто жалбени наводи нису поткрепљени никаквим доказима нити је пак жалба уперена противу избора и мандата изабраног народног посланика за овај срез Абдулаха Ибрахимпашића, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије Абдулаха Ибрахимпашића оснажио.

БАНОВИНА ПРИМОРСКА

1) Срез Корчулански

Жалио се др. Иво Шепаровић, адвокат из Блата, на избор и мандат Јоакима Куњџића, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Блато, I, II, III, IV и V тиме, што су избори

у овим бирачким местима завршени пет минута пре законом прописаног рока и што гласачки спискови за уписивање гласача који су гласали за поједине кандидате вису вођени поименично.

Пошто у жалби нису поднети никакви докази, то се Одбор из изборних аката ових пет гласачких места уверио, да су избори проведени правилно, па је жалбу одбацио а пуномоћије *Јоахима Куњашића* оснажио.

2) Срез Биоград на мору

Жалио се Мирко Диан из Сукошана код Биограда на мору на избор и мандат др. Марка Кожула, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Земуник, Бибиње, Сукошан, Драчевац, Кожино, Мурвица, Нин, Привлака, Рожанац, Пакоштале, Биоград и Пашман тиме, што је на овим бирачким местима у записницима бирачких одбора мање уписивано бирача, који су гласали за земаљску листу др. Владимира Мачека.

Пошто жалбени наводи ничим нису доказани то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Марка Кожула* оснажио.

3) Срез Столац

Жалили су се Ристо Ђокић и Асим Чохаџић, бивши народни посланици, Тане Ђатић, кројач из Чапљине и Владо Спахић, чиновник Шипада из Сарајева противу избора и мандата Милана Курилића, наводећи да је именовани бановински лиферант и закупац бање „Кисељак“ у Срезу фојничком на основу уговора од 10 априла 1934 године Бр. VI 9337 закљученог између њега и Бана Дринске бановине као претставника Банске управе.

Налазећи да наводи изнети у жалбама нису ничим доказани као и то да би последица лиферантског односа са бановином г. Курилића имала наступити тек пошто се г. Курилићу мандат верифицира, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије г. *Милана Курилића* оснажио.

4) Срез Ливно

Жалио се Салих Баљић, бивши народни посланик на избор и мандат Мије Кајића, наводећи да су на гласачком месту Стајковићи, срез Ливно, извршене изборне неправилности тиме што су 59 гласача, два пута гласали те је тиме број гласова у срезу Ливно само зато већи од броја гласова у срезу Коњиц, чиме је његов мандат доведен у питање те он није изабран.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Мије Кајића* оснажио.

БАНОВИНА ДРИНСКА

1) Срез Сарајевски

Жалили су се Сава М. Тошић и другови из Илиџе, на избор и мандат др. Бранка Калуђерчића наводећи, да су у овом срезу вршене изборне неправилности тиме, што су од стране среских кандидата др. Саве Бесаровића и Бранка Кашиковића и њихових агитатора јавно куповани гласови за новац и робу нарочито у гласачким местима Илиџа I и II, као и да је у гласачком месту Долац претставник листе среског кандидата др. Бранка Калуђерчића, Саво Шешлија, ненадлежно вршио контролу у сталном бирачком списку и припуштао гласању само оне гласаче, који су хтели гласати за среског кандидата др. Бранка Калуђерчића.

Како жалба о наведеном не садржи пуноважне доказе и у главном није уперена противу изабраног среског кандидата др. Бранка Калуђерчића, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Бранка Калуђерчића* оснажио.

2) Срез Травнички

Жалио се др. Нико Љубичић, срески кандидат на земаљској листи др. Владимира Мачека, противу избора и мандата др. Сулејмана Хафизадића наводећи, да су на поновним изборима од 12 маја 1935 године на гласачком месту Стајковићи извршене изборне неправилности тиме, што бирачком одбору није дата могућност, да сам бира деловођу одбора, већ су деловође постављене од стране среског начелника и то Петар Шимић и Бранко Ђурић, званичници Среског начелства у Травнику; што није дозвољено претставнику листе др. Владимира Мачека, да води своје забелешке о току гласања.

Пошто жалбени наводи нису доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Сулејмана Хафизадића* оснажио.

3) Срез Тувлански

Жалио се Александар Прека, заменик среског кандидата на листи др. Владимира Мачека, за

Срез тузлански противу избора и мандата др. Авде Хасанбеговића наводећи, да су на више гласачких места у овом срезу извршене изборне неправилности тиме, што су претседници бирачких одбора као присташе среског кандидата др. Хасанбеговића пристрасно водили изборе и што су претставници листе др. Владимира Мачека удаљавани са биралишта и хапшени.

Како жалба о наведеном не садржи никаквих доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. Авде Хасанбеговића оснажио.

4) Срез Посаво-Тамнавски

Жалили су се Момир Поповић и другови из Прова и Љубисав Јанковић из Ђуковине, на избор и мандат Марка В. Ружичића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Прово и Црниљево тиме, што су присташе среског кандидата Марка Ружичића на сам дан избора у овим гласачким местима вршиле притисак на бираче, да гласају за листу среског кандидата Ружичића и што су стојећи преко целог дана на вратима гласачке собе пропуштали само оне, који су хтели гласати за њиховог кандидата.

Пошто жалбе не садрже никаквих доказа о наведеном, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије Марка В. Ружичића оснажио.

5) Срез Црногорски

Жалио се Радомир В. Јанковић, земљорадник из Бадљева, срески кандидат на листи г. Богољуба Јевтића, на избор и мандат Павла Гајића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима Кољерићи и Радановац тиме, што су из његовог списка преношени гласачи у списак среског кандидата Павла Гајића; што је у самој гласачкој соби на дан избора точено пиће и што је вршена недолуштена агитација у корист среског кандидата Павла Гајића.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије Павла Гајића оснажио.

6) Срез Власенички

Жалили су се Мигар Белић из Милића, др. Љубомир Белић из Београда и кандидат на листи Богољуба Јевтића, Авдија Селимовић из Нове Касабе и Фаик Куртагић из Власенице, на избор и мандат Милана Петковића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима I и II општине Милићи, где је парох Милош Савић без икаквог званичног одобрења стално био у кругу биралишта као и за столом бирачког одбора и јавно агитовао за противкандидата Петковића; на гласачком месту Нова Касаба II, општине Церске, десио се исти случај са Мухамедом Хацићем, имамом матичарем, који је вршио агитацију за кандидата земаљске листе др. Владимира Мачека и тиме одузео гласове, који би пали за кандидата др. Белића.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије Милана Петковића оснажио.

7) Срез Колубарски

Жалио се Велимир Обрадовић и други из Миовице, на избор и мандат Миливоја Рафаиловића наводећи, да је избор Миливоја Рафаиловића за народног посланика неправилан, пошто се исти није могао кандидовати за народног посланика као полициски чиновник, док није то престао бити годину дана пре избора, а да је он пензионисан тек 22 марта 1935 године; да је услед тога као управно-полицијски чиновник имао утицаја на изборе у овом срезу, а нарочито на полициске органе који су услед тога његов избор потпомагали.

Из уверења Министарства унутрашњих послова III бр. 22189 од 7 јуна 1935 године, које је Верификационом одбору поднео г. Миливоје Рафаиловић види се, да је Рафзиловић М. Миливоје провео у управном одељењу Министарства унутрашњих послова као политичко-управни секретар и саветник у времену од ступања на снагу Закона о унутрашњој управи тј. од 1929 године па све до разрешења службе тј. 26 марта 1935 године; да за све ово време није имао никакво полициско звање и положај; и да није вршио никакве полициске послове, нити их је могао вршити, пошто исти послови и не спадају у надлежност Управног одељења, већ спадају у надлежност Врховне полициске управе.

Пошто Одбор налази да се алинеја II § 12 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину, према овоме не односи на г. Миливоја Рафаиловића, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије Миливоја Рафаиловића оснажио.

БАНОВИНА ЗЕТСКА

1) Срез Шавнички

Жалили су се Станко Шаулић и Драго Поповић из Шавника, Гајо Гашовић из Црквице,

Мирко Ђурчић из Рудине и Урош Нишић, на избор и мандат Данила В. Радоичића наводећи, да се у целом срезу водила недопуштена агитација у корист изабраног кандидата Радоичића; да је на гласачком месту Рудине председник бирачког одбора одбио од гласања девет бирача, који су били уведени у главни бирачки списак, као и да су на дан гласања а за све време гласања око круга биралишта стално били наоружани чувари шума, који су народ наговарали да гласају за кандидата Радоичића.

Пошто жалбени наводи нису поткрепљени никаквима доказима а записник бирачког одбора на гласачком месту Рудине налази се у потпуном реду, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Данила В. Радоичића* оснажио.

2) Срез Билећски

Жалио се Јевто Попара, бански већник и кандидат за Срез билећски на листи г. Богољуба Јевтића, против избора и мандата Војислава Ј. Гаћиновића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачком месту Дивин тиме, што је вршена недопуштена агитација од стране агитатора г. Гаћиновића.

Пошто уз жалбу нису поднети никакви докази, а у записнику бирачког одбора за гласачко место Дивин нема никаквих примедба, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Војислава Ј. Гаћиновића* оснажио.

3) Срез Требињски

Жалио се Михајло Ј. Павловић, из Требиња, кандидат за Срез требињски на листи г. Богољуба Јевтића, против избора и мандата Петра Иванишевића наводећи, да је у целом срезу, како пре избора тако и на сам дан избора вођена недопуштена агитација од стране агитатора кандидата Петра Иванишевића.

Пошто жалбени наводи нису доказани, а и без утицаја су на резултат избора, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Петра Иванишевића* оснажио.

4) Срез Невесињски

Жалио се др. Шпиро Солдо, кандидат за Срез невестињски на листи г. Богољуба Јевтића, противу избора и мандата Секуле Зечевића наводећи, да је од стране среског кандидата Секуле Зечевића и његових присталица недопуштеним средствима вршен утицај на слободну вољу бирача куповањем гласова, новцем, разним обећањима и робом.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, а и без утицаја су на резултат избора, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Секуле Зечевића* оснажио.

5) Срез Фочански

Жалио се Исметбег Гавран Капетановић на избор и мандат Шукрије Куртовића наводећи, да су вршене изборне неправилности на многим гласачким местима у овом срезу на дан избора тиме, што су затварани претставници земаљске листе др. Владимира Мачека; што на извесним биралиштима није истичана — прилепљивана — листа др. Владимира Мачека и што су са биралишта Закмур отерани чланови бирачког одбора, те избор није ни обављен.

Пошто је ова жалба без икаквих доказа као телеграм упућен Главном бирачком одбору, то је Верификациони одбор ову жалбу одбацио, а пуномоћије *Шукрије Куртовића* оснажио.

6) Срез Ђаковички

Жалио се Петар М. Гребенац, адвокат из Београда, кандидат на земаљској листи Богољуба Јевтића за Срез ђаковички, на избор и мандат Милоја Сокића, наводећи, да су извршене изборне неправилности у овом срезу тиме, што је како пре избора тако и на сам дан избора вршена недопуштена агитација у корист његовог противкандидата Милоја Сокића.

Пошто жалба не садржи никаквих доказа о наведеном, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Милоја Сокића* оснажио.

7) Срез Подримски

Жалио се Лука Грловић, председник општине Ораховске из Ораховца, на избор и мандат Мустафе И. Дургутовића, наводећи да је од стране агитатора г. Мустафе Дургутовића вршена недопуштена агитација у корист среског кандидата г. Дургутовића.

Пошто жалба о изнетим наводима не садржи никаквих доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Мустафе И. Дургутовића* оснажио.

8) Срез Сјенички

Жаљили су се Урош С. Карамарковић и другови, трговци из Сјенице и Божа Пауновић и дру.

гови из Лопижа, на избор и мандат Страхине Борисављевића, наводећи да су на многим гласачким местима претседници бирачких одбора вршили недопуштenu агитацију у корист среског кандидата Борисављевића, као и да су поткупљивани бирачи да гласају за поменутог среског кандидата.

Пошто жалбе о наведеном не садрже никаквих доказа, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Страхине Борисављевића* оснажио.

9) Срез Источки

Жалио се Радован Вулић из Истока, кандидат на земаљској листи г. Богољуба Јевтића, на избор и мандат Луке Мијушковића, наводећи да је вршена недопуштена агитација у целом срезу пре избора око састављања листе, као и за време избора, у корист кандидата Мијушковића, а на многим гласачким местима као у Ракошу и Врелу претставници његове листе у знак протеста нису потписали записнике о раду бирачких одбора.

Пошто жалба не садржи о наведеном никаквих доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Луке Мијушковића* оснажио.

10) Срез Дренички

Жалили су се Спасоје Милић, земљоделац из села Трстеника, Општине обрињске, Анђелко Нешић, Стеван Попадић и Јусуф Ибровић, кандидати на листи г. Богољуба Јевтића, за Срез дренички противу избора и мандата Крсте Чолаковића наводећи, да су на више гласачких места у овом срезу извршене изборне неправилности фалсификовањем изборних резултата у корист кандидата Крсте Чолаковића.

Како ни једна жалба не садржи никаквих доказа о изнетим наводима, а у записнику Главног бирачког одбора нема никаквих примедба, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Крсте Чолаковића* оснажио.

БАНОВИНА ДУНАВСКА

1) Срез Апатински

Жалио се Милан Седлар, пензионер из Апатина на избор и мандат др. Михаила Кашпера, наводећи да кандидат др. Кашпер не влада државним језиком, што је противно §§ 11 и 65 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину.

Пошто је ова жалба потписана писањем машиницом, те се може сматрати као анонимна достава, а Одбор преко својих чланова уверио се је да наводи изнети у жалби не одговарају истини то је жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Михаила Кашпера* оснажио.

2) Срез Оџачки

Жалили су се др. Војин Перић, посланички кандидат на листи др. Владимира Мачека за Срез оџачки и Рајман Фрања, адвокатски приправник из Оџака, на избор и мандат Отона Гавриловића наводећи, да су извршене изборне неправилности на првом гласачком месту Општине оџачке, где је гласање почело пола сата пре законом одређеног рока, као и да је у целом срезу вршена недопуштена агитација против кандидата опозиционих листа.

Пошто жалбе не садрже никаквих доказа о наведеном то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Отона Гавриловића* оснажио.

3) Срез Бачко-Тополски

Жалио се др. Селеша Јосиф, адвокат и посланички кандидат на земаљској листи Д. Љотића на избор и мандат др. Гавре Санте, наводећи да су у овоме срезу спречавани сви његови зборови и конференције.

Како жалилац о наведеном не подноси никакве доказе а резултат избора у овоме срезу је такав да не може бити од утицаја на поделу мандата, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Гавра Санте* оснажио.

4) Срез Старо-бечејски

Жалили су се др. Милан Влаховић, посланички кандидат на листи Богољуба Јевтића и др. Владимир Николић, посланички кандидат за Срез старо-бечејски наводећи да су извршене изборне неправилности у општинама Стари Бечеј и Бачко Градиште фалсификовањем гласачких спискова у корист кандидата Стевана Каћанског као и да је вршена недопуштена агитација за среског кандидата Стевана Каћанског.

Како жалбе не садрже пуноважне доказе о наведеном, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Стевана Каћанског* оснажио.

5) Град Нови Сад

Жалио се Ранко Славнић и друг, месни кандидати на земаљској листи Божидара Максимовића на избор и мандат Стевана Ђурића наводећи, да су у граду Новом Саду на свима гласачким местима извршене изборне неправилности тиме, што су претставници њихових листа отстрањивани са биралишта и што није дозвољено да могу вршити контролу о току изборних радњи као и да су полицијске власти забрањивале све њихове зборове и конференције у овом месту.

Како жалба не садржи никаквих доказа о наведеном, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Стевана Ђурића* оснажио.

6) Срез Јаша Томић

Жалили су се Ета Д. Ђаконовић и друг на избор и мандат др. Војислава Дошена наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачким местима у општинама Банатско Карађорђево, Српској Црњи и Новој Црњи тиме, што су бирачи који су гласали за остале кандидате уписивани у гласачки списак среског кандидата др. Дошена као и да је др. Дошен са својим агитаторима вршио недопуштenu агитацију.

Пошто жалиоци о наведеном не подносе стварне доказе, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије др. *Војислава Дошена* оснажио.

7) Срез Белоцрквански

Жалио се Прекајски Иван, посланички кандидат на земаљској листи Димитрија Љотића за Срез Белоцрквански на избор и мандат Драгомира Стојадиновића наводећи, да су извршене изборне неправилности на гласачком месту Дупљаја тиме, што су претставнику његове листе одузете белешке које је водио о току гласања; и што је у овом срезу вршена недопуштена агитација против кандидата опозиционих листа.

Како наводи изнети у жалби нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Драгомира Стојадиновића* оснажио.

8) Срез Грочански

Жалили су се Живко Богдановић, свештеник из Гроцке и Јеремија Бојовић, земљорадник из Врчина и посланички кандидат на земаљској листи Богољуба Јевтића на избор и мандат Велимира Аћимовића наводећи да је избор Велимира Аћимовића за народног посланика неправилан с тога што је он као активни бановински чиновник потврдио своју изјаву код Среског суда у Гроцкој дана 27 марта 1935 године а да је одлуком Бана Дунавске бановине И бр. 7353 од 4 априла 1935 године престала бановинска служба Аћимовићу Велимиру, бановинском инспектору III групе 2 степена Краљевске банске управе Дунавске бановине као и да је заменик г. Аћимовића Гајић В. Митар, учитељ из Врчина и данас активни државни чиновник и што је у целом срезу вршена недопуштена агитација за среског кандидата Велимира Аћимовића.

Пошто Одбор налази, да је Велимир Аћимовић у моменту предавања земаљске кандидатске листе г. Богољуба Јевтића на потврду Касационом суду у Београду био пензионисан бановински чиновник а да се у погледу личних својстава његовог заменика Митра В. Гајића, учитеља из Врчина, не може сада упуштати, то је Одбор жалбе одбацио а пуномоћије *Велимира Аћимовића* оснажио.

9) Срез Пожаревачки

Жалио се Милош Радивојевић, трговац из Пожаревца на избор и мандат Бране Давинића наводећи да су избори у овом срезу неправилни с тога што је посланички кандидат Брана Давинић преко својих повереника и преко своје рођене браће куповао бираче за новац и што су његови кортеши вршили терор на присталицама осталих кандидата.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио а пуномоћије *Бране Давинића* оснажио.

10) Срез Рамски

Жалио се др. Ђорђе А. Радуловић, пензионер из Београда и посланички кандидат на листи др. Владимира Мачека, на избор и мандат Војислава Ђорђевића, наводећи да су на гласачком месту Тополовник од стране председника бирачког одбора Николе Бесерабића извршене изборне неправилности тиме, што је без икакве потребе продужено гласање до 10 часова увече; што није допуштено претставнику листе др. Владимира Мачека да потпише записник и да стави своје примедбе о гажењу закона и што је председник бирачког одбора по свршеном гласању сва изборна акта однео собом противно §§ 55 и 56 Изборног закона.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио а пуномоћије *Војислава Ђорђевића* оснажио.

11) Срез Врачарски

Жалили су се Светислав Ђ. Илић и другови из села Калуђерице на избор и мандат Милана Вукићевића наводећи, да је избор у овоме срезу неправилан и незаконит с тога што је посланички кандидат г. Вукићевић у свима општинама овога среза а нарочито у општини Пиносавачкој, Лештанској, Винчанској, Рипањској и Калуђеричкој куповао бираче за новац, прилажући овој жалби и уверења горе именованих општина о изнетим наводима у жалби.

Пошто Одбор налази да су поднета уверења, којима се жалбени наводи доказују, ненадлежно издата и да их не може узети као пуноважне доказе, то је жалбу одбацио а пуномоћије *Милана Вукићевића* оснажио.

12) Срез Опленачки

Жалио се Радован Поповић, посланички кандидат на листи др. Владимира Мачека за Срез опленачки на избор и мандат Александра М. Лазаревића, тврдећи да је Главни одбор неправилно доделио мандат Александру Лазаревићу с тога што је приликом расподеле мандата за апсолутну већину гласова рачунао и гласове пале за земаљске листе Димитрија Љотића и Божицара Ж. Максимовића и ако те земаљске листе кандидатске нису добиле у целој земљи по 50.000 гласова, те према § 61 Закона о избору народних посланика не учествују у подели мандата.

Пошто Одбор налази да је Главни бирачки одбор правилно тумачио прописе § 61 Закона о избору народних посланика, те према томе сасвим правилно расподелио мандате у изборном округу бр. 27, то је жалбу одбацио а пуномоћије *Александра Лазаревића* оснажио.

БАНОВИНА МОРАВСКА

1) Срез Тимочки

Жалили су се Војислав Н. Тодоровић, земљоделац из Врбице, Стеван Богдановић, земљоделац из Трновца и Јеленко Марковић и други, из Врбице на избор и мандат Милана М. Лазаревића, наводећи да је на гласачком месту Општине врбичке нападнут кандидат Ђорђе Жикић од стране људи кандидата Милана Лазаревића и пред његовим бирачима вређан најпогрднијим речима и што је на гласачком месту Општине трновачке постављен за претседника бирачког одбора Владимир Стојановић, који је непунолетан и без права гласа.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Милана М. Лазаревића* оснажио.

2) Срез Жупски

Жалили су се Стојан М. Раденковић и Радивој С. Милићевић, општински благајник из Суботице на избор и мандат др. Добривоја Гер. Поповића, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачком месту у Општини плешкој, где је претседник бирачког одбора фалсификовао спискове у корист кандидата др. Гер. Поповића, као и да је издао наређење општинском служитељу, да пре почетка гласања пушта унутра само присталице кандидата др. Гер. Поповића, а присталице противкандидата, око шездесет на броју, враћа са биралишта саопштавајући им, да нису уведени у стални бирачки списак.

Пошто жалбени наводи нису доказани, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије др. *Добривоја Гер. Поповића* оснажио.

3) Срез Косанички

Жалио се Александар Јосиповић, трговац из Куршумлије и посланички кандидат на листи г. Богољуба Јевтића за Срез косанички, на избор и мандат Богдана Петровића, наводећи да су извршене неправилности на гласачком месту Општине луковске, где је претседник исте општине лично утицао на бираче у самом кругу биралишта као и у соби за гласање, и тиме учинио да не гласају по слободној вољи.

Пошто жалбени наводи не садрже стварних доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Богдана Петровића* оснажио.

4) Срез Царибродски

Жалио се Љубисав Р. Петковић, пензионер и посланички кандидат на земаљској листи др. Владимира Мачека за Срез царибродски, на избор и мандат др. Уроша М. Стајића, наводећи да су

извршене изборне неправилности на гласачким местима Одоровци, Смиловско, Лукавице и Каменице, где су уписивани гласови бирача у списак кандидата др. Уроша Стајића, који уопште нису гласали.

Пошто жалбени наводи не садрже стварних доказа, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије др. *Уроша Стајића* оснажио.

БАНОВИНА ВАРДАРСКА

1) Срез Горњополошки

Жалио се Арсеније Фотирић, рентијер из Београда и бивши народни посланик, на избор и мандат Угрин Јоксимовића, наводећи да је кандидат Угрин Јоксимовић у целом срезу како пре избора тако и на сам дан избора вршио недопуштену агитацију.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Угрин Јоксимовића* оснажио.

2) Срез Власотиначки

Жалио се Никола Личански из Власотинаца, на избор и мандат Душана С. Милошевића, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима у Општинама крушевачкој и орашачкој, где је гласање вршено до дубоко у ноћ, ма да за то нису постојали никакви разлози.

Пошто жалба не садржи пуноважне доказе то је Одбор жалбу одбацио а пуномоћије *Душана С. Милошевића* оснажио.

3) Срез Поречки

Жалио се Јевтимије Поповић, из Битоља, посланички кандидат на листи г. Богољуба Јевтића, на избор и мандат Данила Ђуровића, наводећи, да је у целом срезу вршена недопуштена агитација у корист кандидата Данила Ђуровића.

Пошто су жалбени наводи недоказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Данила Ђуровића* оснажио.

4) Срез Шарпланински

Жалили су се др. Радован С. Клисић, Драгутин Ц. Јакић и други из Призрена, на избор и мандат Хаџи Љубе Патрнogiћа, да су извршене изборне неправилности на II гласачком месту село Корише Општине љубижданске, где је председник бирачког одбора неколико пута напуштао своју дужност и излазио да јавно агитује међу бирачима, а за заменика оставио лице, које није званично одређено; да је на гласачком месту Љубиње, претставник листе кандидата Хаџи Љубе Патрнogiћа јавно пред биралитетом и у самој соби претио сваком оном, ко буде гласао за кандидата Драгољуба Мостића; тако исто извршене су неправилности на гласачким местима Жур, Хоча Заградска и Призрен, где су председници бирачких одбора јавно радили у корист кандидата Хаџи Љубе Патрнogiћа.

Пошто жалбени наводи нису доказани, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Хаџи Љубе Патрнogiћа* оснажио.

5) Срез Пољанички

Жалио се Милан Ј. Величковић и другови из Калиманца, на избор и мандат Миладина Величковића, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима у Општинама велишевској и предејанској, где су председници бирачких одбора јавно агитовати за кандидата Миладина Величковића и то на недозвољен начин, дозвољавајући да поједини бирачи гласају по два пута и тиме омогућили већину гласова за кандидата Миладина Величковића.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Миладина Величковића* оснажио.

6) Срез Лесковачки

Жалио се Милан Поп-Динић, индустријалац из Лесковца, на избор и мандат Тодора Р. Тонића, наводећи да су извршене изборне неправилности на гласачким местима у вароши Лесковцу и Општинама винарској, печењевачкој, орашачкој, црковничкој и милошевачкој, где је од стране личних пријатеља Тодора Тонића вршена јавна агитација куповином гласова у чему су их потпомагали и сами председници бирачких одбора и тиме осигурали већину гласова за кандидата Тодора Р. Тонића.

Пошто су жалбени наводи недоказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Тодора Р. Тонића* оснажио.

7) Срез Царево-селски

Жалио се Спира Киселички, трговац из Скопља и посланички кандидат на земаљској листи Богољуба Јевтића, на избор и мандат Јована Б. Ненадовића, наводећи да је у целом срезу вођена недопуштена агитација у којој су узели учешћа и претседници бирачких одбора, у корист кандидата Јована Б. Ненадовића.

Пошто су жалбени наводи недоказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Јована Б. Ненадовића* оснажио.

8) Срез Ђевђелиски

Жалили су се Андон Р. Суљевић и Илија Д. Ковачевић, из Ђевђелије, на избор и мандат Димитрија Бешировића, наводећи да је у целом срезу вршена недопуштена агитација од стране претседника Ђевђелијске општине као и свих личних пријатеља кандидата Димитрија Бешировића, који су слободно агитовали, док су људи другог кандидата били прогањани и спречавани да агитују, па чак и да гласају.

Пошто наводи у жалби нису ничим доказани, то је Одбор жалбе одбацио, а пуномоћије *Димитрија Бешировића* оснажио.

9) Срез Кочански

Жалио се Војислав Ђорђевић, посланички кандидат на земаљској листи Богољуба Јевтића, за Срез кочански, на избор и мандат Мите Димитријевића, наводећи да је вршена недопуштена агитација од стране присталица кандидата г. Мите Димитријевића.

Пошто жалбени наводи нису ничим доказани, то је Одбор жалбу одбацио, а пуномоћије *Мите Димитријевића* оснажио.

III

Из списка изабраних народних посланика на дан 5 маја 1935 године састављеног на основу § 64 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину од стране Државног одбора а на основу извештаја Главног бирачког одбора Верификациони одбор установио је, да су на изборима од 5. маја 1935 године поред напред именованих изабрани за народне посланике и то:

Др. Владимир Мачек, адвокат из Загреба као носилац земаљске кандидатске листе.

У БАНОВИНИ ДРАВСКОЈ: *Рудолф Певец*, трговац из Орможа за срез Горњи град и др. *Рудолф Добовишек*, адвокат из Цеља за срез Шмарје;

У БАНОВИНИ САВСКОЈ: *Анџе Павелић*, поседник из Криж-Поља, за срез Бриње; *Грга Хећимовић*, професор из Огулина, за срез Нови; др. *Анџе Цивидини*, равнатељ у миру из Загреба, за срез Чабар; др. *Иван Шубашић*, одветник из Врбовског; за срез Делнице; *Фрањо Борић*, трговац из Цриквенице за срез Цриквеница; *Фрањо Малчић*, ратар из Славонца за Срез загребачки; др. *Иван Банковић*, одвјетник из Јастребарског, за срез Карловац; *Иван Робић*, сељак из Бушевца, за срез Велика Горица; *Никола Кундрић*, ковач из Великог Зденца, за срез Св. Иван Зелина; *Људевит Томашевић*, приватни професор из Загреба, за срез Самобор; *Шимун Бугарин*, сељак из Жежева, за срез Дуго Село; *Карло Мрак*, сељак из Купиначког Краљевца, за срез Писаровина; др. *Јосип Торбар*, одвјетник из Загреба, за срез Златар; др. *Дане Малић*, лијечник из Крапине, за срез Крапина; *Маџо Домовић*, сељак из Ступника, за срез Преграда; *Фрањо Харашин*, ратар из Новодворског Летовчана, за срез Крањец; *Андрија Папа*, ратар из Врбовчког Гаја за срез Крижевци; *Фрањо Новаковић*, сељак из Молве, за срез Ђурђевац; *Андрија Гибанек*, сељак из Дереза, за срез Цазин; *Мијо Ступарић*, сељак из Видрењака, за срез Кутина; др. *Сигисмунд Чајковац*, књижевник из Загреба, за срез Винковци; *Анџун Бабић*, сељак из Градишта, за срез Жупања; *Мијо Биршић*, сељак из Горјана, за срез Ђаково; *Маршин Месаров*, сељак из Корја, за срез Вировитица; др. *Иван Мајцен*, одвјетник из Доњег Михољца, за срез Доњи Михољца;

У БАНОВИНИ ВРБАСКОЈ: *Милап Прибићевић*, пуковник у пензији из Велике Реке на Косову, за Срез дворски; др. *Никола Цветојевић*, лекар из Бос. Новог, за Срез новљански; др. *Бранко Чубриловић*, лекар Округног уреда за осигурање радника из Бања Луке, за Срез дубички; *Лука Аврамовић*, земљорадник из Млиништа, за Срез гламочки;

У БАНОВИНИ ПРИМОРСКОЈ: др. *Анџе Трумбић*, министар у пензији из Загреба, за срез Имотски; др. *Јосип Берковић*, лијечник из Сплита, за Срез хварски; *Стипе Машијевић*, тежак из Блата на Цетини, за Срез макарски; др. *Јосип Берковић*, лијечник из Сплита, за Срез метковишки; др. *Карло Жуњевећ*, лечник из Прека, за срез Пречки; *Иван Пећар Младино*, трговац из Перушића, за Срез брачки; др. *Барнша Смољан*, адвокат из Мостара, за Срез љубушки; др. *Јурај Шутеј*, адвокат из Сарајева, за Срез дувањски; *Алија Кадич*, трговац из Коњица, за Срез коњички; др. *Јаков Гргурић*, адвокат из Ливна, за Срез прозорски;

У **БАНОВИНИ ДРИНСКОЈ**: др. *Нико Љубичић*, адвокат из Травника, за Срез фојнички; *Хусејин Ђумавић*, трговац из Зворника, за Срез зворнички;

У **БАНОВИНИ ЗЕТСКОЈ**: *Ристо В. Сивековић*, адвокат из Београда, за Срез прибојски; *Роко Мишевић*, професор у миру из Дубровника, за Срез дубровачки;

У **БАНОВИНИ ДУНАВСКОЈ**: Др. *Јосип Вуковић-Ђидо*, земљопоседник из Суботице, за Срез суботички; *Живан Кувездић*, сељак из Илаче, за Срез шидски; *Милан С. Ковачевић*, из Беодре, за Срез новобечејски; др. *Душан Бошковић*, адвокат из Панчева, за Срез ковачички; др. *Душан Бошковић*, адвокат из Панчева, за Срез панчевачки; *Радивоје М. Николић*, земљорадник из Дражевца, за Срез посавски;

У **БАНОВИНИ МОРАВСКОЈ**: *Ђорђе З. Пејковић*, адвокат из Ђуприје, за Срез ресавски. На изборе и мандате напред именованих народних посланика није изјављена никаква жалба. Поред ових на изборима за народне посланике за Народну скупштину извршених 5 маја 1935 године према напред наведеном списку изабрани су за народне посланике и то:

У **БАНОВИНИ САВСКОЈ**: *Јосип Палајић*, ратар из Крапље, за срез Новска и *Свијетлан Хефер*, одвјетник из Осека, за срез Валпјово;

У **БАНОВИНИ ВРБАСКОЈ**: *Маџо Микић*, тежак из Красића, за Срез градачачки; *Осман Мурашбашић*, учитељ у миру, из Маглаја, за Срез маглајски и *Нурија Поздерац*, поседник из Цазина, за Срез цазински;

У **БАНОВИНИ ДРИНСКОЈ**: *Исмет бег Гавран Кајџићановић*, пензионер из Сарајева за Срез чајнички; *Рагиб Чајић*, поседник из Рогатице, за Срез рогатички и др. *Џафербег Куленовић*, адвокат из Брчког, за Срез жепачки;

У **БАНОВИНИ ЗЕТСКОЈ**: *Стојан Шијадијер*, пензионер из Београда, за Срез цетињски;

У **БАНОВИНИ ДУНАВСКОЈ**: *Живојин Аранђеловић*, државни саветник у пензији из Београда, за Срез орашки и *Јован Здравковић*, адвокат из Београда, за Срез моравски;

У **БАНОВИНИ МОРАВСКОЈ**: Др. *Драгољуб Јовановић*, адвокат из Београда, за Срез нишавски; и

У **БАНОВИНИ ВАРДАРСКОЈ**: *Радмилу Ж. Стојиљковић*, индустријалац из Београда, за Срез жеглиговски.

На изборе и мандате изабраних народних посланика у овим изборним јединицама поднето је 23 жалбе.

У погледу свих ових мандата, за које нису поднета пуномоћства, Одбор је узео у разматрање:

1) Прописе §-а 68 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину и §-а 1 Закона о пословном реду у Народној скупштини, који императивно обавезује све изабране народне посланике да на дан сазива дођу у Народну скупштину, предаду своја пуномоћства ради верификације и раде скупштинске послове;

2) Пропис §-а 70 Закона о избору народних посланика за који обавезује Народну скупштину да прегледа посланичка пуномоћства и реши све жалбе и сва појављена питања;

3) Пропис §-а 9 Закона о пословном реду у Народној скупштини по коме Народна скупштина може избор или оснажити или поништити, или одлуку о њему одгодити и наредити потребан извијај, али тако да се питање верификације мора и у овоме случају решити најдоцније за три месеца;

4) Пропис §-а 10 Закона о пословном реду у Народној скупштини, који одређује за случај поништаја кога мандата да се на место кандидата позива његов заменик ако је за поништај диктовао недостатак личних услова, а иначе онај кандидат, који је на изборима добио највише гласова иза посланика коме се мандат поништава;

5) Пропис §-а 56 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину о додељивању мандата и попуњавању упражњених посланичких места; и

6) Пропис §-а 18 ст. 7 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину, који кандидате и народне посланике обавезује да у своме раду чувају државну целину, да раде за народно јединство и да не приступају верским, племенским и регионалним партијско-политичким удружењима, у коме су смислу они морали да поднесу уз своју кандидацију свечану оверену писмену изјаву;

Па је нашао: да правни прописи у погледу верификације посланичких мандата оних народних посланика, који не поднесу своја пуномоћства, нису довољно прецизни и стога се није упустио у праву правилности избора у наведеним изборним јединицама, није решио поднете жалбе, ни извршио верификације односних мандата,

Већ предлаже Народној скупштини: да се ови мандати не верификују док се Народној скупштини не поднесу по њима издана пуномоћства или док се редовним путем не дадне јасан смисао правних прописа у погледу верификације мандата за које се не предаду посланичка пуномоћства,

У току свога рада Одбор је примио непосредно жалбе и то: *Драгољуба П. Мосића*, пензионера из Београда и посланичког кандидата Среза подгорског, на избор и мандат *Рамадана Ф. Рамадановића*, изабраног за народног посланика за Срез подгорски, Бановине вардарске; *Боже М. Новаковића*, пензионера и посланичког кандидата Среза шарпланинског, на избор и мандат *Хаџи Љубе Пашиногића*, изабраног за народног посланика за Срез шарпланински, Бановине вардарске; *Малешића Ивана*, трговца и претседника општине из Метлике, на избор и мандат *Даче Макара*, изабраног за народног посланика за Срез метлички, Бановине дравске; *Ђорђа Парабубићског*, свештеника из Титела, на избор и мандат *Јеврема Томића*, изабраног за народног посланика Среза тителског, Бановине дунавске; др. *Радослава Илића*, посланичког кандидата на листи г. Божидара Ж. Максимовића, за Срез новосадски на избор и мандат др. *Бранка Николића*, изабраног за народног посланика у Срезу новосадског Бановине дунавске; *Милорада Н. Рајићевића*, грађевинара из Београда на избор и мандат *Гајића В. Радимира*, изабраног за народног посланика за Срез поречки, Бановине моравске; *Канурића Лакара*, председника и посланичког кандидата за срез Ђаково на избор и мандат *Мије Биршића*, изабраног за народног посланика за срез Ђаково, Бановине савске; *Боже Кашелинића*, на избор и мандат др. *Јосипа Роговића*, изабраног за народног посланика за Срез сењски, Бановине савске и др. *Јураја Веселића*, адвокатског приправника из Загреба на избор и мандат др. *Рике Фукса* и *Ивана Мохорича*, изабраних за народне посланике за град Љубљану.

Како су пре пријема свих жалби пуномоћја тих изабраних посланика већ била оглашена за неоспорна, то ове жалбе, као одоцнеле, нису ни узимане у разматрање.

Одбору је част умолити Народну скупштину да овај његов извештај изволи примити и усвојити. За известиоце одбор је одредио г.г. др. *Тодора Лазаревића* и др. *Вјекослава Милетића*.

11 јуна 1935 год.
у Београду.

Секретар,
Др. Иван Јанчић с. р.

Претседник
Верификационог одбора,
Драгиша Цветковић с. р.

Ч л а н о в и:

Др. Јанко Баричевић с. р.
Илија П. Михаиловић с. р.
Војислав Лазић с. р.
Стеван Симић с. р.
Угрин Јоксимовић с. р.
Др. Љушица Димитријевић с. р.
Јеврем Томић с. р.
Боривоје Ђурић с. р.
Милош Рашовић с. р.
Никола Зубер с. р.
Светолик Спанковић с. р.
Фрањо Маркић с. р.
Др. Тодор Лазаревић с. р.
Мустафа Мулалић с. р.
Др. Иван Јуриша с. с.
Др. Миленко Марковић с. р.
Милан Мравље с. р.
Др. Вјекослав Милетић с. р.
Др. Вук Вујасиновић с. р.
Милоје Сокић с. р.

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Господо народни посланици, отварам дискусију о неоспореним мандатима означеним у извештају Верификационог одбора под I и II.

Има реч г. Министар унутрашњих послова Велимир М. Поповић. (Бурно плескање)

Министар унутрашњих послова Велимир Поповић: Господо народни посланици, избори за Народну скупштину, обављени 5 маја о. г., имају, за разлику од ранијих избора у нашој отаџбини, свој особити значај и носе нарочита обележја. Они

падају у један тежак период нашег државног, националног и социјалног живота.

У доба највећих замаха и снажних полета, када је Југославија уздизана на крилима Белога Орла-Предводника, сијала величином и сјајем, и озаривала најбоље наде свима својим синовима и свима својим деловима за срећан и напредан живот; када су непоштено и мушки крхане све сметње и препреке националном и државном снажењу; — пада непобедими Александар Славни Владар и Велики Вођа! (Сви народни посланици устају и

кличу: „Слава му!“). И тај пад тешко је заљуљао целу земљу и створио многа колебања и забуне. Тешке, опште кризе у свима правцима живота осташе непребројене, страсти и мржње неизцељене, погрешке неисправљене добре воље неиздигнуте, а опште смернице југословенске националне мисли недовољно изражене и непотпуно огарантоване.

У таквим временима, под законима наше земље, имало се ићи на изборе за Народну скупштину, који носе обележје свих ових недаћа.

Краљевска влада, свесна свих ових тежина које притискују отаџбину, схватила је одмах да ови избори за Народну скупштину не могу нити смеју протећи у знаку партијско-политичких борби, за превласт ове или оне странке, већ у знаку окупљања и широких сарадња. Желело се да нова Скупштина буде израз међусобних братских оданости и најбољих нада за слојан рад на настављању свих оних прегвућа која је Велики Александар започео...

Инспирисана таквим схватањем, Краљевска влада је одлучно ишла за тим да окупи и даде могућности да се сви окупе који су вољни и хоће да у духу Александрових стремљена сарађују за добро и срећу народа и Отаџбине. Ради тога циља Краљевска влада одредила је тактику попуштања и толерисања, чак и преко законских одредаба, све до оних граница, иза којих стоји државно и национално јединство и пун ред и мир у земљи, у које се не сме дирати.

Избори су, господо народни посланици, тако вођени и њима се то тежило.

Што, пак, на жалост свих нас, избори нису довели до ових резултата и што је њихово спровођење добило сасвим други изглед но што је Краљевска влада обележила, кривица лежи до тешког и неразумљивог става и рада других група, које су у изборима учествовале. (Повици: Тако је!)

И баш обзиром на особени значај ових избора, као и на став и рад Краљевске владе с једне стране и с друге стране на став и рад осталих учесника у овим изборима а нарочито обзиром на резолуцију, која је недавно донесена од стране извесне господе са г. Мачекове листе, којом се резолуцијом оптужује не само рад Краљевске владе, но исто тако Државни одбор и Главни бирачки одбор, тела која су састављена на основу закона од највиших државних функционера, ја сам сматрао да је потребно да се, упркос досадашњој пракси, јавим за реч одмах у почетку ове дискусије, како би господи народним посланицима изнео потребне податке и описао стања и односе, који дају нарочиту карактеристику овим изборима и тиме допринео вашој свестраној критици и објективној оцени.

Одмах, у почетку хоћу да напоменем извесна дата, по којима ће Народна скупштина имати јасну и тачну слику о становишту, намерама и раду Краљевске владе још од почетка њеног формирања па током целог изборног периода.

Декларацијом, којом се Краљевска влада 3 јануара ове године претставила Народном представништву, истакла је свој програм рада на чувању државне безбедности споља и изнутра; на побољ-

шању народног благостања и на консолидацији прилика у земљи. Основне линије наше унутрашње политике јесу на бази правог и пуног националног јединства и правилног унутарњег државног уређења, које нам је у аманет оставио наш незаборављени Витешки Краљ Александар Први Ујединитељ.... (Једнодушни и сложни повици: Слава му!)... служити општим и појединим интересима народне целине, свих делова отаџбине и свих грађана. Обузета таквим схватањима Краљевска влада изјавила је у своме акту, да ће прихватити сарадњу свих, који су истим духом надахнути, без обзира на којој су се страни налазили у нашем ранијем политичком животу. Краљевска влада је сматрала за нарочиту потребу да истакне да Устав од 1931 године пружа највеће могућности за снажан полет и развитак националног и социјалног живота нашег народа и да лојална примена и поштовање Устава гарантују нормалан политички развој у нашој земљи, предвиђајући при том реорганизацију државне администрације у смислу потпуне организације бановина као управних и самоуправних јединица са извођењем пуне деконцентрације власти, појевтињавањем и упрошћавањем управе, како би се иста што више приближила народу и народ њој.

Те исте мисли и такав исти програм Краљевска влада је истицала увек, а нарочито у свом изборном прогласу од 25 фебруара ове године као и у свим програмским и агитационим говорима својих чланова. На бази народног и државног јединства Краљевска влада је била а и сада је вољна не само да сарађује, но и да омогући акцију свих за добро и величину наше Отаџбине и за срећу и напредак нашег народа.

У том знаку помирљивости и добре воље Краљевска влада је предузела низ аката у намери да унутрашње политичке прилике управи путем консолидације и пуног братског споразумевања; да приближи дивергентне политичке струје и ублажи постојеће разлике; да поправи тешке грешке из прошлости нарочито у погледу административног система и да утре све заблуде и мржње; да стиша евентуална незадовољства; да пружи добру вољу и да затражи могућности за рад без потреса и препрека.

У тим тежњама и жељама Краљевска влада је поднела предлог на највише место да се преда забраву кривица г. др. Мачека и да се г. др. Мачек ослободи даљег издржавања казне од три године строгог затвора, на коју је био судском пресудом осуђен, што је и учињено. Затим пуштена су у слободу сва лица конфинирана због свога деструктивног рада и позната са свога непријатељства противу државне целине, јединства народног и постојећег поретка. Па је пуштен и г. др. Драг. Јовановић, бив. ванредни професор Правног факултета у Београду, који је, као крајњи левиچار и један од најодлучнијих противника данашњег друштвеног и државног уређења, искоришћавао сваку згодну прилику да ради против поретка у земљи и да врши анархистичко-бољшевичку пропаганду, који је због таквог рада пресудом Суда за

заштиту државе осуђен на једну годину строгог затвора и на губитак државне службе.

Но не само што је Краљевска влада желела сарадњу са сваким, који је на истој линији нашег државног и народног живота, но је у циљу оживљавања здравог политичког живота у нашој земљи, који би имао да служи у првом реду нашим заједничким општим интересима, чинила крајње попустљивости да се сваком омогући рад у народу и тражење народног поверења, без обзира да ли ће са Владом сарађивати или не. Краљевска влада је стога расписујући изборе за Народно претставништво одредила крајњи, по закону могући, дан за изборе да би се тиме створила поред осталог и временска могућност свима за састав кандидатске листе и рад у народу. По себи се разуме, да је поред овога обраћена нарочита пажња да се у потпуности загарантује у границама закона слобода збора и договора, слобода изражавања мишљења, слобода опредељења бирача и слобода њиховог гласања. Трудило се да се осујети сваки притисак на бираче, како би се они сами определили и дали свој глас за ону листу, коју они сматрају најбољом без икакве бојазни да ће им се ма што због тога догодити. У овоме смислу издат је низ наредба од стране подручног ми Министарства и њихово извршење контролисано је, како од стране респективних банских управа тако и од стране повереног ми Министарства и свака незаконитост, ма са чије стране долазила, одмах је на лицу места уклањана, а према одговорнима хитно је по закону поступано.

Да би дала доказа своје политичке толеранције Краљевска влада је у изборној кампањи прогледала кроз прсте многим незаконитим и недопуштеним радњама опозиције и прешла преко многих флагрантних повреда законских прописа и наредба да јој се не би пребацило да гони своје политичке противнике и онемогућава остварење које друге кандидатске листе. Тако: носилац Земаљске листе г. др. Влатко Мачек оживљавао је све старе организације бивше Хрватске сељачке странке и преко њих почео вршити припрему за изборе. Исто је ово учинио г. Давидовић са организацијама бивше Демократске странке; г. Јован Јовановић са бившим организацијама Земљорадничке странке као и г. др. Спахо са организацијама Ј. М. О., тамо где су оне још биле компактне. Иако је ово било противно прописима Закона о удружењима, зборовима и договорима и ако је Краљевска влада, односно подручно ми Министарство, ове организације могло одмах растуриати а њихово чланство казнити великим казнама затвора и новчано, ипак то није учињено, да би се од стране Краљевске владе дало доказа њене политичке толеранције и омогућило постављење Земаљске листе г. Мачека.

Најистакнутији вођи на опозиционој листи г. Мачека одржавали су своје зборове и договоре и ако их нису или никако или на време пријављивали по прописима Закона о удружењима, зборовима и договорима. Држање оваквих зборових и договора подручно ми Министарство могло је на основу закона забранити, али све то није учињено да се само не би приговорило како Краљевска

влада омета постављење земаљске кандидатске листе г. Мачека.

Присталице и агитатори опозиционе листе г. Мачека спроводиле су своју изборну борбу и пропаганду као једна организација под именом „Уједињена опозиција“ и највећи део својих изборних публикација овако су потписивали. Како међутим никаква организација под овим именом ниједној власти није пријављена нити одобрена, то су органи подручног ми Министарства овакву изборну агитацију могли спречити, његове публикације забранити и ауторе истих подвргнути законској одговорности, што ни у једном случају није учињено благодарећи интенцијама Краљевске владе да се у политичкој борби иде до крајње толеранције. Ако су где, ту и тамо, подручни ми органи интервенисали и непријављене и неблаговремено пријављене зборове и конференције забрањивали и агитацију под насловом „Уједињена опозиција“ онемогућавали, то је било у крајњој нужди да се заштити јавни ред и мир, лична и имовна безбедност и отклони флагрантна повреда закона, од које би трпели општи интереси и ауторитети државне власти и њених органа.

Краљевска влада није показала ову толерантност само према листи г. Мачека него и према осталим носиоцима земаљских листа.

Носиоцу земаљске листе г. Максимовићу Божићу, бившем министру, није ускраћена реч када је на своме збору у Новом Саду 7 априла ове године пред неколико стотина људи бацао највеће увреде и клевете на чланове Краљевске владе оптужујући их лицемерно и безразложно и износећи на дискусију пред јавност питања, која се на јавним зборовима апсолутно не могу третирати. (Општи повици: Тако јел!) Краљевска влада је прешла и преко извесних неправилности извршених приликом предлагања кандидата и састава листе г. Максимовића и није учинила употребу од извесних тежих повреда изборног закона да јој се не би приговорило да омета постављење земаљске листе г. Максимовића.

Подручно ми Министарство је у поседу докумената и доказа да сви предлагачи на листи г. Максимовића нису дали своје потписе нити су престали суду да исте овере; да су извесне овере потписа предлагача и изјава кандидата на листи г. Максимовића учињене у ван канцелариско време, па ипак од свега овога није учињена никаква употреба да би се само дало могућности да и г. Максимовић покаже своју снагу, коју је у току изборне борбе тако прецењивао. (Гласови: Тако јел!)

Носилац земаљске листе г. Љотић спроводио је своју изборну агитацију и пропаганду под називом „Југословенски народни покрет — Збор“ а издавао је свој лист „Отаџбину“ као орган „Југословенског народног покрета — Збор“. По прописима Закона о удружењима, зборовима и договорима ни једно друштво нити организација не може деловати док не буде пријављена надлежној власти унутрашње управе и од исте одобрено. Г. Љотић није власти пријавио своју политичку организацију „Југословенски народни покрет — Збор“, према чему је власт на основу законских прописа могла сваку ак-

цију овога покрета забранити, а оне који под овим именом делују подвргнути законској одговорности и на тај начин онемогућити сваки даљи рад. Међутим, власт не само да ово није учинила, него је и после свршених избора толерисала издавање његовог листа „Отаџбина“ са напред помевутиим поднасловом „Орган Југословенског народног покрета — Збор“ и ако је г. Љотић, видевши свој пораз на изборима и не чекајући одлуку Главног бирачког одбора у Београду, пожурио да објави неистините гласове о прогањању његових политичких једномишљеника и о фалсификовању изборних резултата, не подносићи за то чаравно никакве доказе.

Носилац неодобрене земаљске листе Југословенске народне странке г. Хођера са својим политичким пријатељима и једномишљеницима развио је једну демагошку изборну кампању агитујући у више прилика најекстремнијим паролама, па ипак подручни ми органи његову акцију нису ометали, нити су њега и његове пријатеље позивали на законску одговорност, и ако су за то имали небројено прилика и законских могућности.

Једнаку толеранцију показала је Краљевска влада и према носиоцу неодобрене земаљске листе г. др. Живку Топаловићу и његовим пријатељима и једномишљеницима, који су одржали велики број агитационих зборована и врло опсежно излагали свој раднички програм, тражећи чешће заштите од власти противу комуниста и извесних радничких организација, које су биле противне било постављању саме листе г. Топаловића, било лично њему или коме од постављених кандидата. У свима случајевима указана је законска заштита слободи збора и договора и тамо где та заштита није тражена.

Па не само према носиоцима одобрених и неодобрених земаљских листа и њеним пријатељима и једномишљеницима, већ и према политичким струјама које су се афирмирале пре расписивања избора, и које нису имале својих земаљских кандидатских листа, Краљевска Влада показала је највећу толеранцију, када су се њихова активност и манифестације кретале у границама закона. Тако: Краљевска влада није ометала рад и политичко делање организацији „Југословенске акције“ и „Бојовника“ и ако ове организације по закону о удружењима, зборовима и дотворима нису биле одобрене ни као политичке странке, нити као политичка друштва, те нису ни имали права политичког делања. Међутим, позната је ствар да су и „Југословенска акција“ и „Бојовници“ за време изборне кампање вршили политичку делатност и политички утицај несметано.

Оваквим својим толерантним држањем Краљевска влада хтела је показати како својим политичким једномишљеницима тако и противницима, којим путем мисли да управи развој политичког живота у земљи и очекивала је с правом да ће и на противној страни наићи на исти помирљив дух и на исту предусретљивост у заједничким напорима за добро целокупног народа и недељиве Југославије. (Повици: Тако је! Тако је!)

Али, док је Краљевска влада овако поступала, противна страна још у предизборној борби обелоданила је врло брзо да не мисли на једну озбиљну и искрену акцију на политичкој консолидацији у

границама постојећих законских прописа. Према одабирању кандидата за своју листу, које је вршио г. др. Мачек, г. Љуба Давидовић и други вођи овога блока са својим најближим и најинтимнијим сарадницима, могло се одмах закључити да се на противној страни неће наићи на потребна разумевања интенција Краљевске владе и да ће се употребити сва могућа сретства, да се расписани избори за Народну скупштину злоупотребе и претставе народу у сасвим другим смеровима (Повици: Тако је!).

Тако на листи г. др. Мачека имате великим делом кандидате који су изразити противници народног и државног јединства и као такви помагали омогућавали и сарађивали у бандитским акцијама, атентатима, паљевинама и рушењу, због чега су осуђивани по Закону о заштити државе. (Повици: Тако је! Тако је!)

Има их који су били у служби, помагали па и сада помажу емигранте, атентаторе и злочинце. (Протести и повици: Срамота!)

Има их који су због недавног свог сепаратистичког и антидржавног рада били конфинирани.

Има их који су одобравали и одобравају па и помажу разорну акцију г. Прибићевића који у иностранству ради противу интереса отаџбине и народа. (Општи повици: Доле с њим!)

Има и изразитих комуниста и левичара, који су не само противници већ и активни поборници за рушење социјалног и државног поретка у вашој отаџбини. (Општи повици: Доле с њима!).

Код овако састављене кандидатске листе неће нам бити тешко да схватимо начин изборне борбе и изборне пароле, које су овакви кандидати убацивали у народ и чему су све тежили. (Повици: Тако је!)

У току изборне борбе, на многобројним зборовима и конференцијама, у својој штампи и другим публикацијама, Краљевска влада је свуда и на сваком месту истицала као изборну паролу консолидацију политичких прилика и споразуман рад свих конструктивних и добронамерних снага за поправку стања у свима правцима народног и државног живота у границама Устава; за јединство народа и постојећи државни поредак, а противу сепаратизма, против деструктивних и екстремних елемената, противу свих рушења. Од ових својих парола кандидати на земаљској листи г. Председника Министарског савета нису никако одустајали и целокупну своју изборну борбу и акцију водили су јавно на основу њих, позивајући све родољубе и патриоте ове земље да у тешком и напорном послу помогну Краљевску владу која је одмах по преузимању државне управе доказала да разуме народне тешкоће и схвата народне потребе и да хоће и уме да се заложити свим силама за добро народа и свих крајева отаџбине. (Опште бурно пљескање са повицима: Тако је! Живела Краљевска влада!)

Док је Краљевска влада овако јавно радила, дотле присталице г. др. Мачека нису истакле свој политички програм. Разлог овом неистацању је, што би, по њиховом сопственом признању, одмах морали бити подвргнути законској одговорности, јер њихове политичке тежње у ствари нису биле у складу, са постојећим државним поретком. (Повици: Тако је!) Главне личности на земаљској листи г. др. Ма-

чека нису могле казати народу у чему су се сложи-
ле и на какав споразум су се сагласиле да би народ
могао правилно оценити вредност и ваљаност тог
њиховог споразума за народне интересе. Они су
били сложни у једноме, а то је да ометају програм
и благотворан рад Краљевске владе на консолидацији
прилика и подизању општег благостања народа.

Зато ни г. др. Мачек, ни г. Давидовић, ни г.
др. Спахо ни г. Јовановић нису смели да народу
кажу своје намере, већ су се служили разним избор-
ним паролама према приликама и потребама, према
месту и времену.

Г. др. Мачек са својом најближом околином,
са напред изложених разлога, није водио у великом
стилу јавну агитацију, као што су то чинили остали
опозиционари са његове листе, јер са правим и истинитим
својим мишљењем није смео јавно иступати
пред народ. И ако су он и његови најближи са-
радници дали изјаву по чл. 18 изборног закона и
обавезали се да ће у своме политичком раду чувати
државну целину и радити за народно јединство и да
неће приступати верским, племенским и регионалним
партијско-политичким удружењима, они ни у својој
јавној ни у својој тајној агитацији нигде не спомену-
ше ни државну целину ни народно јединство ни
верску толеранцију ни племенску слогу; они ни јед-
ном речи не споменуше безбедност Краљевине споља
и изнутра врти осудише оне издајнике који из ино-
странства раде противу интереса државе и јединства
народа, (Огорчени повици: Тако јел! Тако јел!),... врти
се оградише од оних, који у својој заслепљеној
мржњи противу свега што је југословенско, посег-
нуше на највеће наше добро и уништише живот
највећег нашег Витешког Краља Александра Првог
Ујединитеља. (Сви народни посланици устају и кли-
чу: Слава Му!)

Али зато њихови пријатељи и једномишљеници
са највећом лобожношћу одадоше пошту не само
онима који заслепљени несавесним вођама кидисаше
на државну власт и њене органе, већ такву пошту
одадоше и на смрт осуђеноме атентатору Беговићу,
који је организовао атентат на Блаженопочившег
Витешког Краља Александра првог Ујединитеља.
(Огорчени повици: Срамота! Срам их било!) Одавању
поште овоме атентатору у вировитичкој католичкој
цркви присуствовао је, поред осталих и сам канди-
дат са листе г. др. Мачека за дотични срез а заупо-
којену је молитву служио сам гвардијан дотичне
цркве, уз највеће осветљење. (Огорчени протести:
Срамота! Један глас: А шта је власт учинила?) Сва-
како је вршила своју дужност.

Али ако г. др. Мачек и његови најближи са-
радници нису учинили никакве изјаве у смислу чу-
вања државне целине и народног јединства, ми смо
не једанпут имали прилике да читамо у стравој штам-
пи његове изјаве и изјаве г. Светозара Прибићевића
чији се најинтимнији пријатељи налазе на листи г.
др. Мачека, како је југословенски народ фикција и
како у Југославији постоји засебан српски народ,
засебан хрватски народ и засебан словеначки народ
са својом посебном културом и историјском прош-
лошћу. (Протести и повици: Лажел!). Остављам на
оцену г. г. народним посланицима колико су овакве
изјаве носиоца највеће опозиционе листе г. др. Ма-

чека у складу са његовом изјавом датом пред судом
у Загребу приликом потврде његове кандидатске
листе: да је за и да ће радити на јединству народа.

Сам г. Давидовић, једна од најугледнијих лич-
ности на опозиционој листи г. др. Мачека и бивши
вођа раније Демократске странке, увиђао је сву не-
згоду оваквог држања г. др. Мачека и слабе пер-
спективе за успех такве једне политике па је поку-
шао пред неким својим пријатељима, а и на своме
збору у Београду 29 априла ове године да увери
своје једномишљенике, како опозиција има изврстан
споразум и програм рада и како је г. др. Мачек за
ову државу, па је том приликом прочитао једно пи-
смо г. др. Мачека, у коме између осталог тексту-
ално стоји и ово: "...па да ћемо тако бити већ на
првом кораку спријечени у нашем великом дјелу
међусобног зближења, чија конзеквенција треба да
буде коваћно ријешење хрватског питања у грани-
цама заједничке нам државе". Из овога текста г.
Давидовић и његови пријатељи, агитујући, покуша-
вали су да извлече закључак; и да о томе увере и
своје политичке једномишљенике да они са г. др.
Мачеком раде на некаквом споразуму и да г. др.
Мачек није противу оваквог државног поретка. У
том смислу они су ово писмо г. др. Мачека штам-
пали у хиљадама примерака и растурали га међу
живљем, који није хрватског порекла, и који је већ
унапред био осудио политику ћутања и неизјашња-
вања г. др. Мачека, јер је грађанство правилно оце-
нило да се из овога писма ипак не може извући за-
кључак, какав споразум жели г. др. Мачек, какво
решење т. зв. хрватског питања он тражи и какву
заједничку државу жели.

Остали виђени чиниоци на листи г. др. Мачека,
г. др. Спахо и г. Јован Јовановић и њихови прија-
тељи и једномишљеници нису ни покушавали да
уверавају своје бираче о политичким плановима и
намерама г. др. Мачека, онако како је то чинио г.
Давидовић, већ су према приликама и потребама из-
лагали и уверавали своје бираче да је г. др. Мачек
за споразум и законите реформе државно-правних,
политичких, економских и социјалних питања.

Но иако г. др. Мачек није јавно истицао свој
политички програм и није у великом опсегу вршио
јавну агитацију са својим најинтимнијим сарадницима,
из његове су се средине истицале тајно, преко ра-
нијих организација, путем курира и нарочито најмље-
них људи од уха на ухо, од личности на личности,
изборне пароле и изводила једна беспримерна кам-
пања не само противу народног јединства и посто-
јећег поретка већ и противу целине државне, рас-
паљујући племенску мржњу и верску нетолеранцију
до максимума и приказујући хрватски део нашег
народа као подређен и експлоатисан.

У осталим крајевима пријатељи г. др. Мачека
истицали су пароле и агитовали према месним при-
ликама и расположењу тамошњег света, претстав-
љајући г. др. Мачека час као месију, који носи о-
слобођење од Београда и Србијанца, час као човека
који доноси братски споразум свих племена и сло-
жан заједнички рад на добру јединственог југосло-
венског народа.

Пароле и изборна кампања опозиционе листе
г. др. Мачека нису дакле биле исте у свима краје-

вима земље, него су се повијале према месним приликама и потребама, да би се постигао што већи успех.

Тако:

1) У Савској бановини главна изборна парола опозиционе листе г. др. Мачека била је: „Хрвати на окуп“. „Ко не гласа за др. Мачека, тај је издајник хрватског народа“. „Ови су избори плебисцит који треба да покаже да се хрватски народ бори за своју слободу и самосталност“; „Хрватски народ треба да да др. Мачеку пуномоћије, да пред Друштвом народа тражи слободу за хрватски народ“; „Др. Мачек не иде у Београд, већ у Женеву“.

Целокупна изборна акција опозиционе листе г. др. Мачека у Савској бановини била је уперена противу државног и народног јединства; за слободну и независну Хрватску, па чак и за „Хрватског краља Мачека“ (Буран смех). Протурани су гласови, да ће г. др. Мачек на изборима постићи огромну већину, да ће одмах по изборима отцепити Хрватску; да је самосталној Хрватској Италија обећала Ријеку, Трст и Полу; да Мачекову акцију помажу неке стране силе; да Америка даје новац за отцепљење Хрватске и да ће иностранство вршити контролу избора. Даље се на све стране разносило, да италијанска и мађарска војска стоје спремне на граници, да после избора помогну Мачеку око успостављања независности слободне хрватске државе. Исто тако ширило се на све стране, да ће Прибичевић из иностранства доћи у Загреб и да ће заједно са Мачеком вајпре прогласити Хрватску Републику, а да ће доцније Мачек бити проглашен за Краља (Буран смех). Да би се простији народ што више завео и поверовао овако фантастичним обећањима агитатора г. др. Мачека, проношене су на све стране вести, да ће Анте Павелић са емигрантском војском доћи у Загреб и донети хрватски новац, (Предаје посланицима на разгледање један примерак тога новца, звани „Куна“); да је у Загребу војска разоружана и да су у Љубљану и Загреб већ стигли одреди немачке војске. И напослетку, да је католичка вера у највећој опасности од православља, које се намеће из Београда и да треба спасавати католичку веру.

У крајевима, где је претежно српски живаљ, није се смело агитовати оваквим паролама, већ се тамо говорило, да државна управа не ваља зато, што исту стално воде Србијанци, па да зато треба на власт довести др. Мачека као поштенога Хрвата, који ће одмах после избора споразумно са Прибичевићем спровести велике реформе и олакшање терета тамошњем народу.

2) У Приморској бановини, одакле, је био највећи број конфинираних пријатеља г. др. Мачека због њиховог антидржавног рада и непријатељства према народном јединству и државном поретку, где су поводом пуштања г. др. Мачека приређене од стране њихових пријатеља најтеже демонстрације противу Краља, државе, државне целине и народног јединства, истицане су изборне пароле антидржавног карактера као: цепање Југославије, успостава слободне Хрватске, Мачек хрватски краљ, протеривање Срба у Београд, војска Павелића, хрватски сребрни и златан новац „Куна“, који се растурао код лаковерног света као доказ, да је Хрватска држава већ

на прагу и да само Хрвати на дан избора треба плебисцитом да одлуче, да ли ће добити самосталну хрватску државу или ће и даље остати потчињени Београду.

Према простом и лаковерном свету излазило се са највећим обманама, па се чак тврдило, да се на италијанској граници налази 200.000 наоружаних емиграната под заповедништвом Павелића, који ће на дан 5 маја умарширати у нашу Краљевину, прекинути све комуникације, заузети све јавне зграде и жандармериске зграде и поубијати најистакнутије југословенске националне раднике и прогласити самосталну хрватску државу. А да би што више онај простодушни и лаковерни свет уверили о истинитости својих навода, обмањивали су га како се у нашим водама налазе стране лађе да подупру акцију за успоставу самосталне Хрватске државе, ако хрватски народ да плебисцитарно поверење своје вођи др. Мачеку.

3) У Дринској и Врбаској бановини убачене су у народ од стране пријатеља г. др. Мачека сепаратистичке и верске пароле са нарочитим прорачуном, да ће добро дејствовати код побожног света исламске вероисповести. Те пароле биле су: аутономија Босне са гувернером др. Спехом и одбрана ислама од надирања православља из Београда (огорчени протести). Са овим паролама тајно, од човека до човека, од уха на ухо, међу одраслима и млађима мушким и женским, ширена је мржња према Југославији и Београду као непријатељу муслиманске вере. (Смех и протести). Лаковерном и побожном муслиманском живљу говорили су имами и други верски функционери, да ће у случају победе листе Председника Министарског савета све муслиманске жене морати да скину фереџе (Смех и протести); да ће све муслиманске школе бити затворене и да ће сви муслимани бити преведени у православље. (Протести и смех). У овим крајевима агитатори опозиционе листе г. др. Мачека распиривали су верску мржњу до крајњих граница и олако заводили побожни свет исламске вероисповести и недозвољеним и антидржавним паролама.

4) У Дунавској бановини агитатори опозиционе листе г. др. Мачека истицали су такође антидржавне пароле сепаратистичког смера, нарочито међу припадницима мањина мађарске и немачке народности. Тврдили су како је г. др. Мачек за ревизију мировних уговора у томе смислу, да ће део насељен мађарским мањинама по отцепљењу од Југославије припасти Мађарској, а део насељен Буњевцима ући у састав слободне самосталне Хрватске државе. Тврдило се као посигурно, да ће опозициона листа г. др. Мачека на изборима добити већину, да ће одмах после тога преузети власт у држави и извести разграничење са Србијом, па зато мађарске и немачке мањине треба да помогну на изборима г. др. Мачека, како би се задовољиле њихове националне аспирације.

5) У Дравској бановини главна агитациона парола опозиционе листе г. др. Мачека била је споразум Хрвата и Словенаца и њихово отцепљење од Југославије помоћу Италије и Мађарске, у циљу уједињења са Аустријом и Мађарском, где би Хрвати и Словенци добили свој посебни државно-

правни положај. И овде су лаковерном свету тајно дошаптаване неистините вести о спреми емигрантске војске под командом Павелића и Перчеца на аустријској граници за упад на нашу територију ради ослобођења Словенаца и Хрвата из српског ропства.

б) У осталим бановинама, агитациона парола опозиционе листе г. др. Мачека у главном је била да је др. Мачек за ову државу, да је за братски споразум Хрвата Срба и Словенаца и да ће он, по преузимању власти после избора, предузети низ мера за олакшање тешке економске кризе и побољшање народног стања.

И трагичан догађај у Марсељу није остао поштеђен. Опозиција је искористила да и овај жалостан чин код патриотски расположених елемената и родољуба упише у грех Краљевској Влади и да тиме агитује противу земаљске листе Господина Претседника Министарског савета.

А крајњи левичари и франковци са ове листе свуда су агитовали тако и на тај начин, да би се створила психоза у масама народним за рушење свега и свачега.

Као што видите, господо народни посланици, присталице опозиционе листе г. др. Мачека у прошлој изборној агитацији нису поштедели ни државни облик, ни државну целину, без одређеног програма, састављена од разнородних елемената, са савршено различитим циљевима опозиција је агитовала како је где затребало. Од анархистичких па све до ултрамонархистичких парола употребљавано је све да се само успе и да се заведе овај благородан народ

Ове и овакве паролe употребљаване су и распростајаване на све могуће начине. Путем поузданика, нарочито ангажованих људи и курира, а нарочито преко извесног доброг броја свештеника, непријатеља државног поретка и народног јединства, организован је један нечувени изборни терор и притисак на бираче Приморске, Савске, једног дела Врбаске, Дринске и Зетске бановине, тако да је велики број бирача у поменутих бановинама, због овог изборног терора, противно свом уверењу, из страха од освете, дао свој глас за ову листу. Многобројни случајеви овог терора несумњиво доказују да то нису спорадични случајеви, који наступају тако рећи сами од себе, услед судара различитих политичких струја и мишљења у распламтелој изборној борби, већ да је све ово једна вешта рука унапред припремила и извођењем целокупног посла дириговала. (Повици: Тако је.)

Многобројни су облици и начини физичког и психичког терора, што су га присталице опозиционе листе г. др. Мачека у поменутих бановинама проводиле, а међу њима најглавнији су: претња убиством кандидатима, највиђенијим личностима и присталицама листе г. Претседника Министарског савета; претња паљевином кућа и осталих зграда и људске и сточне хране; претња тровањем и убијањем домаћих животиња; претња уништавањем усева, винограда, плодног дрвећа и биља; претња отпustom из самоуправне службе, претња отпustom из државне службе ако листа г. др. Мачека добије већину. И што је главно, ова се акција није огра-

ничавала на претње, већ се прелазило и на извршења, услед чега су подручни ми оргави морали редовно да интервенишу и пружају нужну заштиту животу и имању недужним грађанима.

А ова и оваква интервенција власти приказана је од стране присталица г. др. Мачека као изборни терор одозго, са нарочитом намером да се код народа створи и појача рђаво расположење противу државне управе и органа власти, како би се то искористило за постигнуће што бољег изборног резултата код опозиције.

Износимо само неколико примера терора у виду претње и извршење насиља које су вршили присталице опозиције, да би заплашили своје противнике да гласају за листу г. др. Мачека, или да се уздрже од гласања. Тако:

У општини Градечкој, Среза макарског, за све време предизборне кампање владао је терор који су систематски организовали жупници Губерина Фра Аугустин из Дрвеника, Анте Фра Бартуловић из Заострога, Силов Фра Јелко из Грабца и Павлов Антог из Бачине, претећи убиствима, паљевином, уништавањем винограда, родног дрвећа, стоке и сточне хране онима који не гласају за листу г. др. Мачека. Жупник фра Губерина још је претио да ће набити на колац свакога ко не буде гласао за др. Мачека.

Бегић Хусеин, благајник, и Мрчић Шиме, претседник Општине Шапинске, Среза љубушког, изразити присталица политике Краљевске владе, који су до последњег момента агитовали за листу Претседника Г. Јевтића, гласали су за опозициону листу г. др. Мачека из страха од претње опозиционара, који су им јавно претили да ће их убити ако гласају за листу г. Јевтића.

Анте Црница, из Османлије Среза бугојанског, претио је претседнику општинском Чолићу Јози да ће га убити ако буде гласао за владину листу и овај је заиста из страха гласао за г. др. Мачека.

Бочкој Андро из Банчице, Чигир Бартон из Дубовца, Храшевац Јаков из Капелшчака, Зрињски Фабеан и Мата Кишур и Странца и други, сви из Среза доњостубачког, претили су убиством, вешањем, паљевином и уништавањем усева Шимунецу Петру из Св. Матеја, Томи Салару из Дубовца, Кнежићу Драгутину из Лепе Веси, Мирд Фрањи из Капелшчака, Зрињском Мартину из Стрмца, Гредицку Мишку и Славку из Стрмца, Пештај Марку из Оросавља и Сокац Милану из Стрмца и другима ако не буду гласали за листу г. др. Мачека.

Јурић Јосип, из Великог Града, Среза хварског, претио је и разносио вести да ће бити поубијани сви државни и општински чиновници и службеници, који буду гласали за листу г. Јевтића;

Обрадовић Иззија и Бушић Мијо, из Доњег Красна, Среза столачког, побегли су у очи избора у Чапљину да траже заштите од старешине испоставе, да би могли гласати на дан избора; тако исто Јазавина Авде, из Јасенице и Чолаковић Рамо из истог места, наводећи да им присталице опозиције прете убиством и паљевином ако не гласају за г. др. Мачека;

Сефтић Иван, из Језера, поручио је сину Сефтића Антона да ће убити његовога оца Антона и

Рајковића Мију, обојицу из Језера, Среза брињског ако буду гласали за Владину листу;

Херман Мате и Степан и Хорват Мате, из Градиновца, Среза Чаковечког, добили су анонимна писма, којима им се прети смрћу и паљевином домова, ако буду гласали за листу г. Јевтића. Истоветно писмо добио је и Протић Анте, управитељ школе и претседник бирачког одбора у Гардиновцу;

Сењанец Јосип, из Костања, Дијанић Иван, из Мостара, и још многи други у Срезу чазманском, отворене присталице Владине политике, добијали су у више махова анонимна писма, којима им се прети убиством, паљевином и другим начином освете, ако гласају за владину листу;

Марјановићу Рудолфу, из Пречеца, Среза дугоселскога, истакнуто је на вратима куће цедуља од стране опозиционара којом му прете смрћу ако не буде гласао за др. Мачека;

Манастир Антун, из Мола, Винковић Иван из Бурдовца, Крњак Андреја, из Калиновца, Среза ђурђевачког, сви изразити присталице политике Краљевске Владе, примили су пре избора анонимна писма од стране опозиционара, којима им се прети убиством и паљевином ако не буду гласали за листу г. др. Мачека;

Станић Јосип, старешина села Загвозда, Среза имотског, дао је изјаву под заклетвом, да је из његовог села гласало за листу др. Мачека 130 људи само зато што су од стране присталица г. др. Мачека били застрашени да ће бити поубијани и да ће им имање бити уништено ако буду гласали за Владину листу;

Симић Фране и другови из Тучепа, Среза макарског, напали су 20 марта на кућу сеоског старешине Шимића Стјепана, претећи да ће побити све и попалити имање оних који буду гласали за листу г. Јевтића;

Бардић Андрија, из Пољанчана, Среза чазманског, нашао је 2 априла у своје дворишту писмо које гласи: „Газда гиздави, покрикућу Мачековим црепом, ти изграђујеш Јевтића, пази да се не растепеш ти и он и твоја зграда. Хрват изборни.“

Кутлеша Илија, из Цисте, Среза имотског, јавно је претио 8 априла Плејићу Стјепану из истог места да ће 6 маја бити обешен, пошто ће тада доћи Павелић Анте, да влада слободном Хрватском.

Ковачевић Иван, земљ. у Срезу сплитском, претио је смрћу изразитом присталици владине политике Барас Ђири, говорећи да ће се он и његови пријатељи после избора налити крви присталици листе г. Јевтића.

Јерковић Мија из Куле Норинске, Среза метковићког, нападнут је и испребијан 22 априла од стране опозиционара и запређено му је да ће још пре избора он и месни старешина Зојнић Иван, као одушевљене присталице владине политике, бити обешени на стубу испод саме куле Норинске.

Сенковићу Ђури, тежаку из Крижица, Савске бановине, запређено је од стране извесних опозиционара да ће му бити кућа запаљена што је ишао у Загреб на збор Претседника г. Јевтића.

Између 28 и 29 априла убачено је у двориште Кнежевића Мирослава, из Кабла, Среза беловарског,

писмо којим се прети свима Србима да ће им после избора очи ископати и да ће бити натакнути на колце, ако не буду гласали за листу г. Мачека.

Максимовић Радисав, опанчар из Брестовца, Среза гужанског, претио је 30 априла у канцеларији претседнику општине да ће из општине бити протеран и убијен ако буде радио и гласао за листу г. Јевтића.

Рошњић Мијо, из Грабовца, Среза имотског нашао је 29 априла пред својом кућом анонимно писмо, којим му се прети да ће му се кућа дићи у ваздух ако не буде гласао за листу др. Мачека.

Илић Стјепан, из Вида Среза метковићког, нашао је пред вратима своје куће парче хартије, на којој је био нацртан гроб и на њему крст, а испод тога било је написано: „Ако не гласаш за Мачека“.

Сергићу Драгутину у Језерима, Среза брињског, саопштио је Сертић Томо лугар, да је опозиција у околини Госпића запалила 19 домова владиних присталица и да је опасно гласати за Владу због чега је овај гласао за г. др. Мачека.

Вуковић Антон, Јуре и Јосип, у Срезу брињском, нашли су на својим кућним вратима цедуље са натписом: „Пази шта радиш, биће ти пећ већа него кућа“;

Радош Анте, из Бугојна, присталица Владине политике, нашао је пред својом кућом цедуљу на којој је било написано: „Ако гласаш за Владу изгореће ти кућа“, и он је из страха гласао за листу г. др. Мачека.

Сорић Мате, Јозо, Иван Дује и Велић Јуре, сви из Тугара, Среза сплитског, претили су присталицама Владине политике да су се сељаци у Срњинама договорили да запале куће и имања оних, који не буду гласали за Мачека, па ће вели и они у Тугару исто тако учинити.

Мика Иван, из Слатине, Среза сплитског, претио је на сам дан избора Љубићу Марину да ће му запалити кућу и кад умре да му неће допустити укуп у гробље нити пак да му звоне звона, него ће га бацити као стоку, ако буде гласао за Владину листу.

Бркљашу Иви и Спишићу Стеви из Гарешнице, остављене су пред вратима цедуље пред саме изборе у којима им се прети да пазе шта раде, јер ће им куће иначе летети у зрак, ако буду гласали за владину листу.

Владином присталици Главару Врањешу из Пољица, Среза макарског, јавно је пређено да мора гласати за г. др. Мачека, иначе ће му син бити убијен и кућа запаљена.

У Срезу Метковићком присталице опозиције протурале су вести да ће 6 маја, после сигурне победе др. Мачека, бити суђење издајницима, т. ј. онима који су гласали са владину листу, и да ће им бити уништене куће, виногради, стока, храна и друга добра.

Косовић Иван, претседник општине из Градца, Среза макарског, и Косовић др. Петар из истог места, идући у село Застрог ради агитације нападнути су од извесних сељака, присталица опозиције др. Мачека по наговору фра Анте Бартуловића, жупника, који је звонио звона на узбуну и подстре-

кавао сељаке на напад, и захваљујући само хладнокрвности нападнутих присталица владине политике избегнуто је крвопролиће.

Творница Браће Мардешаић на Хвару под претњом отпуста из службе приморала је своје раднике да гласају са листу др. Мачека.

Предузеће Подравина у Д. Михољцу, преко свог шумарског надсаветника Ламберта, приморало целокупно своје особље под претњом отпуста да гласа за листу др. Мачека.

Бабић Анте, општински већник у Бугојну, изјавио је да мора гласати из страха за опозицију јер му католици прете осветом.

Куна Ившо, из Оцака, Среза бугојанског, гласао је за листу др. Мачека под претњом опозиције да мора напустити село ако буде гласао за листу г. Јевтића.

Шајковић Фрањо, старешина села Јуровшћака, Среза чакавског, молио је да приликом гласања буде уведен сам у гласачку собу, јер се боји да гласа за владиног кандидата, пошто су му неки опозиционари запретили осветом.

Медић Перо и Шафхаузер Јосиф, из Голинца, Среза доњомихољачког, претили су протеривањем из села онима који буду гласали за владину листу, а Костурић Никола и Ловшевић Мате, из истог места, претили су сељацима чије се куће излазе на задружном земљишту, да ће им куће бити порушене ако не буду гласали за др. Мачека.

Пехар Илија, трговац у Звировићима, Среза љубушког, морао је гласати за опозицију иако је присталица владине политике, јер му је забрањено бојкотом. Он је 1931 г. као изразити националиста био бојкотован и материјално јако оштећен.

Боричић Иван, трговац вином на Хвару, јавно је претио сељацима да од њих неће више куповати вино, ако буду гласали за Владину листу, и тиме је успео да придобије преко 300 гласача за др. Мачека и ако они не одобравају његову политику.

Фабиво Фрањи, ковачу из Беничанаца и Мајеру Антону, бријачу из Марјанаца, обојица из Среза доњомихољачког, као присталицама Владине политике претили су опозиционари бојкотом, ако буду гласали за Владину листу.

Начелнику Среза глињског упућена су два анонимна претећа писма, којим му се прети због његовог рада на заштити слободе, збора и договора и слободе опредељења и гласања бирача.

Секулић Марко, разрешени претседник општине Павино-Пољске, Среза белопољског, са кандидатом Мачекове листе Перићем, у друштву комунисте Анђелића Милована и још 20 младића на сабору у Мојковцу, у кафани Вуковића, физички је напао пријатеље владиног кандидата претећи не само њима већ и свима својим братственицима и племеницима да ће их побити, сатрети и попалити ако буду гласали за владиног кандидата.

Присталице опозиционог кандидата на листи др. Мачека у Срезу гатачком, Мاستиловић Новак, свештеник у Навинићу и Вишњевац Вељко, бив. претседник Општине готачке, држали су под најам читаву једну банду која је у току изборне акције по ноћи маскирана залазила у села, изазивала људе из кућа, претила им смрћу, уништавањем усева, по-

кољем стоке, паљевином кућа, стаја и селишта ако не гласају за опозицију. Сличне претње упућивали су и самом среском начелнику па и владином кандидату, а на дан избора Вишњевац и Матиловић организовали су банде које су вршиле напад на бирачком месту Врба и Притворица, а у Степену покушали су да омету изборе. Па не само то већ су слали агитаторе и у друга села да уносе забуну међу бираче и да спречавају владине присталице да гласају.

У Срезу мостарском Јука Иван и Јука Рафајло, радници из села Служања, Среза мостарског, по наговору опозиционих кандидата одлазили су ноћу од села до села и претили свакоме да ће главом платити ко буде гласао за листу Претседника г. Јевтића.

Стевовић Добросав, трговац и бив. претседник општине Прибојске, као претседник општине претио је преко служитеља Бацетића Радивоја, Бацетићу Богосаву, кафеџија из Прибоја, да ће му цело имање упропастити а њега отерати на робију, ако буде радио и гласао за владиног кандидата. Исти овај претседник претио је вешалима кад после избора дође на владу др. Мачек, а Грабовићу Ристи, старешини села Добриловића, казао је да неће добити школу у своме селу ни за десет година ако буде гласао и радио за листу г. Јевтића.

Кандидати и агитатори опозиционе листе др. Мачека нису се само задржали на оваквим претњама, којих је готово било у свима местима Приморске и Савске бановине и у многим местима Врбаске, Дринске, Зетске и Дунавске бановине, већ, да би што више заплашили присталице владине политике, прелазили су и на извршење ових претњи. Тако:

Типичан случај физичког терора противу владиних присталица јесте мучки напад из бусије на сенатора дон Франу Иванишевића, извршен 7 априла ове године и напад на г. др. Гргура Анђелиновића, Министра на расположењу, извршен 14 истог месеца. Присталице опозиције др. Мачека нападе су поменутому господу као експоненте владине политике и неустрашиве борце југословенске националне идеологије и повредили их каменим коцкама по глави од чега они и данас пате и носе ожиљке и само случају имају да заблагодаре што су остали у животу.

Не мање карактеристичан физички напад присталица др. Мачека на владиног кандидата за срез карловачки г. Петрака Николу и његовог пратиоца Суштића Николу, који су тупим оруђима повређени по глави, од чега г. Петрак и данас пати. Том приликом демолиран је аутомобил г. Петрака, чиме му је нанесена штета од 50.000 динара.

Тако исто карактеристичан је случај изборног терора што су га присталице Мачекове листе, већином овејани комунисти, духовни следбеници Мачековог кандидата Плећевића Чедомира, познатог комунисте, починили у Срезу орашачком. На име, поред свих могућих комунистичких и других деструктивних парола, које су у овоме срезу ширене по познатој комунистичкој тактици, испребијани су на мртво име присталице владине листе Станић Милован, земљорадник из Орашја, Милић Миливоје и

Николић Стеван из Бање, и Чолић Светозар, из Доње Шаторње.

Сем овога једна група опозиционара напала је на владине присталице, међу којима је био и владин кандидат г. Михајловић Илија, и каменицама, штаповима, моткама, повредила је неколико лица; друга група опозиционара улетела је у кафану Стефановића Радомира, из Гараша, напала је на неколико владиних присталица, једнога је тешко, а тројицу лако повредила и полупала сав кафански једик, оштетивши кафецију са 1600 динара; трећа група на сам дан Ускрса напала је штаповима и каменицама владине присталице у Општини јеловачкој и повредила неколико лица; четврта група напала је у општинској кафани у Општини гарашкој владине присталице и неколико њих тупим оруђем теже повредила. Напослетку на сам дан избора једна група опозиционара од 60 људи покушала је да нападне среског начелника у Орашцу и да га спречи у извршењу његове службене дужности, што наравно није успела.

Бутиган Анте, из Сливна, Среза метковићског, идући својој кући нападнут је 3 марта од опозиционара Ђурића Луке, Дејака Авдрије и осталих и испребијан на мртво име. Нападаци су после овога јавно претили по селу да ће сваки овако проћи ко буда радио за листу председника г. Јевтића.

Опозиционари из села Крњева, Среза орашког, напали су 10 марта присталицу владине политике Перића Костадина, изударали га и нанели му тешке телесне повреде; истога дана од стране опозиционара убијен је владин присталица Ранковић Живота, из Крњева, Среза орашког, да би се само застрашиле присталице листе г. Јевтића.

Вујић Радосав, из Новог Ацибеговца, присталица владине политике нападнут је 24 марта од стране неколико опозиционара и рањен ножевима на неколико места зато што је агилво радио за листу г. Јевтића;

Тодоровић Радосав, из Бумбаревевог брда, Среза грузанског, ранио је из пушке присталицу владине политике и агитатора Раденковића Милорада из истога места;

Ивановић Богољуб и Весовић Јеврем, присталице опозиције, напали су 2 маја у Книћу, Среза грузанског, на владине присталице Благојевића Милована и Максимовића Живојина и тешко их повредили по глави тупим оруђем, а потом су претили да ће сваки овако проћи ко буде гласао и радио за листу г. Јевтића;

Весовић Јеврем, из Кнића, Среза грузанског, присталица опозиције, испребијао је и тешко повредио 2 маја присталицу владине политике Обрадовића Драгољуба из истога места, што је говорио да неће гласати за опозиционога кандидата. Весовић је после овога претио у селу да ће свакога овако премлатити ко буде радио и гласао за листу г. Јевтића;

Милошевић Јован, из Кнића, Среза грузанског тешко је повредио у стомак 3 маја Јовановића Радомира, учитеља из Драгужица, зато што је он владин присталица и што је радио за листу г. Јевтића. Присталице опозиције после овога јавно су претили

свакоме да ће бити убијен ко буде радио и гласао за листу г. Јевтића;

Грујовићи Драгутин, Велимир и Веселин, из Пајсијевића, Среза грузанског напали су између 3 и 4 маја ноћу на Пантовића Раденка, председника општинског, у намери да га убију што је активно радио за листу г. Јевтића, али он је благодарећи својој окретности и срећном случају избегао смрти;

Максимовић Радослав, присталица опозиције, на дан избора пуцао је из револвера и ранио Петровића Чедомира, присталицу владине политике, једног од активнијих агитатора у Срезу грузанском;

Једна група опозиционара пошла је на сам дан избора да убије председника општине у Великом Орашју, Бојковића Илију, као једног од изразитих присталица владине политике и јачих агитатора, али је он благодарећи срећном случају смрти избегао;

Брозовић Антон, из Дуге Ресе, истакнути присталица др. Мачека у Срезу карловачком повредио је тешко по глави присталицу владине политике Котура Владимира што је певао једну патриотску песму и што је енергично радио за владину листу;

Дон Милан Миховић, присталица Мачекове листе и један од његових најагилнијих агитатора у Срезу црквеничком, испребијао је и тешко повредио присталицу листе г. Јевтића Павлића Ставка и на јавном месту у кафани претио је да ће тако сваки проћи који буде радио и гласао за листу г. Јевтића;

У селу Врсима, Среза биоградског, шест опозиционара тешко су повредили присталицу владине политике Вукића Шиму из истог места, што није хтео клицати др. Мачеку и што је радио за листу председника г. Јевтића;

Мирчетић Вид, из Кукљанова, Среза сушачког иначе присталица и агитатор опозиционе листе др. Мачека, тешко је телесно повредио Копајчића Ивана из истога места што је радио за листу г. Јевтића.

Ивануш Иван, из Гредица, Среза клањачког нападнут је и испребијан од стране опозиционара што је клицао председнику г. Јевтићу;

Ковачевићу Томи, сенатору и Ибришмовићу Петру, економу из Сибиња, срез Сл. Брод, посекали су опозиционари два шљивака зато што су они изразите присталице и отворени носиоци политике Краљевске владе;

Исто тако и из истих разлога посечени су виноград Гривичићу Сави, из Кујника; замазане су куће и позори блатом и нечистоћом Жунићу Петру, из Радовања, и Грбићу Мији из истог места и полупани су прозори, врата и остала дрвенарија на кућама и стајама Јелинићу Ивану, из Славонског Тобаша, и Катићу Мити из истог места;

Владиним присталицама Игнацу Тандрићу, из Окичке Свете Марије, Среза јастребачког, посечено је 140 чокота лозе, Куфнику Игнацу, из Пулгарије, полупани су прозори и врата на кући и осталим стајама и отсечено неколико родних дрвета, Куфрину Јосипу полупани су прозори и врата, Клечићу Матеји, из Бетера, посечена су сва родна дрвета, Лубанићу Фрањи, из Страца, посечено је 19 трсова и Захеру Јанку, ситничару из Пљешевеце и Линшчаку Шандору, из Шћелина, запаљене су колибе у виноградима.

Јуриви Андрији и Кивштеку Јосипу, као истакнутим присталицама и агитаторима за листу г. Јевтића у Срезу клањечком, посечени су виногради од стране опозиционара;

Џујану Ђири, месару из Џуње, посечен је воћњак зато што је био заменик кандидата на владиној листи за Срез петрињски;

На дан 21 априла присталице опозиције убили су краву Мушану Петру, из Подградине, Среза метковишког, у циљу да њега и његове суседе заплаше те да не гласају за листу г. Јевтића;

Ноћу између 3 и 4 маја посечено је 50 лоза Тодоровићу Ивану из Руновићевачких Змајеваца, Среза имотског, да би се он као велики националиста и остали заплашили да не гласају за листу г. Јевтића;

У Срезу доњо-стубичком Ђурђевићу Филипу посечено је 69 комада а Подгорецу Јанку 37 комада лозе што су агитовали за владину листу;

У Срезу дугоселском Петеку Мирку, из Окушчака, посечено је 14 комада родних дрвета, а Опетук Никола, из Хрушчице, пребијен је колцем и тешко лежи повређен, што су агитовали за владину листу;

Новосел Мата, из Мокрица, Среза доњо-стубичког, порушио је ограду Чизмеку Ловри из истог места наводећи да је то учинио што је Чизмек присталица владине политике; из истих разлога Враговић Петар, Дружак Фрањо и остали порушили су ограду Дружаку Ценку, из Новске, истога среза;

Присталици владине политике и агитатору Херцегу Јосипу, из Новака, Среза ивањечког, посечено је 11 комада роднога воћа у ноћи 29—30 априла;

У ноћи 21—22 истог месеца полупани су прозори и врата на кући и осталим зградама Римцу Николи, сеоском главару, присталици владине листе и једном од јачих агитатора у Срезу имотском;

У Срезу ивањечком присталица опозиције Босак Јурај, из Доњег Владања, полупао је прозоре и врата на кући и осталим стајама владиног присталице и општинског одборника Хоробецца Ивана; тако исто и из истих разлога разлупани су прозори крчмару Хранмази Валенти;

У селу Врбици, општина Велико Тројство, Савска бановина, ноћу између 4—5 маја замазане су нечистоћом куће и полупани су прозори и врата угледних домаћина и присталица Краљевске владе Сепи Мишка и Крамарића Мате;

Да би се показало да опозиција не преза ни од чега 29—30 априла нападнута је од стране опозиционара у Румовићу, Среза имотског кућа у којој је смештена стална жандармериска патрола и на њој су полупани прозори;

Каменарина Стјепац, из Колита, Среза хварског, присталица владине политике, морао се уздржати од гласања, јер су га присталице др. Мачека бојкотовале, а сем тога спречавали су и друге да посећују његову радњу;

Далеко би нас одвело набрајање свих догађаја изборног терора опозиције др. Мачека и његових савезника. То не бисмо могли учинити да имамо и много више времена на расположењу него што нам остаје да у овој дебати изложимо све конкретне чињенице, које су биле од утицаја на опредељивање бирача. Једно је несумњиво јасно, да овако ве-

лики број терористичких аката, и поред најживље интервенције државне власти, није дошао сам од себе, већ је несумњиво организован од оних, у чију је корист вршен.

Кад се има у виду да су опозиционе изборне пароле антидржавног смера, које смо малочас цитирали, спровођење овако беспримерним терором у свима изборним манифестацијама и да су уз то дошли још и антидржавни поклицы противу Краља, државе, противу власти, противу народног јединства и других светиња југословенске националне идеологије, овда је јасно, како је овом ужасном кампањом опозиција могла унапред поменути бановинама довести духове својих присталица до тако великог раздражења да изборна борба није у ствари била противу владе, као преставника једног политичког правца, већ борба против државног и социјалног поретка (Повици: Тако је! Тако је!); борба која је имала за циљ да све сруши и уништи. (Бурно пљескање и повици: Тако је! Тако је!) И кад се све ово зна, овда можемо лако тумачити, у каквом су све стању и положају биле присталице националног фронта и под каквим су они околностима имали да изађу на биралиште и изврше своју грађанску и патриотску дужност. Благодарети тој високој и неустрашивој свести нашег патриотског грађанства у свима деловима земље, Краљевска влада ни за један моменат није помишљала да мења политичку помирљивост и толеранцију и чврсто је била уверена у коначну победу и триумф силне југословенске мисли. (Опште бурно пљескање са сложним усклицима: Живела Југославија!) Стога је Краљевска влада ишла мирно и присебно одређеним путевима, јер изнад свих закона и прописа има једна сила већа, крајња и непоколебљива, а то је историјски дух младе Југославије. (Бурно пљескање и громки једнодушни повици: Тако је! Живела Краљевска влада!)

Организатори изборног терора опозиционе листе др. Мачека знали су да се национални фронт не може лако разбити, јер ће све деструктивне, антидржавне и екстремне пароле пасти пред национално оријентисаним расположењем маса и да ће претње, застрашивања и тероризам наићи на највећи отпор мирног патриотског народа сва три племена, па су за то из дана у дан појачавали свој терор и своје претње тако да су на дан избора тај терор развили до врхунца, како би прости свет довели до уверења, да је њихова победа осигурана, да ће се њихове пароле обистинити и да ће национална политика Краљевске владе претрпети крах.

Поред терора застрашивањем и нападима против живота, телесног интегритета, имовине, части и слободе мирних и честитих грађана, по напред утврђеном и смишљеном плану готово на свима биралиштима, противно наређењу власти унутрашње управе, присталице опозиције предвођени нарочитим хушкачима, скупљали су се у гомилама у непосредној близини самог биралишта, или у дворишту, где је овога било, и ту својим претњама, наговарањем и повицима дејствовали на свакога долазећег бирача, да да свој глас за опозициону листу. (Гласови: Апсолутно тачно!) Ово скупљање у гомиле било је стално праћено певањем сепаратистичких шо-

винистичких песама, потпиривањем племенске мржње и верске нетолеранције, у великом броју случајева и поклицима противу државе и Краља. По себи се разуме да државни органи у оваквим случајевима нису могли остати равнодушни, већ су морали интервенисати. Овако сакупљени у већем броју опозиционари врло често нису одобравали ни прилаз гласачком месту лицима, за која су веровали да ће сигурно дати свој глас за листу Краљевске владе, а они, који су успели да дођу на биралиште и дали свој глас за владину листу, називани су издајницима, плаћеницима и другим погрдним именима, а неке су формално премлатили или су уништавали њихову имовину.

Иако је наредбма власти унутрашње управе био забрањен одлазак на биралиште групно и у масама, ипак као по некој команди, присталице опозиције су предвођене нарочитим људима за ову прилику, још од раног јутра у војничким редовима, под племенским барјаком и са сепаратистичким песмама пошли на биралиште, пребројавајући успут своје редове и свраћајући код домова оних, који међу њима нису били и који су се унапред одлучили да гласају за владину листу. Ту пред њиховим домовима они су их јавно позивали да им се придруже и јавно им упућивали претње убиством, паљевином и другим уништењем имовине, ако не пођу са њима.

Претставници опозиционих листа на многим биралиштима водили су посебне спискове оних гласача, који гласају за владину листу и тим хтели да поткрепе претњу, да ће се о таквим гласачима водити рачуна, да ће они после избора бити протерани, прогоњени, попаљени и томе слично.

У многим случајевима присталице опозиције, који су већ гласали, продирали су понова у гласачку собу, захтевајући да изврстан гласач гласа пред њима, да би се уверили за кога је гласао, па ако је гласао за владину листу, они су га одмах, излазећи из гласачке собе, оглашавали пред сакупљеним својим присталицама као издајника хрватског народа, грдили, псовали и тукли.

Поред свега изложенога, на дан избора протурани су најфантастичније неистините вести о огромној победи опозиционе листе др. Мачека, о оставци Краљевске владе, о бегству Господина Претседника Министарског савета. (Смех и протести)... са државним новцем у иностранство, па су чак простом свету показивани агитациони аероплани, који су летели ниско и бацали агитационе летке и казивано им да се ту налазе Претседник Министарског савета и Министри, који беже из земље, а да аероплани тако ниско лете зато што се у њима налазе тешке паре, које су од народа покрадене. Агитовало се, да је др. Мачек једини спасилац ситуације у оваквом краху и да треба листом за њега гласати и дати му стопроцентно поверење, као што му је ово поверење дато и од Србијанаца и од Словенаца.

У оваквој ситуацији, са оваквим расположењем и у оваквој психози, где је сваки владин присташа морао страховати за живот свој и својих најближих и за своју имовину, одржати се и гласати за листу г. Претседника Министарског савета било

је заиста јунаштво. (Бурно плескање и громки повици: Тако је!).

С правом ће сваки од Вас, господо посланици, питати, а зашто је ово Краљевска влада допустила, зашто није употребила силу, да хушкаче и организаторе овако беспримерног терора над слободном вољом мирних грађана сузбије у границе закона и онемогући их у њиховим намерама?! Државна власт имала је у овоме случају две алтернативе: или да поступи онако, како је поступала, па да интервенише оружаном силом само у случају крајње нужде, где долази у питање који од битних интереса, или да поступа строго формално по закону и да интервенише свуда, где буде повређен законски пропис и употреби оружје, кад год се укаже случај предвиђен правилима и прописима о вршењу жандармеријске службе. Краљевска влада, као што је напред истакнуто, изабрала је овај други пут, пут помирљивости и толеранције јер је, као што малочас рекох, била убеђена и чврсто веровала у високу свест југословенских грађана.

Обзиром на краткоћу времена, ја вам, господо народни посланици, не могу цитирати и износити све случајеве оваквог рада опозиције. Али, ево, у мојим су рукама спискови свих тих радњи и ја их стављам на увид свакоме од господе народних посланика.

Као што видите, господо народни посланици, политика Краљевске владе, која је у свима својим акцијама дала пуно доказа политичке толеранције и жеље да свима пружи могућност за учешће у народним пословима лојалном сарадњом, није наишла на правилно разумевање на другој страни. Изгледа да је друга страна ову мирољубивост Краљевске владе и овакво држање органа унутрашње управе схватила као слабост Краљевске владе и слабост државне власти уопште, коју слабост треба искористити и покушати остварење својих политичких тежњи. (Повици: Тако је!). Само се овако може разумети оно безумно харангирање простодушних, мирних и заведених сељака противу државне власти уопште, поред оних страшних изборних парола и поред оног нечувеног изборног терора ове групе.

Жалостан догађај у Подцркављу и Сибињу, при коме је један избезумљени свештеник, сумњивих моралних квалификација, завео и нахушкао простодушне и сиромашне сељаке против органа државних власти, да плате животом њих једанаесторица, а он се бегством спасао, — јесте типичан пример харанге, коју су заслепљени противници народног јединства и државног поретка подизали у току изборне кампање, задахнути мржњом на све што је државно и југословенско. Ови догађаји, који су се одиграли између 15 и 20 фебруара ове године, у току изборне кампање непосредно после расписаних избора, били су пробни камен и сигнал на узбуну ширих размера и у другим крајевима северозападног дела наше отаџбине, које се наравно није могло развити благодарени енергичним поступцима државне управе, разумном и хладнокрвном држању њених органа. Овај случај је једновремено и доказ крајње толеранције државне управе, која је предузимала све, да до крвопролића не дође, па је чак, као што је познато, и један високи др-

жавни функционер ставио на коцку и свој живот у вршењу своје службене дужности у намери, да заведене сељаке одврати од намераваних незаконитих аката.

Вредно је и нужно је, да нарочито буду споменути примери напада на државне органе државне власти на дан избора, да би се употпунило разумевање у каквој психози су се налазили заведени сељаци и како је вођство опозиционе листе др. Мачека мало водило рачуна не о интересима нације и државе но баш о интересима тих сељака и како је слабо ценило њихове животе.

У селу Бливиру, Среза метковићког, група опозиционара потстрекавана од извесних хушкача, навалила је кољем и каменицама на жандармеријско-финансијску патролу, која притешњена и опкољена, да не би била разоружана и линчована, употребљава оружје против ове масе грађана, из чијих су се редова чули узвици: „Доле Краљ, доле Југославија!“.

У селу Драгатушу, Среза черномељског, наоружани опозиционари и обманути да су од бирачког одбора извршени фалсификати навалили су на бирачки одбор да убију председника. Одаслата помоћ од жандарма у одбрани живота чланова бирачког одбора употребила је оружје.

У Чемерници, срез Вргин Мост, Цревар Јанко-познати комуниста, скупио је на дан избора око 150 сељака из Чемернице и Бутошана и подговорио их да крену на Вргин Мост да ослободе затвора једног кажњеника. Упозорени од стране жандарме, ријске патроле да се разиђу, сељаци договорени од стране овог комунисте, то нису хтели послушати, већ су напали на патролу штаповима, кочевима и другим оружјем. Да не би били премлаћени и обезоружани, жандарми су најпре пуцали у ваздух, па кад то није помогло, онда и на нападаче, те је тешко повређен главни харангер Цревар, а лакше су повређена два сељака.

На изборном месту Годиона Општина клачинска, Среза фочанског, присталице опозиције покушале су силом спречити гласање, пошто их је неко обмануо, да се у гласачкој соби врше злоупотребе. Егзекутивни органи су интервенисали и у тој интервенцији повређени су камењем и тупим оружјем један полицијски чиновник и један жандарм.

У селу Мали Ријевац, Среза карловачког, једна група Мачекових присталица напала је моткама и кочевима једну жандармеријску патролу од два жандарма на 50 метара од биралишта зато, што је један од жандарма скинуо неку цедуљу на којој је писало: „Смрт онима, који гласају за Јевтића“. Потстрекнута руља сустигла је жандарме, који нипошто нису хтели употребити оружје, премлатила их и разоружала. У последњем моменту један од жандарма у одбрани живота употребио је оружје и повредио једно лице.

400 сељака опозиционара, из разних места Среза чајничког, потстрекнути од извесних хушкача, пошли су на варош Чајниче да ослобађају некакве притворенике, који у ствари нису ни били притворени, али су пресретнути од наоружаних егзекутивних органа и строго опоменути на рђаве

последнице њиховог корака и обавештени, да нико није ни притворен, растурили су се уз највећу псовку и грдњу оних, који су их потстрекивали.

Сем ових карактеристичних случајева напада на државне и егзекутивне органе, било је на неколико места прекида телефонског и телеграфског саобраћаја, који је одмах и воспостављен. Сем тога, један велики број случајева покушаја напада, било на државне органе, било на чланове бирачких одбора, који су благодарени тактичности и озбиљном схватању дужности од стране органа унутрашње управе ликвидирани без тежих последица.

Колико су присталице опозиционе листе др. Мачека у северозападном делу наше отаџбине биле занесене и обмануте антидржавним деструктивним паролама, агитацијама и уверавањима оних, који су изборну пропаганду са оне стране руководили, најбоље нам служе догађаји после извршених избора, кад је резултат истих већ целом свету био познат. Видећи свој пораз, они су нашли за потребно да своје присталице и оне, који су за њих гласали, вољно или невољно одрже још извесно време у обмани, па су почели износити и лансирати најфантастичније неистините вести о терору државне власти над бирачима, о фалсификовању изборних спискова, о победи опозиције на изборима, о нетачности објављених изборних резултата и томе подобно. Краљевска Влада није сматрала за потребно да све лажи демантује остављајући да надлежни органи објављивањем изборних резултата то учине, што претставља у пуној светлости намере, тежње и рад ове групе људи.

Краљевска Влада пружила је и пружа и сада доказе своје добре воље за рад на бази Устава и постојећих закона. И њу ова добра воља и толеранција никада неће напустити, када су у питању интереси народа, али исто тако сматрам да треба да изјавим, да се Краљевска Влада неће устручавати, као што ни досад није чинила, да предузме најенергичније мере противу свих оних који својим поступцима буду покушавали да доведу у питање основне постулате народног и државног јединства, јавни ред и мир, личну и имовну безбедност у земљи. (Опште бурно плескање). Јер ићи даље преко оних граница попуштања, до којих је Краљевска Влада ишла, било би не само слабост но издајство. (Опште бурно плескање и повици: Тако је! Живео!) Толерисање преко тих граница значило би не само дозволити рушилачке намере опозиције, но заједно са њом рушити земљу и нацију. (Једнодушни повици: Тако је!) Краљевска Влада не само што је умела вешто и куражно да постави границе могуће толеранције, но ни за један момент није пустила, да се преко њих пређе, нити ће дозволити. (Бурно плескање). Преко тих граница не могу се правити никакви компромиси, нити се може допустити икаква толеранција. (Повици: Тако је! — Бурно одобравање).

Да бих вам, господо народни посланици, дао јасну слику дејства оне страховите изборне психозе, коју је створила деструктивна акција оних, који мрзе Југославију онаква каква је, који су противници државног и народног јединства, ја ћу вам

навести неколико типичних догађаја после извршених избора:

80—100 сељака из Пазаришта, Среза перушињског, сутра дан после избора обманути од једног студента, да су изборни спискови фалсификовани и потстрекнути да иду да се жале, покушали су корпоративно да уђу у Госпињ уз вику ларму и протест. Опоменуто од жандармеријске патроле на улазу града, да се умири и да корпоративно не улази ради жалбе, већ да пошаље своје изасланике, ова је група људи, потстрекнута од извесних лица, напала на жандарма и стражара камењем, штаповима и моткама и повредила обојицу. У одбрани живота и да не би била разоружана, патрола је у последњем моменту употребила оружје, услед чега је погинуло два а рањено три сељака.

7 маја жандармеријска патрола станице Имотски наишла је на једну групу сељака у селу Потстрање, од којих је дочекана са узвицима: „Живела самостална Хрватска“ — и погрдама против државне власти и жандармерије. Позвани да се разиђу, сељаци су камењем напали на жандарме, али су енергичним наступом без употребе оружја, растурени, а коловође ухапшени и предати суду.

12 маја у 23 часа у месту Костуши, Срез загребачки, већа група младића, потстрекнута од неких старијих људи, пресрела је жандармеријску патролу и напала је камењем, којом је приликом повређен теже по глави каплар Бањанин Душан.

На дан 12 прошлог месеца требале су присталице др. Мачека из села Шемнице и Кузминца, Среза златарског, да уз највеће свечаности и помпу освештају племенску заставу, коју им је набавио Јембрић Петар, трговац из Миховљана. Ово освештавање, које је само по себи противно закону, требало је да буде манифестација победе листе др. Мачека у тамошњим крајевима и демонстрација против народног јединства и државног поретка. Срески начелник, сазнавши за ово, сам је дошао у Миховљане и саветовао виђенијим људима, да одустану од своје намере. Том приликом упутио је једну жандармеријску патролу у село Шемницу, да извиди да ли се тамо што припрема. Патрола је приметила да се на разним странама села сакупљају сељаци у омање гомиле, које су се мало после на знак трубе сакупиле у већу групу. Враћајући се патрола је наишла на групу од 120—200 људи који су је обасули највећим погрдама. Да би избегли сваки сукоб жандарми су скренули на другу страну, али маса их је и тамо гонила 3 километра уз највећу хуку и псовку вичући: „Хајде, да их опколимо!“ Из гомиле су се јасно чули узвици потстрекавања, да се нападно жандарми, па је чак опаљен и један метак из револвера из масе.

Притешњени жандарми пред опасношћу да буду разоружани и побијени, извршили су употребу оружја, услед чега је једно лице погинуло а једно лако рањено.

Поведеном истрагом по овом догађају утврђено је, да се исти десно због тога, што се пре избора вршила у томе крају против-државна пропаганда, а после избора у народ убачена је вест, да је др. Мачек добио већину у целој земљи, што су искористили непријатељи државног поретка и

народног јединства, и наговарали сељаке, да не дозволе уклањање племенске заставе и да се чак и сили одупру. Кривци су подвргнути законској одговорности.

18 маја у 9 часова дошао је у Пирот г. Драгољуб Јовановић, око кога се сакупила маса његових присталица. Г. др. Јовановић, потстрекавао је масу узвицима: „Доле данашња влада!“ „Живео Мачек!“. Окуражени тиме, његови агитатори потстрекивали су своје присталице, па су дошли пред жандармеријску касарну у намери да је нападно. Тражили су да им се изручи један жандармеријски наредник, да му они суде. Енергичном интервенцијом жандарма без употребе оружја маса је растурена.

19 маја приликом доласка надбискупа г. Степинца у село Краварско, Среза велико-горичког, једна маса сељака потстрекнута од хушкача напала је на жандарме, који су били позвани да васпоставе ред поремећен међусобном тучом сељака, и да заштите извесна лица, која су злостављана због тога, што су гласала за листу Претседника г. Јевтића. Чим су се жандарми појавили, нахушкана маса је викнула: „Хура на жандарме, хура, хура!“ Да не би проливали крв жандарми су се повлачили, а маса је за њима јурила, бацајући се камењем, дрвљем и другим предметима, услед чега су сви жандарми добили по неколико повреда. Из масе је неко бацио секиру на жандарме, којом је каплар Муштовић повређен по челу а сем тога из масе су опаљена три револверска метка. Притешњени и пред опасношћу да буду премлаћени и разоружани, жандарми су по прописима употребили оружје најпре у ваздух, а потом и према нападачима, услед чега је погинуло два, а рањено три лица теже и једно лакше. Од жандарма теже је повређен секиром у главу каплар Муштовић и остали жандарми сви су такође повређени тупим предметима.

Напад на личности и имање, сеча винограда, маслињака и другог родног дрвећа као политичка освета онима, који су гласали за листу г. Претседника, и сада није ретка ствар, али је, благодарећи енергичном иступању власти да се кривци приведу законској одговорности и накнаде причињену штету, сада је већ много мања.

Многобројне манифестације изборне победе у појединим местима организоване су од стране опозиционих присталица листе др. Мачека и исте су већином пропраћене сепаратистичким усклицима независној Хрватској, а врло често и антидржавним поклицима: „Доле Југославија“, „Доле Краљ“, и томе слично. Разумљиво је, да је државна власт у свима оваквим случајевима интервенисала и са кривцима поступала како то закони наређују.

Последице оваквога рада опозиције и психозе коју је она својом несавесном агитацијом и терором створила осећају се још и данас. На многим местима још се увек манифестује она мржња присталица опозиције према неустрашивим борцима и национално свесним грађанима, који и свој глас упркос претње и притиска од стране опозиције дадоше за листу Претседника г. Јевтића и тиме допринеше овако сјајној победи националне политике Краљевске Владе. Тако:

На дан 5 маја у вече на путу код села Котушине, Среза макарског, физички је нападнут од стране опозиционара старешина села Котушине и нането му је више телесних повреда, што је гласао за листу Краљевске владе;

Опетук Никола, из Хрушчице, Среза дугоселског, нападнут је 9 маја од једног непознатог опозиционара колцем и тешко је повређен зато што је радио и гласао за листу г. Јевтића.

Карло Хрбек, жупник из Дабра, Среза оточачког, нападнут је после избора и повређен ножем од Вичанића Марка из истог места зато што је гласао за владину листу. Вичанић мотивише овај свој напад изјавом да је Хрбек издајица Хрвата и да ће то својом крвљу платити;

Белић Јозо, из Пожеге, претставник кандидатске листе г. Јевтића, нападнут је од стране опозиционара и тешко повређен зато што је енергично радио за листу г. Јевтића;

Гранић Рафаел, из Медов-Долца, Среза имотског, напао је 18 маја о. г. присталицу Владине политике Медведовића Јосипа, из села Локвичића, и теже га повредио по глави са разлога што је присталица политике Краљевске владе ма да и није пунолетан;

У Трибуњу, Среза шибеничког, 30 маја о. г. увече опозиционари Цветан Роко и другови напали су камењем присталицу владине листе Попова Анту Јаковљева и тешко га повредили на седам места што је енергично радио за листу г. Јевтића;

Јуришићу Николи, поседнику из Привлаке, Среза биоградског почупали су опозиционари 4950 бусова младога кромпира зато што је овај радио и гласао за листу г. Јевтића;

Неколико опозиционара у Општини лећевићској, Среза сплитског, оштетили су кров на православној капели у Ублима и поломили једна врата и крст на другим вратима од ограда, да би се осветили православнима који су гласали за листу г. Јевтића;

Оштрићу Стипи, присталице Владине политике у селу Близњи, Среза сплитског, опозиционари су изгазили жито и уништили овај усев зато што је он јавно радио за владину листу;

Лескур Стипан и Јосип, присталице др. Мачека у селу Охорју, Среза сплитског, запалили су владином присталици и месном старешини један стог сточне хране што је јавно агитовао за владину листу;

Петрићу Фелицију, из Шолтане, Среза сплитског, опозиционари су посекали 153 пања лозе зато што је владин присталица;

Из истих разлога посечено је Радетићу Вицку, из Доњег Села, Среза сплитског, 200 пањева лозе; Запаљена је Рубићу Јерку, из Катуне, истог среза, зграда у вредности 4000 динара;

У Срезу столачком посечено је 83 комада винове лозе Шарцу Ловри, из Ђиљилишта, зато што је гласао за владину листу;

Ђорђевићу Филипу, из Среза доњостубичког посечено је 69 комада лозе а Подворец Јанку 37 комада са разлога што су разносили летке и агитовали за листу Краљевске Владе;

Винку Кеићелу, из Пешченића, Среза коприв-

ничког, разлупани су прозори и врата на кући и осталим стајама зато што су он и син му гласали за владину листу. Исто тако после избора замазане су фарбом и нечистоћом куће и полупани су прозори четворици владиних присталица у Копривници;

Игрићу Јосипу, из Иваића, Среза крижевачког, посечен је виноград; Рудолфу Шчетару и Ђури Сучићу, из Глоговнице, загађени су бунари коњским ђубретом; Гашићу Ђури, из Бочевца, убачене су кроз прозор две цигле са намером да буде повређен; Кишићу Ђури посечено је 20 трсова; Лугомеру Фрањи, из Подгајца, исечено је пет родних дрвета, све зато што су радили и гласали за листу г. Јевтића; жупнику Валку полупани су прозори на стану, што је гласао за листу Краљевске владе и син његовога винцилира Маретић Блажо; Магићу Валенти, општинском одборнику и члану бирачког одбора у Лудбрегу, као изразитом присталици политике Краљевске владе полупани су сви прозори на кући; Жерјевић Петар, трговац и Данић Стјепан, млинар из Врбановца, Среза лудбрешког, гласали су и радили за листу Краљевске владе услед чега их опозиционари после избора бојкотирају не улазећи им у радње и претећи другима да не би код њих одлазили;

Из истих разлога трговац Хакер Роберт, из Пољанца Среза лудбрешког и трговкиња Бреска Катарина, чији је муж радио за листу г. Јевтића, бојкотовани су од стране опозиционара па су им пред радње чак и страже биле постављене да спречавају улаз;

На кућама Ореља Стевана и Аксентијевића Војислава, из Зденаца, Среза нашичког, опозиционари су полупали све прозоре зато што су они радили и гласали за листу г. Јевтића; из истих разлога полупани су прозори и загађен је бунар Валку Ђури, учитељу, као једном од вредних агитатора за листу Краљевске владе у Срезу вараждинском;

Радетићу Вицку, из Доњег Села, Среза сплитског, који је гласао за владину листу, посечено је после избора 200 пањева лозе; Ветми Шпири, земљораднику из Клиса, Среза имотског, упропашћено је 600 комада лозе у вредности 2283 динара, а Радићу Илијином, из Загвозда, прекопали су Милић Стипанов и другови сав засејани кромпир и оштетили га са 535 динара из истих разлога;

Млаковцу Живку, из Велике Копанице, срез Славонски Брод, посечен је воћњак са 156 воћака са разлога што је агитовао и гласао за листу Претседника г. Јевтића.

Маштровићу Марину, из Кучине, Среза сплитског, поломљено је 1500 чокота лозе у вредности 15 000 динара зато што је гласао за листу Краљевске владе;

Ажићу Луки, сеоском главару у Грачевцу, истога среза, који је радио и гласао за листу г. Јевтића, полупан је сав цреп на кући и он је оштећен са преко 600 динара;

Стипичевићу Вици, из Котешина, Среза макарског, порушили су опозиционари бунар и оштетили га са 550 динара зато што је био присталица и гласао за листу г. Јевтића;

Др. Могуши Мати, лекару у Нијемцима, Среза винковачког, присталици владине политике, посекали

су опозиционари 120 шипова ружа и скинули му таблу са куће;

У ноћи између 26—27 маја посечено је присталици владине политике Макаревићу Ивану, земљораднику из Нијемчина, Среза винковачкога, 30 комада чокоата и полупани су му прозори на кући у знак освете што је гласао за листу г. Јевтића; исте ноћи и из истих разлога упропашћено је Естерголебу Антуну 41 комад хибрида и 30 комада калемљених чокоата;

Катићу Шпири, из Солина Среза сплитског, који је са својим синовима гласао за листу Претседника г. Јевтића присталице опозиције уништиле су све младице у винограду и причинили му штету од 9.580 динара;

У врту Илаковца Живка, из Велике Копанице, Среза славонско-бродскога, који је такође гласао за владину листу, његови политички противници посекали му 131 шљиву, 22 јабуке, 2 крушке и 2 брескве у вредности 6240 динара;

Ноћу између 7 и 8 јуна око 30 сељака опозиционара, наоружани пушкама, секирама и моткама дошли су на њиву Селака Иве, из Каменског, Среза хладањског, који је са својим сином гласао за Претседника г. Јевтића, срушили му секирама нову ограду, сложили је на гомилу и запалили, а затим су целу његову њиву прекопали мотикама и усев му уништили, чиме су га оштетили са преко 3000 динара;

Трескавцу Николи и Мужичу Ивану, из Штефење, Среза чазманског, који су гласали за листу г. Претседника, посечени су виногради и нанета им је штета у износу 13.000 динара од стране њихових политичких противника;

Гebraхту Мирославу, учитељу из Доње Видовице, Среза прелошког, који је био деловођа за време избора и гласао за листу г. Претседника, посечен је ружичњак и уништен цвећарник у вредности око 2000 динара;

Капитанићу Ђури, из Расиња, Среза лудбрешкога, запаљене су стаје на имању, чиме је оштећен са преко 3500 динара. Именовани је гласао за листу г. Претседника, услед чега су му политички противници после избора претили осветом путем паљевине, што су сада извршили.

Сматрам својом дужношћу, господо народни посланици, да у овој прилици укажем на једну важну чињеницу која је у многоме допринела да се страсти распламте, да свет у северо-западном делу наше Отаџбине дође до онакве изборне психозе и да се заборави и да својим поступцима посегне преко границе закона противу државног поретка, противу власти и њених органа. Та чињеница је акција извесног броја несавесних свештеника католичке и православне вероисповести са територија Савске, Приморске, Дринске и Дунавске бановине, који су противно интвенцијама и наређењима својих највиших инстанција били не само лично опредељени, већ и јавно радили и утицали на своје грађане злоупотребљавајући свој свештенички положај и црквени олтар у корист опозиционе листе г. др. Мачека. Заслепљени мржњом према свему што је југословенско, доказани непријатељи државног поретка и народног јединства, они се нису устручавали да напред поменути агита-

ционе пароле изрекну и у самим црквама пред олтаром и са предикаонице, и ако је овакав њихов рад строго забрањен законом. Врло су чести случајеви у којима су, нарочито католички свештеници, после одржаних миса говорили народу о важности садашњих избора, упућујући га да се определи за листу човека њихове вере. Тако исто на сам дан избора, са истих места препоручивала се народу слога Хрвата а непосредно после таквих препорука одлазили су свештеници на биралиште и први гласали за опозициону листу др. Мачека, после чега су им следили њихови верници. Неки су после одржаних миса пред олтаром тумачили бирачима изборни закон и начин гласања, упућујући их, да пред бирачким одбором морају казати: „Гласам за листу др. Мачека“, чиме су многи бирачи, присталице Владиве листе били доведени у заблуду и забуну. Није редак случај, да су католички свештеници ометали и зборове Владивих кандидата у местима где је католичко грађанство у већини, на тај начин, што би за време ових зборова заказивали мисе у свима католичким црквама, звонили на сва звона и услед тога побожни свет одвајали, са збора и одводили на Божију молитву. Има свештеника који се нису устезали, да и при посмртним спроводима агитују и, такорећи, налажу вернима да гласају за листу др. Мачека. Има их, који су са проповедаонице после службе Божије тумачили изборни закон, претили и застрашивали побожан свет, да мора да гласа за г. Мачека.

Извесни православни свештеници, присталице Светозара Прибићевића, који у иностранству ради противу своје земље, са крстом у руци благосиљали су народ агитујући за листу др. Мачека. (Протести и повици: треба их обријати!).

Пароле, којима су католички свештеници оперисали у току изборне агитације за листу г. др. Мачека и тиме допринели и свој удео у страховитом изборном терору, који су присталице ове листе пре избора и на дан избора организовали, биле су: Католичка вера и хрватство у опасности су пред православлем и србизмом, Претседник Владе је Јеврејин, борба се води за слободну Хрватску, и многе друге пароле.

Ко не познаје побожност нашега сељака католичке вере, тај неће моћи да схвати, колико је силно дејство ова пропаганда имала на католички свет. Свештеници су овај свој утицај вршили јавно и тајно, и преко жена, преко деце, преко школске омладине, и преко католичких друштава, а било је случајева да су католичке катихете наређивале школској деци да цепају владине изборне плакате и преко њих поручивали родитељима да гласају за листу др. Мачека. Многи су свештеници проклињали људе за време службе Божије ако не буду гласали за др. Мачека, а други су пак на сам дан избора у жупним уредима узимали заклетву од својих верника да ће гласати за опозициону листу. Далеко би нас одвело ово набрајање страховитих злоупотреба и противзаконитих поступака несавесних свештеника, који су противно наредбама највећих црквених инстанција, свесно директно злоупотребљивали веру у циљу ширења верске нетолеранције и разбуктавања племенске мржње.

Краљевска влада, констатујући све то, неће

остати равнодушна према оваквој акцији несавесних свештеника... (Опште бурно одобравање и плескање)... противу народног јединства и државног поретка и предузеће потребне законске мере да саобрази закону и законским прописима рад оних, који су позвани највише да у народу шире љубав, јединство и братство. (Повици: Тако је! — Опште бурно плескање).

Приморан сам, господо посланици, да се осврнем на једну неистиниту тврдњу присталица опозиције о фалсификату изборних спискова, да би само, поред осталих интрига, оправдали свој пораз на изборима. Они тврде, да је Краљевска влада постављала за претседнике и чланове бирачког одбора само своје присталице у намери да преко њих дође до повољних изборних резултата на штету опозиције и да је у многим случајевима преко ових претседника фалсификована народна воља у корист Владиних кандидата. Оваква су тврђења неистинита, неоснована и недокументована. (Гласови: Баш је обратно било!). Претседнике бирачких одбора постављао је Државни одбор а не Краљевска влада, и узимана су лица из свих друштвених редова, без обзира на њихову политичку припадност, само ако су за предвиђене функције испуњавали услове прописане изборним законом о избору народних посланика.

Колико су тврђења опозиције о тобожњим злоупотребима Краљевске владе у томе смислу неоснована, најбољи је доказ, што је на прошлим изборима међу претседницима и члановима бирачких одбора био и врло велики број оних који су не само гласали него и агитовали за кандидате опозиције. (Повици: Тачно је! Тако је!). Има случајева да су присталице опозиције у својству чланова бирачких одбора флагрантно вређале законске прописе, и вршећи своју законску функцију починиле злоупотребе на штету опредељења бирача и на штету владиних кандидата, спроводећи чак и терор на самом бирачком месту у корист опозиције. (Тако је! — Тако је! — упадају у реч посланици из Савске бановине). Тако: у Срезу јастребарском, на бирачком месту Примућу, претседник бирачког одбора Суходобник Фердо, учитељ, пристрасно и необјективно радио је за опозицију. Он је дозволио да се на биралишту од стране опозиције терористички присталице владиног кандидата не предузимајући ништа да то спречи, па чак није хтео унети у записник да су присталице опозиције претиле осветом члану бирачког одбора Горнику Мати, који је тражио да се то у записник унесе.

На гласачком месту у Куричу, Среза карловачког, претседник бирачког одбора Дељан Иван, поред тога што је гласао за листу др. Мачека, дозволио је претставнику листе др. Митровићу Јосипу да и он гласа и ако није био уписан у бирачки списак, а сутра дан, 6 маја, већ у 5 сати ујутру, без присуства бирачког одбора, скинуо је печат са врата, ушао у гласачку собу, узео бирачки материјал и однео га Суду.

Вабић Рудолф, учитељ, претседник бирачког одбора на другом гласачком месту Велико Трбовиште, дозволио је да претседник општине води тачну евиденцију бирача, који још нису били гласали, па је оне, за које је знао да ће гласати за др. Мачека, поузданим људима, звао из оближњих села на биралиште. Он је утицао на бираче да гласају за листу

др. Мачека на тај начин што је сваком бирачу посебно упућивао сугестивно питање: „Ви ћете гласати за листу др. Мачека?“.

Четина Рудолф, управитељ школе и претседник бирачког одбора у Краљевцу, деловао је на бираче да гласају за листу др. Мачека постављајући им питања: „Ви гласате за Мачека? Гласате ли за Мачека?“ и т. д., а када би гласач на овако питање одговорио „да“, учитељ Четина би увек узвикнуо: „Живео“.

У гласачком месту Белековцу, Среза копривничког, претседник бирачког одбора Исидор Рижнар, пензионисани школски надзорник, поред тога што је гласао за листу др. Мачека, утицао је на бираче да и они тамо гласају, па је сваком бирачу посебно поставио питање: „Ти гласаш за Мачека, што не?“. Томе се није противио ни један члан бирачког одбора јер су сви гласали за Мачекову листу.

Претседник бирачког одбора у Инбриовцу, истога среза, Гротић Јосип, још пре избора је радио за опозициону листу др. Мачека и сељацима говорио да ће и он као државни чиновник гласати за др. Мачека, па што не би и они као сељаци гласали.

У гласачком месту Забох I, Среза крапинског, и у гласачком месту Зацретје III претседници бирачког одбора са свима члановима гласали су за опозициону листу др. Мачека и јавно агитовали за исту.

У Срезу златарском већина претседника бирачких одбора гласала је за листу др. Мачека.

На гласачком месту Шимићи, Среза бањалучког, претседник бирачког одбора Узелац продужио је долазак бирачима до 22.30 часова увече, а како је ово једно познато опозиционо место тиме је користило опозицији.

На биралишту у Бјелајци, Среза босанско-дубичког, претседник бирачког одбора противзаконито је допустио Међеду Николи, посланичком заменику на опозиционој листи др. Мачека да остане у гласачкој соби више од два сата.

На гласачком месту Баг, Среза босанско-крупског, претседник бирачког одбора Пецељ Ацо, грунтовничар, удаљио је са биралишта свога заменика Буљубашића Алу, владиног присталицу, а за све време гласања задржао је у гласачкој соби заменика Абдића Агана присталицу опозиције.

Претседници бирачких одбора у гласачким местима Сладна, Соко, Доборовци и Ораховица јавно су исказивали расположење према опозиционом кандидату Среза Грачаничког.

Претседник бирачког одбора на биралишту I у Дрвенти дозволио је да претставник опозиционе листе и као члан бирачког одбора излази сваки час и уводи бираче, који су под његовом сугестијом гласали за опозициону листу.

Оваквих случајева било је у масама и немогуће је све их овде набројати.

На гласачком месту Мала Кладуша, Среза цазинског, претседник бирачког одбора Чауш Нехмут, шеф пореске управе из Цазина, пошто је прошло 18 часова и пошто је објавио три пута преко муктара, да је гласање завршено, накнадно је дозволио, после одређеног времена, једном броју гласача да гласају за листу др. Мачека.

Сличне неправилности вршили су претседници

бирачких одбора у корист опозиције у срезovima: Бугојно, Томислав-Град, Коњиц као и на територији Среске испоставе у Земунику, Приморске бановине, затим у Срезу сарајевском, рогатичком, мачванском, фојничком, брчанском, зворничком, Дринске бановине, као и на територији Среске испоставе Босански Шамац, исте бановине, и у Срезу суботичком, моравском, бачко-тополском и орашком, Дунавске бановине, а исто тако и у Срезу бањском, деспотовачком, млавском и ресавском, Моравске бановине; затим у Срезу овчеполском, кичевском и у варошима Скопљу и Битољу, Вардарске бановине.

На крају ових мојих излагања а у допуну овако јасно и потпуно доказаних тврђења, да вам изнесем, господо посланици, једну изјаву г. др. Мачека, дату и штампану у француском листу „Сали Пиблик“, у броју од 24 маја 1935 год.

У тој изјави поред осталог, г. др. Мачек вели: „До фалсификовања избора није могло доћи у хрватским крајевима, јер је већина толика била, а наши сељаци су се тако навикли да организују своју одбрану, да су жандарми били у недовољном броју да силом спрече претставнике опозиције у надгледању правилног регистровања резултата избора и т. д.“

Као што видите, господо, сам г. др. Мачек признаје да фалсификовања изборних радњи од стране власти није било нити је могло бити. Али ова изјава, ако се пажљиво уочи њен садржај, јасно тврди да је било терора и притиска одоздо, од стране његових пријатеља. (Бурно одобравање и узвици: Тако је!).

Кортеши и пријатељи Мачекови — како он сам вели — организовали су одбрану правилног регистровања гласања. Каква је то „одбрана“ била, ја сам вам, господо, мало пре изнео само неколико примера. Та и таква „организована одбрана“ најбољи вам је доказ смишљеног и плански изведеног терора одоздо и најгрубљег притиска на грађане.

А сада, господо народни посланици, да се позабавимо изборним резултатима, за које присталице г. др. Мачека тврде да претстављају њихову велику моралну победу, а Владин пораз.

Према статистичким подацима Главног бирачког одбора на прошлим изборима гласало је и то:

- 1) За листу г. Претседника Јевтића 1,746.982 (Бурно пљескање и повици: Живео Богољуб Јевтић!)
- 2) За листу др. Мачека 1,076.345.
- 3) За друге две листе, које нису добиле количник неколико десетина хиљада.

Укупно је гласало 2,881.020.

Г. Б. Јевтић добио је од укупног броја гласача 60,64%.

Г. др. Мачек добио је од укупног броја гласача 37,36%.

Уписаних бирача у земљи било је: 3,908.313 и од тога броја гласало је у целој земљи 73,72%.

Из овог изборног резултата јасно се види да је Претседник Министарског савета г. Јевтић добио импозантну апсолутну већину од 60,64 од сто свих предатих гласова и да је тиме југословенски народ огромном већином одобрио националну политику Краљевске владе на бази постојећег Устава и програма Краљевске владе истакнутог у декларацији од 3 јануара ове године и у изборном прогласу од 25 фебруара ове године. (Тако је! — Бурно одобравање и

пљескање) Истодобно исто тако огромном већином народ је осудио све деструктивне тенденције и пароле противне државном поретку и народном јединству, и овога пута показао свој патриотизам и своју високу националну свест.

Тврђење присталица опозиције, да је Влада гучена на овим изборима и њено разметање у земљи и иностранству са бројем гласова од преко једног милиона неосновано је и без вредности, прво што изнете цифре то убедљиво демантују, а друго, што је и тај број опозиције добијен не по расположењима масе но по једном нечуеном до сада притиску одоздо на бираче; и најзад што јединствен програм и циљ опозиције у ствари и не постоји, па према томе овај број гласова палих за ту листу није пао за један одређен политички програм но за више програма. (Повици: Тако је!) А колико је од овога укупног броја пало за поједине програме и смерове не може се лако и ма и приближно тачно одмерити. Но једно је ипак сигурно и тачно, а то је, да од овога броја гласача, палих за опозицију, има један велики део, који је за политику Краљевске владе, а који је тамо гласао принуђен оваквим радом опозиције. (Пљескање и повици: Тако је!).

Ако загледамо мало у прошлост, ми ћемо се на основу постојећих статистичких података уверити да су на ранијим парламентарним изборима некадашње странке, које су сада било у целини било делимично биле у опозицији, добијале укупно и то: 1923 г. око 56%, 1925 год. око 50% и 1927 год. око 55%, док су на овим изборима катастрофално поражени и поред оваквог насиља са њихове стране, добивши само 37,36%. (Пљескање и повици: Тако је!).

Дужни смо да се осврнемо и на тврђења вођства г. др. Мачека, како је др. Мачек сада „са преко милион гласова хрватског народа уз незнатну помоћ других народа Југославије“ добио мандат хрватског народа.

Пре свега у нашој земљи постоји само југословенски народ са три племенске гране истога стабла. (Бурно пљескање и повици: Тако је!) И према овом као и према прописима Устава и Изборног закона г. др. Мачек не може добити мандат хрватског народа пошто је он избором за народног посланика постао посланик целога југословенскога народа. А после овога на основу статистичких података тврдимо да од укупног броја гласова предатих за листу г. др. Мачека отпада максимално 400—500 хиљада гласова гласача хрватског племена. Ово се доказује следећим: Од укупног броја становника према последњем попису 1931 год. на Југословене католичке вероисповести српско-хрватског језика отпада 22,87 од сто. Под претпоставком да су сви ови Југословени католичке вероисповести Хрвати, што у ствари не стоји, излази: од укупног броја уписаних бирача 3,908.313 долази на бираче Хрвате 893.831. Под претпоставком да је учешће ових бирача било просечно 79,18 од сто, колико уопште износи процентуално учешће свих бирача у Савској бановини, где живи највећи број Хрвата, и где су они најкомпактнији, излази да је на прошлим изборима гласало максимално 700.000 бирача Југословена католичке вероисповести, а српско-хрватског језика, односно округло 650.000 и нешто више Хрвата за све четири листе. Рачунајући округло

на листу г. Јевтића отпада око 200.000 свих гласова, а остатак око 400—450.000 на г. др. Мачека. Ово се утврђује тиме што је у окружним насељеним било искључиво, било претежно хрватским живљем, листа г. Претседника добила најмање 15 од сто а највише 70 од сто свих предатих гласова, што при појединачном приближном прорачуну даје око 200.000 гласова. Сем тога треба имати у виду да су читави срезови у овој бановини са већином српског становништва дали велику већину г. др. Мачеку као Пакрац, Костајница, Глина, Вргин Мост, Слуњ, док је с друге стране листа г. Претседника добила апсолутну већину у многим срезовима претежно или искључиво насељеним хрватским становништвом, као Сушак, Крк, Сењ, Кастав, Оточац, Перушић, Раб, Госпић.

Према овоме 1,076.545 гласова датих за листу г. др. Мачека нису „гласови Хрвата уз малу помоћ осталих вера“, како то вели г. др. Мачек, него су то гласови једног већег дела Хрвата уз толико исту и већу помоћ остале опозиције, коју сачињавају србијанска опозиција под вођством г. Давидовића, раније присталице бивше Југословенске муслиманске организације под вођством г. др. Спахе, раније присталице бивше Земљорадничке странке (један део) под вођством г. Ј. Јовановића и један део бивших присталица раније Самосталне демократске странке под вођством неколико раније истакнутих лица у тој бившој странци, као и један велики део присталица Југословенске народне странке, чији је вођа г. Хођера. Према томе, на све остале опозиционе групе са Мачекове листе пао је већи број но на г. др. Мачека, за које се групе не зна да одобравају Мачекову сепаратистичку политику.

Да би се резултати Мачековог успеха показали у својој правој светлости потребно је да садашње цифре изборног резултата упоредимо са онима из 1925 године, када је на челу бивше Хрватске сељачке странке био почивши Стјепан Радић. Овим упоређењем долазимо до закључка да г. др. Мачек није могао, ни поред највећег терора опозиције, скупити оволики број хрватских гласова колико је то постигао почивши Радић. Бивша странка почившег Радића добила је 1925 године сама 545.466 гласова од 2,437.597 укупно предатих гласова или 22.4%, док је сада, као што је напред показано, за г. др. Мачека пало много мање хрватских гласова, 400—450.000 од 2,880.964 укупно предатих гласова или око 15%, што значи да је почивши Радић имао уза се око 7% више хрватских гласова него г. др. Мачек.

Ето, господо народни посланици, то су тачни податци и верна слика у основним линијама свих стања и акција у току овог изборног периода и на дан избора. (Опште једнодушно дуготрајно и бурно плескање са узвицима: Живео!)

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има реч народни посланик г. др. Јанко Баричевић.

Др. Јанко Баричевић: Господо народни посланици, исцрпан извештај Верификационог одбора, документовани и државнички експозе г. Министра унутрашњих дела поставља читаву Народну скупштину пред један веома озбиљан и исто тако тежак задатак. Веза између извештаја Верификационог одбора као и веза између изјава и докумената које

нам је изнео Министар унутрашњих дела јесте целина, јесте наставак једног рада и низа догађаја по којима Народна скупштина у данашњим приликама, у којима се наша земља налази, тражи да брзо и озбиљно ради. Пре него што пређем на политичке моменте, на које је уперена ова расправа, осећам потребу да у неколико речи изнесем своје мишљење о оном, што је у извештају Верификационог одбора речено, а у исто време и своје мишљење о консеквенцама тога рада у Верификационом одбору.

Верификациони одбор у своје извештају изнео је пред Народну скупштину два главна момента као консеквенције, као последице читаве изборне радње у нашој држави. Та два момента су следећа: имаде две групе народних посланика. Једна је група народних посланика која је саобразно са Изборним законом и Пословником Народне скупштине предала Народној скупштини своја пуномоћја, по чему је могао и Верификациони одбор да решава о њиховом избору; друга је група која то учинила није. Верификациони одбор у своје извештају био је и требао је да заузме став према оним посланицима, који своја пуномоћства Народној скупштини предали нису. И у консеквенцији тога Верификациони одбор поставио је своје одлуке у закључку свога извештаја, у којем у низу законских тачака излаже консеквенције такве једне радње. Ја лично сам јуридикског мишљења, да се имаде у конкретном случају поступати не по самом Закону о избору народних посланика, него стриктно по Пословнику. Јер Закон о избору народних посланика у своје параграфу 66 говори о случајним испражњивањима места народних посланика, и у читавом закону о избору за народне посланике нема нигде ни говора о мјери поништавања једнога мандата. Према томе Закон о избору за народне посланике не може бити меродаван, ако се има да ради о томе, да се један мандат има оспорити или поништити. О томе садржи одлучну санкцију Закон о пословном реду у Народној скупштини, где се у параграфу 10 таксативно каже, како се и када има да пониште поједини мандати. Па ако се у радњи предизборној појединих народних посланика нађе да је њихов мандат стечен на начин који је недозвољен и по закону перхоресциран, онда је неминовна консеквенција да се имаде такав мандат да поништи. Тачно у самом закону постоје становити хијатуси или боље да кажем становите нејасноће, али за то је Народна скупштина ту, да новим законом или боље аутентичним тумачењем већ постојећих закона те хијатусе уклони. Ради тога, господо народни посланици, ја пледирам за то, да ова Народна скупштина својим аутентичним тумачењем већ постојећих закона донесе такве мере, које ће присилити становите народне посланике, да дођу и врше свој посао или да из тога повуку нужне консеквенције, (Плескање)... а осим тога да се омогући оним нашим пријатељима, који би, кад не би било незаконите радње од стране опозиције, седели данас у нашем друштву на овом месту и вршили посао, за који их је народ одредио.

Господо народни посланици, допустите ми да сада пређем на политички део ове дебате. Пригодом избора за Народну скупштину стварно смо имали две кандидатске листе. Те две кандидатске листе

нису значиле утрку за мандатима, него су те две кандидатске листе означавале два политичка програма, два политичка гледања не само на социјалне и економске моменте у нашој земљи, него два разнолика погледа, два разнолика гледишта у питању опстојности ове државе и ове земље (Пљескање). Познато нам је из недавне историје политичке у нашој земљи, да се је опозиција састојала из више делова. Сви ти делови сами по себи су толико у свом политичком гледишту контрадикторни, да кроз читав низ година, унаточ многих и других расправљања и покушаја да се зближе, нису могли да нађу заједничку политичку платформу.

Један веома уважени политичар, који је својевремено припадао једној од тих опозиционих група, видећи немогућност даље сарадње, казао је: Јалова је таква опозиција, која није кадра да потпише својих вођа стави чак ни под најједноставнији поздрав: „Добро јутро чаршијо!“

Господо, кад имадемо пред очима чињеницу, да се та опозиција коначно ипак сложила и ујединила, постављамо себи питање, а имамо права и да га поставимо њима: Зашто је и како је до те удружене опозиције дошло? Догађаји задњих дана, изјаве самих појединих опозиционих вођа, званична акта која су прибављена, доказују јасно и недвоумно, да код њих није постојао никакав политички програм, него је постојала искључиво једна деструктивна тенденција. Знамо сви тачно, да је г. Давидовић пре избора тражио аподиктички од г. др. Мачека, да се изради један заједнички, макар како скучени, политички програм, захтевајући да се с тим програмом пред народ изиђе, па да народ суди: коме обојци, коме опанци. Г. др. Мачек, знајући добро шта ради, одговорио је г. Љуби Давидовићу: „После 5 маја“. Господо, од 5 маја прошло је много дана, а изјава г. др. Мачека није дошла до изражаја. Али, господо народни посланици, дошло је нешто сасма друго дошле су загребачке резолуције. Загребачке резолуције од 3 јуна претстављају и за ову Народну скупштину и за читав народ један велики упитник, код кога морамо да станемо и да му дадемо један одлучан и дефинитиван одговор.

Не може се, господо, о самим резолуцијама разговарати, ако се исте барем у једном становитом делу њиховом не цитирају. Изјава односно резолуција удружене опозиције је далеко мање значајна него ли резолуција Селвачко-демократске коалиције, али желим да истакнем, да је резолуција удружене опозиције, у првом реду, поентирала терор, насиље и фалсификат од стране власти.

Господин Министар унутрашњих дела у своме експозеу довољно је обескрепио све те паушалне тврдње, где се није нити један јединцати конкретан случај изнео од стране опозиције; али, уколико опозиција сама није знала и могла да те конкретне случајеве изнесе, њој је дошао у помоћ један други фактор, овај, кога се у Хрватској назива врховним духовним пастиром, господин надбискуп и метрополит хрватски, како се он назива. Господин надбискуп др. Бауер нашао је за сходно, да мимоилазећи редовне државне власти, обрати се на највише место и да предаде томе највишем месту један меморандум, који врви са тврдњама, са чињеницама, за које

и сам каже, да су непроверене и да он за њихову веродостојност не јемчи.

Али закључци г. др. Бауера нису логична консеквенција тога његовог признања, јер у својим закључцима каже да је хрватски народ гањан, пребијан и изубијан онако као што се никада у историји света догађало није.

Господо народни посланици, толики Хрват колики је г. др. Бауер, толико хришћанин католик колики је г. др. Антон Бауер, толико сам Хрват и католик и ја. (Дуготрајно пљескање и повици: Живео!) Па ако ја осећам да сам као Хрват и као католик позлеђен тобожњим поступцима власти, онда се и у чуду питам, како може он, коме је по његовом звању и позиву наређено да сије мир, љубав и сношљивост, да пуца у леђа, да пуца у леђа једној политичкој формацији са тврдњама, које сам проверио није? Његов високи црквени положај му налаже пре свега велику и дубоку опрезност. Чим он мане то, чим он то пренебрегне, тај митрополит силази са високе столице, на коју је постављен и постаје политичар.

Господо, баш зато што сам Хрват и католик осећам потребу да протестујем против таквога акта и да устврдим да у Хрватској са стране власти није почињен ни милионити део оних безакоња, оних насиља, оних чуда и покора, које су чинили слѣдбеници др. Мачека, а које митрополит хрватски назива у своме меморандуму „својим народом“. Ја жалим господо народни посланици, да се у политици заборављају становити опрези, да се заборављају становите тактике односно тактичности, па се зато надам, када буде г. надбискуп Бауер осведочен о нетачности својих информација, да ће он сам наћи начина и могућности да оповргне оно што је написао у меморандуму.

Господо народни посланици, поставља се питање: који је разлог водио г. др. Мачека да овога пута ступи у изборе и да ступи унаточ томе што је он већ давно и давно говорио и наговештавао да према постојећем изборном закону нема места ни могућности да у тим изборима суделује, а још више ради тенденције самог изборног закона. Ја сам лично био веома добро информисан о разлозима који су водили г. др. Мачека да иде на ове изборе, али то из дискреције не би никада хтео да износим. Место мене износи те интенције гласило сепаратистичког дијела Хрвата у Америци „Независна хрватска држава“ од 2 марта 1935 године, који лист излази у Питсбургу под уредништвом Анте Дошена. У томе листу, господо, налази се у једном чланку следећи став.

„Међутим каснијим тумачењима овог корака др. Мачека ствар се потпуно изменила. Са сигурног извора, мени су дана следећа разјашњења. По постојећем изборном закону Хрвати никако не би могли самостално ући у изборе. Ради овог у хрватским круговима превладало је мишљење да се прихвати позив српске опозиције да се иде заједнички у изборе, да се проведе изборна колаборација и ништа више.“

Тако текстуално овде пише. Ово су, господо, праве интенције г. др. Мачека, кад је ишао у изборе, и према томе г. др. Мачек и његови људи не само да су обманули изборнике, бираче и гласаче, него

су у првом реду обманули србијанску опозицију, која је мислила да, сарађујући на изборима са г. др. Мачеком, врши један политички посао зближавања и стишавања духова. (Одобравање и плескање).

И зато, господо, јако жалим што морам то нагласити, да је тешка одговорност г. Љубе Давидовића пред историјом нашега народа... (Узвизи: Тако је!), што је он без икаквих гаранција, без икакве сигурности па чак и без икаквог обећања човека човеку, ступио у једну изборну колаборацију са елементима, који се купе око г. др. Мачека и који од првога до задњег значе групу оних, који хоће да темеље ове државе подрију и да их руше и ниште, не толико само за себе колико за корист туђина. (Плескање).

Господо, у овоме чланку имаде један закључак који ће потврдити оно што сам раније казао. Тај закључак гласи:

"Ишли или не ишли Хрвати у изборе, никада нико не смије ни помишљати да Хрвати још једном оду у Београд било у владу било да воде парламентарну опозицију. Ко год би то направио послје свих догађаја од 20 липња 1928 године па до данас, тај би учинио највећи злочин над хрватским народом. Ми верујемо да се то неће десити" итд.

Господо, давно пре избора је овај сепаратистички лист то писао у Америци, а поруке из Америке као :: начин на који те поруке долазе у земљу нарочито су поштовани и много; веома много слушањима у редовима те коалиције у Загребу; па ради тога, господо, допустите ми да пређем преко овога момента са наглашењем, да интенције г. др. Мачека идући на ове изборе нису биле чак нити изборне колаборације са србијанском опозицијом, него једна превара, којом је он обмануо србијанску опозицију, да му она омогући кандидатуру, да би преко ње он створио тобожњи свој хрватски плебисцит.

Потребно је да малко прегледамо значење и садржај резолуције. О удруженој опозицији је већ малопре било речи, али главно долази у резолуцији, коју је посебице донела Селјачко-демократска коалиција.

Ту је значајан први почетак те резолуције, где се каже: „Хрватски народни заступници, као једини легални преставници хрватског народа, заједнички са претставницима Срба...“; Надаље се каже: „г. Мачек као вођа хрватског народа.“

Кроз читаву ову резолуцију Селјачко демократске коалиције провејава и један јединствени дух, дух сепаратизма, дух воље да се ломи ова држава и дух варања властитих присталица, али варања и оних места, која би имала да одлучују о политичким моментима у овој земљи.

Господо народни посланици, резолуција Селјачко демократске коалиције важна је у толико што она доноси становите тврдње, закључке, који су не само неполитички и аполитички него истодобно и један злочин.

У резолуцији се даље каже:

„Кад се године 1918 стварала ова државна заједница појавила су се одмах два супротна мишљења. Прво мишљење хрватско, да та заједница има бити јача гаранција за слободу и сувереност хрватског народа.“

Ја застајем један моменат на овим речима. Против слободе Хрвата у овој земљи нико нема ништа, али стварање једног посебног хрватског народа и тражење суверености за тај народ, господо народни посланици, то значи обарати темељне принципе, на којима је ова држава, на којима је овај наш народ саздан. То значи обарање не само првог децембра 1918 године, него значи обарати цео светски рат, обарати целу историју нашега народа од како постоји. (Бурно и дуготрајно плескање.)

И ова резолуција опозиције, настављајући са овим мишљењем каже: „Друго мишљење било је да та заједница има бити проширена велика Србија у којој има нестати чак и хрватска индивидуалност.“

Господо, закон, којим је одређено име ове државе као југословенске, закон, којим је одређено да се целокупан наш народ зове југословенски закон, који је забранио под претњом казни национализам сепаратистички, било хрватски, било словеначки било и српски, тај закон демантује тврдње, које су постављене у овој резолуцији нарочито у оном њеном дијелу у којем се каже, да се из ове државе хтела учинити велика Србија. Има један нарочито важан моменат у тој резолуцији, где се наглашава хрватска индивидуалност. Под том хрватском индивидуалношћу мисли се много више него што ова на око недужна реч значи. То значи оно исто што захтева удружена опозиција или С. Д. коалиција, а то је федерација. (Повизи Тако је!) Хрватски индивидуализам на једној страни, евентуално уређење државе на федералистичкој бази на другој страни, значи сепаратистима дати могућност да са власти руше ову нашу државу, али и да руше овај наш народ. (Узвизи: Тако је!).

Господо посланици, сама резолуција кипти тврдњама, како су избори проведени у знаку голог насиља и иде чак тако далеко да не признају ни одлуку Главног бирачког одбора. Иду још даље па кажу, да је Влада г. Б. Јевтића доживела на изборима пораз и убрајају проти њему укључиво и оне гласаче који су уписани у гласачке спискове а нису гласали. Међутим статистика је утврдила да је овога пута гласало преко 70% и више а то је доста редак случај у овој нашој земљи. Према томе избори су били више него нормални. И оно што је апстинирало, то је обична апстиненција, која се на нашим изборима редовно појављује; овога пута мање него пре што је било.

Међутим господо народни посланици, питање насиља треба да се и овде провентилира. Нигде можда на свету није се догодило чудо које се догодило у нашој земљи. Није опозиција била на терену опозиција; опозиција смо били стварно ми у оним крајевима где смо били извргнути насиљима, злочинима и злостављању од стране заведених маса.

Имао сам прилике, господо народни посланици, да у Верификационом одбору прочитам безброј жалби баш против мандата оних који данас апстинирају од Народне скупштине. Жалим да се о мандатима, оних чија пуномоћја нису поднесена, није у Верификационом одбору расправљало и дебатовало, јер би био изнесен тако велики материјал, тако застрашујући материјал, да би ова Народна скупштина пред тим устукнула и

тражила не оштре мере него дефинитивне ефикасне мере да се овакав терор одоздо унапред сасвим онемогући. Ја ћу, господо народни посланици, да поменем само један пример, пример Среза рогатичког у Босни. Тамо је на листи Претседника владе кандидован један познати наш национални радник и борац један од најидеалнијих и најсимпатичнијих наших националних радника, Доброслав Јевђевић. У тој изборној борби констатира то жалба и неколико стотина изјава оверених од среза и општина терор опозиције једини омогућио је избор кандидату на опозиционој листи. Изнећу само неколико кратких примера ради илустрације избора шта је све тамо било. Претседници бирачких места отворено, јавно су агитовали за опозицију и то у самом бирачком месту кад су вршили дужност претседника бирачког одбора. У бирачком месту били су опозиционари наоружани до зуба и физички су премлаћивали оне који су гласали за кандидате на листи г. Јевтића. Било је случајева да су ногама бацали кроз пенџер оне гласаче који су гласали за владину листу. Био је случај да је једна гомила од 30 људи, наоружана карабинима цео дан држала пушчаном паљбом запоседнуту цесту да не могу из неколико села бирачи који би гласали за владину листу, да дођу на биралиште. Овакви случајеви дешавали су се код опозиције, а ни у једној жалби коју је опозиција поднела Верификационом одбору, нисмо могли наћи нешто слично, што је међутим документовано саслушањем разних сведока.

Господо народни посланици, с обзиром на околност да Пословник ограничава време говора сваком поједином говорнику, допустите ми да се приближим крају својих излагања.

Facit, подука из ових избора је она, коју су стари националисти у овој држави увек наговештавали и наглашавали. Нема компромиса, може да постоји само битка за успех или за пропаст. (Пљескање). Компромис с опозицијом, господо народни посланици, значи одступање од кардиналних линија државног и националног јединства, а свако одступање од тога значи приближавање тенденцијама, вољама и сврси, коју опозиција у Хрватској има.

Господо народни посланици, кад се дају резолуције као што су оне од 2 јуна, не може бити неодговорних говора, који настоје ублажити оно страшно, грозно и непоправиво, што је ту (показује на новине) речено. Они кажу у додатку своје резолуције: ми смо претставници хрватског народа! Проглашавају народним посланицима не само оне који су изабрани на оној листи а који нису дали пуномоћја; проглашују посланицима не само оне који су добили знатну мањину, него проглашују се народним посланицима хрватског народа чак и они који се уопште кандидовали нису. И после свега овога ми треба да питамо сами себе, господо народни посланици, каква је консеквенција тога? Консеквенција је тога да је по схватању г. др. Мачека и његових другова народни посланик г. др. Первар, да је народни посланик г. Светозар Прибићевић, да је народни посланик и г. Кошутих, да је народни посланик и др. Анте Павелић и Перчец. (Гласови: Срамота!) Господо народни посланици, то је логична консеквенција ове резолуције, и није она само логична консек-

венција онога који хоће логички да мисли, него је то интенција оних који су ту резолуцију створили.

Господо народни посланици, унаточ свега тога, унаточ свих страха које имамо у руци налазе се ипак људи који кажу: Треба се споразумети! Ја питам, господо, да ли је могућан споразум крај оваквих момената, да ли је могућно да ми после свега тога заседамо овде у Народној скупштини а они да заседавају у самозваном Хрватском сабору у Загребу?! Јер ако је то тако, онда смо ми стварно отишли на терен опозиције, онда ће та опозиција имати пуно право да диктира нама своју вољу, а њен диктат би био распад и расцеп ове земље. (Бурни усклици: Живела Југославија!) Ако г. др. Мачек има озбиљну вољу да сарађује, да помаже народу, да помаже баш хрватском делу нашег народа, онда је његово место овде. (Живо одобравање) Овде је место за њега и за све оне који су се кандидовали и који су изабрани на његовој листи, ако им је до озбиљног рада за народ. (Пљескање и повици: Тако јел!)

Господо народни посланици, моја је интенција, кад сам узео реч била та, да, наглашујући све ово што је изнесено, подвучем једно: Ова Народна скупштина има тежак задатак и велику одговорност. Она ће томе задатку одговорити тек онда ако подупре рад вођства г. Богољуба Јевтића једнодушно, пуном снагом и пожртвованошћу, ако подупре бескомпромисну политику пуног државног и народног јединства, политику национализма, без компромиса са свима онима који Југословене и Југославију не признају. (Бурно одобравање и пљескање). Јер не верујем и не могу веровати да у овој земљи могу постојати фактори који ће ступити у разговоре са превратницима на листи др. Мачека тако дуго док свечањо не присегну јединственој Југославији и јединственом југословенском народу, јер тако дуго док та група не учини то, дотле ће та господа у овоме Парламенту и државној политици бити група Тројанских коња, који ће бити увођени међу нас само да доведу до расипа, до уништења ове државе. Врховни државни и национални интереси траже чисте рачуне: Јесу ли Југословени или су анти Југословени. (Бурно одобравање и повици: Тако јел!). Ако је ко, господо и пријатељи, антијугословен, онда, како је то у једној старој хрватској песми казано: "с њиме хајд' под пете"! А тако дуго, господо народни посланици, док се у редовима опозиције у Загребу осећа да постоји колебљивост политике на овој страни, дотле ће они имати храбрости и куражи да се супротставе националној и државној унитаристичкој идеји. Ако они опази и осете да нема могућности нити за разговоре а камо ли за интриге, а пре а касније имаће да клону и да погну главе пред великом идејом, пред величином једнога народа који је створио ову земљу и који хоће да буде силан и моћан. (Живо одобравање пљескање и повици: Живео!)

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Господо, да прекинемо данашњу седницу с тим да је наставимо у 16,30 часова по подне, са истим дневним редом. (Прима се.) Прекидам седницу, а наставићемо рад у 16.30 часова после подне.

Седница је прекинута у 13 часова.

(После подне)

Наставак седнице у 17 часова.

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Господо народни посланици, настављамо данашњу седницу. Саопштавам да је Верификациони одбор на данашњој седници од после подне решавао о поднетој пуномоћју Луке Аврамовића, бираног у срезу Гламоч. Жалбе није било. Верификациони одбор је предложио да се овај мандат верификује. Извештај Верификационог одбора је штампан и раздат народним посланицима. За известиоца је одређен народни посланик г. др. Вјекослав Милетић. О овоме мандату решаваће се у заједници са оним мандатима који су означени у извештају Верификационог одбора под I) и II).

Има реч народни посланик г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, извештај Верификационог одбора подељен је у три тачке. Прва тачка говори о неоспореним мандатима. И ја мислим да се ми код те прве тачке немамо шта задржавати. Ту је јасно зашто је Верификациони одбор нашао да су ти мандати исправни и да их као такве треба верификовати. Друга тачка извештаја Верификационог одбора говори о мандатима који нису предати на верификацију и о посланицима који нису дошли у Народну скупштину и који нису поднели своја пуномоћства. Трећа тачка говори о томе какве санкције треба донети па да се ти посланици натерају да врше своје дужности.

Господо, ја ћу се задржати код ове тачке. Сматрам да су народни посланици, који су изабрани, законом позвани да одговоре својој дужности. А њихова је дужност да у Народну скупштину дођу и да у Скупштини остану и у њој раде. То јасно закон прописује и ја мислим да се они не могу противити јасним законским прописима. Јер, господо, кад су имали права да иду на изборе по једном закону, да се кандидују и да буду изабрани по њему, они су дужни да следују и осталим прописима тога закона, а то је: да дођу у Скупштину и да раде. Не буду ли они хтели то учинити, имаће доста могућности да се нагнају на вршење своје дужности. Али, ја бих предложио да не пренаглимо у доношењу одлука у погледу тих санкција, да мало причекамо, јер су већ два народна посланика са опозиционе листе дошла у Народну скупштину, што значи да су они ишли на изборе али да нису знали за програм апстиненције.

Нису они знали за тај програм, јер др. Мачек и најближи другови његови нису објавили свој програм, те многи кандидати и немало сви бирачи нису уопште знали шта је њихов програм, а то су видели тек онда кад су изашле загребачке резолуције. Ту је откривен прави програм, са којим се програмом, ја верујем, не слаже велики део кандидата и огроман број бирача са опозиционе листе. Према томе, ја мислим, да треба да причекамо још мало, јер сам убеђен да ће још велики део посланика изабраних, на опозиционој листи, као добри народни претставници доћи у Народну скупштину. Ја верујем да су вође опозиције намерно из-

бегавали да прикажу свој програм, јер никаквих сметњи није било да то учине. Баш је опозиција најпозванија да изложи свој програм. Али они то нису намерно учинили, јер да су то учинили не би добили ни једну трећину гласова које су приликом ових избора добили.

Господо, ја не могу да верујем да г. г. Давидовић и Јовановић, као сарадници Мачекови, као шефови и његови помагачи нису знали његов програм. Ја верујем да су га они знали, али верујем и то, да остали кандидати нису знали тај програм, а нису га знали ни бирачи. Ми, господо, у обичном животу имамо свакодневну праксу, да ако вас ваш друг позове некуда, ви га одмах запитате куда. Даље никуда из своје куће, нигде нећете куда учинити док не знате куда идете. С тога, господо, ја не могу да верујем да г. г. Јова Јовановић и Љуба Давидовић нису запитали г. Мачека, па куда нас зовеш, куда нас водиш? Ако они то нису учинили, онда би они запали у велики грех и тиме би доказали своју политичку неспособност. Али ја верујем да су они знали и да су смишљено ово учинили, али нису народу приказали свој програм да би тако што већи број гласова добили, рачунајући при томе на ранија политичка обележја појединих гласача.

Али, браћо моја, у толико је теже оно што су они учинили. Тражити федеративно уређење државе данас, ја мислим да је то највећи грех који се може према народу и држави учинити. (Повици: Тако јел!) Ја налазим да нико у овој земљи од тога федеративног уређења не може никакву корист и напредак добити, а нарочито не може добити сељачки сталек. Сељачки сталек не може имати користи зато што је он као најмногобројнији позван да сноси највеће терете у погледу свију државних дажбина и у једној федеративно уређеној земљи. Онде где се једна земља исецка на мале државе захтевају се многе већи порески терети, много већи издаци, и онда би у том случају сељачки народ био више оптерећен но што је то данас случај. Данас је оптерећење превелико, али оно оптерећење које би га тада постигло било би много и много теже. У националном погледу и у погледу државне одбране, ја мислим да и најпростији сељак, онај који ретко иде у варош, који је вечито на својој њиви и на своме плугу, да и он добро зна, да једна исецкана држава није способна за живот, а најмање да је способна за одбрану. И зато наш сељак, поглавито србијански, а ја сам уверен да тако мисле и сви остали сељаци у овој земљи, не може да се помири са том идеологијом да нашу земљу треба поделити и уредити на федеративној основи. Сада после извршених избора опозиција каже да не ваља изборни закон и баца анатему на тај закон. Али она пре избора то није рекла, из сасвим појмљивог разлога, што се надала у своју већину и што је рачунала да ће се она користити тим законом. Па кад јој то није успело она је осула дрвље и камење на владу г. Богољуба Јевтића, па каже зашто та влада није изменила изборни закон. Међутим, они су свесни тога, као год што смо свесни и ми, да влада г. Богољуба Јевтића није могла тај закон да измени, да је она тај закон затекла и да

није имала по Уставу и другим правним прописима могућности да тај закон измени. Она је морала ићи са тим законом на изборе. Исто онако као што је тај закон погодио опозицију тако је исто тај закон могао погодити и владу. Могао је тај закон погодити и нас, да је неким случајем опозиција добила већину, али, нажалост, опозицији народ није хтео да да већину и она сада не треба да се тужи на један изборни закон, у који је раније веровала и знала да је такав, а тек после избора да каже, да он не ваља. Опозиција се може да тужи само на то што јој народ није хтео да да већину. (Повици: Тако је!)

Господо и браћо, приликом ових избора сејала се је велика мржња у народу од стране опозиционих агитатора и од стране опозиционих кандидата. Они се нису устручавали ни од чега, па се чак и вера употребљавала у партиске сврхе, да би се само што више раздора унело у народ.

Ми смо сви сведоци онога што је г. Министар унутрашњих дела, изложио о изборној борби. Том приликом је набројио многе и многе ствари, за које ми нисмо знали, како се све радило на страни опозиције. Ја мислим да је такав рад за сваку осуду у толико пре што то потиче од оних људи који су позвани да воде државу, да воде народ, да народу дају правац у његовом животу, а ти људи су наша интелигенција. И та наша интелигенција дужна је да води народ благостању, дужна је да га упућује у љубав, у братство, у слогу, у једнакост у свима правцима, док, нажалост, ради постигнућа партиских циљева ради се баш супротно. И онда шта остаје простом сељачком народу, кад тако интелигенција ради? Зато се мора та интелигенција осудити и мора јој се пресећи такав рад.

Такав рад продужила је опозиција и после избора. Загребачке резолуције, које сте сви прочитали, надахнуте су мржњом и само мржњом између Хрвата и Срба, опет у циљу да се постигне то федеративно уређење државе. Тамо се чак налази, да се поставља и неко суверено право хрватског народа. Шта се с тим хтело рећи? Хтело се рећи, да хрватски народ сам одлучује о својој судбини, а да нема никога више, који може с њим заједно одлучивати, али се опет, каже „у овој државној заједници“. Ја не знам, нисам никад нигде прочитао и не могу да појмим по здравом разуму, како може један крај земље, у једној државној заједници, посебно решавати о својој судбини?! Ја мислим да је то апсолутно немогуће. Ми само можемо сви у овој нашој заједници, која се зове Југославија, без погледа на племе, без погледа на веру, заједно, и сложено, решавати о својој судбини. (Бурно плескање и повици: Тако је!)

Из тога се види шта хоће г. др. Мачек. Он хоће да на тај начин делу хрватског племена покаже, да он треба да створи неку федеративну државу, па да не би то овако открио, да се и другим крајевима наше земље то протумачи правилно, употребљена је реч суверени хрватски народ. А и ја вас питам, колико има у нашој држави људи, који знају шта је то сувереност? Не знају људи значење те речи, али да је употребио речи „федеративно уређење“, већ би се знало шта је то. Али да помислимо мало, а и г. др. Мачек требао би о томе да мисли и цела опозиција такође, која је склона томе, па и сва она господа која то озбиљно узимају у обзир, и кад би ми нашли да заједно сви треба да уредимо државу на федеративној основи, где су онда границе и где би биле границе тих федеративно уређених држава?! Ко ће да их постави и где ће да их нађе?! Шта ће узети за мерило?! Хоће ли узети насеља? Докле су насељени Срби, а докле Хрвати?! То, браћо, нико не може да нађе тачно. И ја мислим кад никаквих других разлога против тога не би било, већ само немогућност у налажењу тих граница, не би се смело у то дирати, јер се не би смео један народ међусобно због тога завађати ни крвити. (Бурно плескање и повици: Тако је!)

Насупрот ономе, господо, што теза федералистичке опозиције хоће да престави хрватском народу како Србијанци живе на њихов рачун или како Србијанци не воле њих, насупрот томе ствар стоји обрнуто. Никада и нигде са ове стране Саве, Дунава и Дрине нећете наћи ни једнога Србијанца који би рекао ма и једну реч, која би ишла за тим да или омаловажи или да увреди нашу браћу Хрвате (Повици: Тако је! Плескање).

Још док се нисмо били ујединили него смо само мислили о томе јединству, у најтежим данима, наше државе онда када ми Србијанци нисмо имали ни једно парче своје земље, када је све било окупирано од непријатеља, када смо ми Солунски фронт основали на грчком земљишту — заузели смо тек били Битољ — још онда наш војник у рововима имао је велико поштовање и неописану љубав према својој браћи Хрватима и у доказ тога има врло много примера. (Повици: Тако је!)

И, браћо моја, сада сејати овакву мржњу међу таквим народом, који осећа да је једно, који то инстинктивно осећа, кога не може нико у томе да разувери, између кога не може нико да постави границе, ја мислим, браћо, да то није само издајство него највећи грех, и према Богу и према људима. (Бурно одобравање и повици: Тако је!)

Господо, да се г. др. Мачек обратио ма када, ма у којој прилици, било каковом својом резолуцијом, било прокламацијом целокупном народу југословенском, без погледа на веру и на племе, да није делио Хрвате од Срба па и овом приликом да је то пред изборе учинио, ја верујем да би наш србијански део народа њега најлепше примио. Наш народ не пита ко ће бити председник владе, он тражи да њему буде добро па нека на председничкој столици седи било Србин, било Хрват, било Словенац, а доказ нам је за то да је председник владе био и г. др. Коросец, па нигде и никад нисам чуо да је неко од стране Србијанаца питао, зашто ће Словенац да буде председник владе. (Повици: Тако је!)

И с наше стране, господо народни посланици неће се никада правити питање, зашто ће бити Хрват или Словенац на овоме или ономе положају (Одобравање и повици: Тако је!)

Али, нажалост г. Мачек је окренуо другим путем. Он би желео неки сепаратизам, који је апсолутно неразумљив. Ја не знам зашто би то било боље

бити у Загребу, имати један мали сабор или имати једну малу владу и министровати или претседничковати само над једним делом народа, кад му нико не брани да то исто може да буде овде, у Београду, да претседникује и министрује не само Хрватима него и Србима и Словенцима (Пљескање и повици: Тако јел)

У резолуцији се каже да је хрватски народ извршио плебисцит и хоће са тим да се парадира, да се каже како је хрватски народ за ту политику коју заступа г. др. Мачек. Али ја мислим да ми морамо тај „плебисцит“ на други начин да расматрамо, не само са гледишта са кога га они расматрају него са гледишта како јесте.

Плебисцита у овој земљи не може бити ни од стране само Срба ни од стране само Словенаца ни од стране само Хрвата. Ако би дошло до макаквог плебисцита ма у коме правцу, то само може бити са учешћем целокупног југословенског народа. (Бурно одобравање и пљескање). И ако хоће г. др. Мачек да поставља какав плебисцит о федеративном уређењу државе, онда то питање може да решава само целокупан народ а никако један део његов. (Одобравање). На овим изборима народ се изјаснио са огромном већином противу тезе Мачекове. (Одобравање и повици: Тако јел)

Не могу а да се не осврнем још на једну чињеницу у овим резолуцијама. Тамо се помиње и искоришћује догађај од 20 јуна 1928 године. Ја мислим да је грех и тај догађај искоришћавати. Ја жалим и ја мислим да нема међу нама човека који не жале оне жртве, које су онда невино пале. (Општи повици: Тако јел). Ја мислим да нема ни једног човека међу нама који неће жалити и који не жали за тим догађајем, нарочито кад се помисли да су ту пали Стјепан Радић, Павле Радић и Ђура Басаричек... (Узвици: Слава им!), који су били искрени поборници Југословенства и Сељаштва. Али ја морам да укажем овом приликом на једну другу ствар, морам да укажем баш због тога што они треба да се осећају нелагодног срца за тај догађај, хоће тај догађај да искоришћују.

Господин Љуба Давидовић не би требало да заборави да је он са Вељом Вукићевићем створио Владу „тврдог града“, која је, нажалост, управљала овом државом кад се тај догађај десио. И ако је то рђаво вођење политике у оном времену, онда за ту политику мора носити одговорност и г. Љуба Давидовић.

Браћо и другови, ја сматрам да не можемо ми никако ни у ком случају говорити нити решавати о државном јединству. То је питање за нас, за наше спољне пријатеље и непријатеље, за свакога, за вечита времена решено. Унутрашње уређење државе скинуто је са дневног реда. Али ако хоћемо да будемо пријатељи и држави и народу, ми можемо у својој међусобној политичкој борби истицати само програм о социалним и економским проблемима народа и државе. Уместо да се иде тим правцем, место да се истичу са стране опозиције, ако она искрено мисли добро народу, програми, начини и упутства Влади, како ће и на који начин да изађе из ове тешке економске кризе, како би се и на који начин повећала цела пшеница и сељачким производима,

како ће створити рада за толики беспослени народ, и уопште како ће се кренути напред економски то-чак, који је готово потпуно стао, да једанпут крену рад и просперитет, да путем рада и зараде народ дође до свога благостања, што је прва дужност опозиције да те правце пронађе и на њих укаже, уместо свега тога опозиција тражи суверена права за поједине крајеве нашега народа. (Одобравање и повици: Тако јел)

Ја, браћо, сматрам да морамо посветити пажњу овим питањима, јер су она данас најактуелнија и најпреча.

Весели ме то што видим да се не може сматрати за тачно оно што се хоће да сугерира и претстави као да цео хрватски народ мисли онако како мисли г. др. Мачек.

Ја видим да има овде интелигенције, да има младих људи, посланика Хрвата, који овде јутрос рекоше: „Јесте, ми смо и Хрвати и католици али непри-мамо оно што хоће наш надбискуп Бауер, јер неће-мо да сејемо мржњу и раздор у наш народ.“ Зато ја сматрам да можемо са сигурношћу и спокојством ићи напред, без обзира на све резолуције које су досад донешене и које ће бити донешене у будуће. (Узвици: Тако јел) Само сложним радом и са љубављу учинимо да наша Југославија буде чврста и велика, као што и јесте, а нарочито ћемо то учинити ако будемо још првога дана предузели најбрже оне послове којима ћемо у првом реду да обезбедимо бољи живот и опстанак села и сељака. Ако то учинимо онда смо кроз село и сељака створили и осигурали бољи живот и свима другим редовима у нашој земљи. (Одобравање).

Ја браћо, уверен у то, предлагем да се овај извештај Верификационог одбора прими и да наставимо рад па да нашем народу дадемо оно што он од нас очекује. (Пљескање и повици: Живео!)

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има реч народни посланик г. Јеремија Протић.

Јеремија Протић: Господо народни посланици, ја као нови посланик први пут ступам на говорницу овога законодавног дома и трудићу се да после овако опширног говора и извештаја г. Министра унутрашњих послова, који нам је приказао у најситнијим детаљима све радње за време избора, будем што краћи и стараћу се да будем што концизнији, а у исто време да у свој говор унесем што више објективности, не скривајући ни своја осећања ни своја схватања.

Овде, господо, треба да се позабавимо, претресајући овај извештај Верификационог одбора, политичким питањима општег значаја у вези са изборима који су се обавили 5 маја. Ови избори од 5 маја имају један изузетан положај и носе један изузетан карактер како по времену, господо у коме су се обавили, тако и по начину на који су се обавили. По времену у коме су се обавили они долазе као први избори после трагичне смрти нашег Витешког Покојног Краља Александра Ујединитеља, (Сви народни посланици устају и кличу: Слава Му!).. који је био браћо, први и највећи Југословен, највећи носилац југословенске мисли и највећи поборник југословенске државе, који је изгубио Свој живот за

Југославију а нама оставио у аманет да ми продужимо Његово дело и да останемо ва истој линији. И, ево, ми се данас налазимо у овоме дому као претставници југословенског народа, ми Југословени Краљевине Југославије, не Југословени званични него атаквистички, по души и осећањима, без разлике на племе и на подвојености у овој земљи. По начину, на који су избори вршени, господо народни посланици, ја могу да вам кажем да у нашем политичком животу до данас није ни један пошњео толико успеха као носилац наше листе, наш уважени Претседник Владе г. Богољуб Јевтић. (Бурни поклаци: Живео!) Тај успех манифестује се у збиру конструктивних људи, Југословена, који су припадали до сада разним политичким партијама а данас су се нашли на једном политичком програму, да чувају државно и народно јединство, да успоставе поремећени привредни поредак и да среде економске прилике. И ево, кад је Краљевска влада прегла из све снаге да економске прилике поправи и створи услове радном свету за прибављање злехуде наднице за одржавање живота и опстанак, данас имамо да се забавимо питањима оних људи, који, истичући своје личне интересе над интересима државним и народним, гледају да унесу угарак у народне масе и ометају нас и Краљевску Владу у извршењу овога високога задатка.

Господо, желео бих да вам прикажем у погледу опозиције како су текли ови избори и ко јој је све војска била. Они су имали три врсте бирача. Имали су инације, имали су људе необавештене и имали су политичке људе окрутно амбициозне, који су своје личне интересе ставили изнад и више интереса државних и народних. Оне инације, који су гласали за опозицију, они су се, господо, огрешили о јавну дужност, јер то бирачко право није лично право, не може се ви на кога пренети, већ је то јавна дужност и они су се огрешили о њу, и они су кривци. Они који су необавештени и који су из необавештености гласали за опозицију, њима ћемо опростити онда кад увиде да нису успели да своје претставнике, које су послали на положај посланика, приведу сарадњи, и када их на то натерају или их напусте. Трећи су најопаснији и према тим трећим ми морамо заузети један став сви скупа као народни претставници и казати им у очи да је доста политичких експеримената. Политички експерименти никад не доносе добра народу и држави; они могу само да омету правилан развој нашег народног и државног живота. Ако им је стало до тога, ми имамо пута и начина да и за њих, као и за све смртне људе, почну важити позитивни закони у овој земљи. (Одобравање). Они признају уставни поредак, признају Закон о избору народних посланика, кандидују се, бивају изабрани, да после извршеног кандидовања и успеха донесу резолуцију и да нам кажу како је Закон о изборима народних посланика апсурдан, како је реакционаран, а ја им са овога места кажем: јесте, колико је реакционаран за нас владине кандидате, толико је реакционаран и за њих из опозиције, а колико је користан за нас, толико је користан и за њих. И ја питам, шта би било да су они по овом реакционарном закону добили већину и довели 300 посланика у Скупштину, како

бисмо ми изгледали према њима? А кад нису успели, они се бацају блатом на све, што је најгоре, они стварају деликте који подлежу позитивним законима.

Они говоре непрестано о индивидуалитету. Тај индивидуалитет како га они употребљавају, за мене је јасан и ја ћу да вам прикажем шта значи тај индивидуалитет. Индивидуалитет, по моме схватању, јесте субјективна манифестација сваког људског бића у држави, а у државноправном погледу тај индивидуалитет иде упоредо са државном целином.

И ако г. др. Мачек мисли да са овим субјективним индивидуалитетом маскира онај први, онда то значи да он жели да створи нову целиву и нову државу, где ће се манифестовати индивидуалитет. Ми то прозиремо и прозрели смо и за време избора. Ми који смо то знали упозоравали смо своје бираче, али је било по несрећи и таквих случајева, да смо се ми гложили, да је опозиција била остављена на миру, па су бирачи били завођени и давали су своје гласове за њих.

Каже се, господо, мора се водити рачуна о политичком опортунитету и ова празнина у извештају Верификационог одбора, из које се не види каква је одлука донета о њиховим мандатима, говори да је дошла отуда што је Одбор имао у виду тај политички опортунитет. Јесте, политички опортунитет у свима Парламентима постоји, али постоји за посланике, који су на истом програму са осталима, само се разликују по свом партиском програму.

Али када ви имате људе, који нису на томе државном програму, који нису за уставни поредак, они онда значи одступају од тога и ми не можемо на њих применити тај политички опортунитет јер им то право не признајемо. И када им то право не признајемо ништа им друго не остаје него да дођу у овај високи дом, да у сарадњи са нама кажу шта желе и шта хоће па да онда компромисним нашим схватањима и узајамним договарањем доведемо дотле да видимо чему они теже и шта хоће, те да се то питање једанпут коначно расправи. Дотле док они манифестују своје политичке идеологије тобож за народ, који за њих мало мари, и у колико мари то чине само за то што обећавају златна брда, а када би дошли у овај дом они би изгубили и оно мало поверења и никада га можда више не би имали код народа, дотле се с њима не може озбиљно договарати.

Господо, ми стојимо пред тешким проблемом. Наш је народ доста оголео, наш народ доста трпи. Наш је народ политички сигуран, али на нама, политичким претставницима, лежи да му створимо могућност да он може да заради злехуду своју насушну потребу. Ми не смемо да се у овоме Дому забављамо разним ситним стварима, а да оставимо те крупне економске ствари на последњи ред, јер у здравоме телу здрава је и душа, а имати здрав народ значи имати јаку, силну и недељиву Отаџбину. (Пљескање). То је наш први задатак а г. Мачек и његова компанија нека знају, да ова држава није стварана за зеленом чојом него је стварана на костима милиона најбоље југословенске браће наше (Узвизи: Тако је! — Бурно пљескање!) И кад та наша југословенска браћа нису жалила оно што је најдрагоценије, а то је живот, онда ништа лакше за нас,

браћу њихову, да сачувамо оно што су они на костима извојевали. Ми неможемо допустити да се они тиграју са овом земљом, ова земља мора имати свој поредак, свој правни поредак, свој уставни поредак, и свој скупштински поредак. (Пљескање и повици: Тако јел).

Ја ћу, господо, са жаљењем да констатујем једну ствар која је болна али је истинита. Код многих политичких људи у целој нашој земљи постоји оскудица здравога морала, а да је то тачно ево вам први доказ. Док су на власти за њих је у овој земљи све добро, а кад сиђу са власти они се бацају дрвљем и камењем на све (Повици: Тако јел) Ево вам, господо, и други пример. Господа из опозиције бирају се на једноме програму са нама заједно, а када не успеју, они окрећу леђа и бацају се дрвљем и камењем на све што је свето у овој земљи и што је корисно. Та два морала ми нећемо да имамо. Један човек може да иде кроз живот само са једним моралом, а сваки онај који покушава да има и други морал може да се повуче јер тај ће у мени имати највећег противника, а ја мислим да сте и ви сви сагласни самном и да је ваше мишљење исто као и моје. (Повици: Тако јел) Исто тако, господо, не сме бити два морала у ономе смислу у коме смо ми дошли на ово место. Није морално да се прикачимо на листу једнога носиоца, да дођемо на један исти политички програм, па да се сутра одвојимо и стварамо нове клубове и правимо нове потресе у овоме светоме Дому (Бурно пљескање.) Кад све то имамо на уму ништа нам друго не остаје него да радимо савесно, поштено и отворено за добро народа Краља и Отаџбине. (Бурно пљескање и повици: Живео!)

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има реч народни посланик г. Мустафа Мулалић.

Мустафа Мулалић: Господо народни посланици, још није ни последњи ехо марсејског револвера одјекнуо о старе хридине Европе; још нам нису из слуха ишчезли они језовити јауци народа; још под свежим импресијама трагичног 9 октобра, већ нам противници нашег народног јединства добацују своје пунктације, изборне мистификације, своју апстиненцију, меморандуме и резолуције, којима је циљ да сруше оно што је историја вековима зидала, а што ми у овом часу, у мојој представи, изгледа као Беле кула, сазидана од костију наших прошлих херојских и родољубивих поколења; којима је циљ да негирају остварени југословенски идеал за кога су се жртвовала толика поколења, за кога су се залагали највећи наши духови, наш расни геније, а што је коначно постала неприкосновеним, историјским делом нашег највећег Краља Александра I Ујединитеља. (Сви народни посланици устају са својих места и кличу: Слава му!)

Господо народни посланици, у овим временима која забрањавају цео свет; у овим временима духовне и материјалне дезеквибрације; у овим временима кад се ни једно велико питање не може решити партикуларистичким снагама него само уједињеним, у овим временима кад смо ми у Југославији морали све своје конструктивне духовне снаге да ујединимо у решавању наших савремених привредних и социјалних проблема, кад смо ми у Ју-

гославији морали да ујединимо све своје снаге да би покренули закочени точак привреде, у овим временима, господо, наша шарена опозиција бацајује нам поновно питање о политичким темељима и јединству нашег народа.

Господо, 5 маја југословенски народ био је свесан своје дужности па је својим монструозним бројем гласова сачувао ову националну југословенску линију.

Ја ћу такође да подвучем да ова шарена опозиција није пред изборе изнела никакав политички програм да би показала своје партикуларистичке тежње, него је ушла у изборе искоришћавајући невољу коју је проузроковала економска криза, из које је црпла варљиве и лажне али нажалост врло убедљиве изборне пароле, да помоћу њих ствара у народу мистификацију и психозу. И ја, господо, такође могу да потврдим да оно милион гласова, који је пао за листу г. Мачека, није пао за то што ти гласачи одобравају политику која се крије иза личности г. Мачека и пред његовом политичком прошлошћу, него је пао за његова варљива обећања да ће решити привредну кризу пошто се претставио као неки светски чаробњак.

Али одмах после 6 маја ми смо чули тешке уздахе кајања у нашем народу и видели смо да се југословенски народ осведочио да шарена опозиција није координација политичких идеја које би могле да учине неко добро на консолидацији привредној и социјалној у нашој земљи, него да је то само кооперација старих анахроничних политичких фигура које су се ујединиле само да могу изићи на изборе и да могу после избора поставити питање о нашим државним основама и народном јединству. Тако, господо, није чак ни чика Љуби успело да изврши југословенску трансфузију на г. Мачека, како се то са ове стране Дрине наивно мислило да је била чика Љубина тенденција. Сваког дана време нам даје нових доказа о мистериозним циљевима шарене опозиције, а избори од 5 маја дали су нам једно крупно искуство: да нашем духовном и националном амалгамисању не стоји на путу само један но три деструктивна елемента. Осим франковачке мачековштине, коју не могу сматрати континуитетом политике покојног Стјепана Радића, јер је у политици покојног Радића била квинтесенција свесловенска узајамност и борба за ослобођење хрватског дела нашега народа од клерикализма — дакле политика г. Влатка Мачека у многоме се разликује од политике покојног Стјепана Радића, — него на путу нашег националног амалгамисања стоји и увређена таштина политичких уседелица и интегрално југословенских ренегата који се налазе у емиграцији, те коначно франковачки декларисана спахиновштина.

Господо народни посланици, како сам ја из крајева у којима спахиновштина од ослобођења до данас деструктивно делује на наше муслиманске масе, како сам чуо много пријатељских и братских приговора упућених на нашу муслиманску националну интелигенцију да је неактивна у борби против ове назадне политичке организације и, напоследку, како је ова деструктивна политичка организација за време последњих избора прешла на терен агресивности и терора — пре марсејског атентата спахиновштина

је била уверена да су темељи Југославије чврсти па је била кротко умиљато јагње које две мајке сиса, а после марсејског атентата то је уверење о чврстини темеља нашег јединства поколебала и усудила се да пређе на терен терора —, то ја сметрам за потребно да бацим рефлектор специјално на ову политичку организацију.

То вам је политичка организација по своме екстеријеру, по раду на терену који је свакоме видљив, еминентно верска организација, али по своме интеријеру, по својим политичким основама и тежњама невидљивим у маси, еминентно франковачка организација. Порекло спахиновштине датира још из предратног времена, из доба Аустрије, а после ослобођења, благодарјећи извесним околностима, проширила је у једном делу наших Муслимана свој корен. Али како та организација нема широких политичких концепција, како је политички анемична, како је безпрограмска, како је несавремена и како почива само на темељима пролазног одушевљења а не и интереса, што је *sine qua non* за окупљање маса, ја мислим да ће та организација брзо видети свој крај. Господо, по своме деловању, ова политичка организација баца ружну сенку на муслимански део нашег народа, сенку лабилности политичког карактера па и ради тога хоћу да дадем одмах ову тврдњу: да наши Муслимани нису онакви какви су се показали чак и на изборима од 5 маја

Наши муслимани не познају г. Мачека. Они су знали само г. Спаху, они су знали само његову демагошку паролу: Ислам је у опасности. Упуштати се у доказивање о расној чистоти наших муслимана било би сувише. Не само по својим биолошким особинама него и по својим духовним, по својим културним националним афирмацијама, кроз читаву нашу историју југословенски муслимани су свесни национални Југословени. Примера из историје могао би навести колико хоћете и пре Градашчевића и пре Хаџи Лоје, а пример оне велике неустрашиве борбе наших муслимана у заједници са православном истокрвном браћом за време Аустрије, а под вођством Џабића, Јевтановића, Фирдуса, Кујунџића и других за тако звану верско-просветну аутономију, која је била само титулус да би се могла лакше формирати борбена фаланга за наше ослобођење и уједињење јасан је доказ да су наши Муслимани не само национални него и национално свесни. Господо, овај верско просветни покрет за аутономију у Босни значао је за бившу Аустрију опасност од Српства. Она се тој опасности могла супротставити са оном фамозном методом *divide et impera*, али ни то није било довољно, она је морала прибећи још једном систему, тако званом мамелучком систему. Први од мамелука био је отац вође југословенске муслиманске организације г. др. Мехмеда Спахе. Њега, који је онда запремао високи верски положај, обдарила је Аустрија свим милостима, а његовог сина Мехмеда примила је у своје школе и дала му мамелучко франковачко васпитање. У друштву са њиме био је и Храсница и Бехмен и Адем-ага Меша, Хаџикадић и други. Они као мамелуци после школовања требали су да се врате на терен наше поносне Босне да тамо поставе антитезу српству односно југословенству. И у тим мамелуч-

ким радњама, господо, можете да видите генезу данашње Југословенске муслиманске организације. Зато се није нити чудити оној фамозној изјави г. Спахе о Поћореку; није се чудити оној познатој Храсничиној крагујевачкој изреци: „Србе на врбе“; није се чудити добровољцима Адемаге Меша; није се чудити солдатеским манирима г. Бехмена, то су само природне конеквенце аустријског мамелучког васпитања. После ослобођења овај мамелучки рад у Босни требао је да ликвидира, али благодарјећи слободи и доброты ослободитеља, који су мамелуци примили за слабост, и, на послетку, благодарјећи случају да је савремени социјални императив изнео на тапет аграрно питање, кога су они узели за базу на којој су сазидали Југословенску муслиманску организацију, и после ослобођења мамелуци су остали на свом деструктивном делу.

Господо, из свега што је ова политичка организација нашем народу учинила ја могу извести два доказа. Прво да је спахиновштина злочин против нације друго, да је спахиновштина злочин против културе. Господо молим вас имајте стрпљења, ево доказа. Југословенска муслиманска организација са свима сретствима незапамћене беспримерне демагогије верског заслепљивања бори се од ослобођења до данас против националног, против културног и против привредног освештавања муслиманског дела нашег народа. Највећи паклени грех је својој властитој националној држави импутирати да је у њој незајамчена слобода исламске вероисповести, да у нашој Југославији, уставној и правно фундираној и уређеној држави, није слободно исповедати Ислам.

Господо, у раду Југословенске муслиманске организације било је много таквих импутација и било их је сада за време избора. Довољно је да г. др. Мехмед Спахо дође у џамију а у џамију долази само пред изборе, па да оном фанатичном и побожном муслиманском свету каже: „Хоћете ли да вам џамија буде црква?“ а они кажу: „Ефендијо, нећемо, како би то желели!“ „Ако хоћете да вам џамија буде црква онда гласајте за листу Јевтића.“ Био је још један пример који се догодио у Цазину. Тај исти вођа, да не говорим за остале ситне, скупио је муслиманску масу и говорио јој: „Неда нам југословенска власт да идемо у џамију и да се помолимо Богу.“ То је бесмртан грех против своје националне државе, то је потвора, то је највећа клевета.

Господо народни посланици, за ово време спахиновштина је међу Муслиманима у Босни и Херцеговини створила просто једну манију персекуције. Онај наш примитивни неписмени оца свакога се часа прибојава када ће из ове Народне скупштине изићи некакав закон који ће све џамије, све мектебе и све верске институције порушити. Просто га снашла та манија прогањања и то све под оваквим сугестијама г. Спахе, а наш муслимански елеменат још је недовољно просвећен, наш оца у Босни не види око себе факта да се у Југославији од ослобођења до данас подигло више џамија, мектеба и верских институција, више него у једнаком периоду времена за време турске управе, када је Ислам био фаворизована владајућа вера. Наш оца не види ту чињеницу, да се је чак једна џамија направила и на хридинама нашег плавог Јадрана, тамо — да употребим један

израз из народне песме — ”докле турско копито није допирало”. Па онда пројектована џамија у Београду, пројектовани исламски теолошки факултет у Београду те већ постојећа катедра шеријатских правних наука, зар није сигуран доказ да наша Југославија има и вољу и жељу да и у будућности Ислам сматра позитивном религијом, чуваром државног морала, гранитним стубом државе, најпозитивнијим фактором у изградњи националне културе и цивилизације уопште.

Неопростив је национални грех ширити овакве заблуде у нашем, нажалост још непросвећеном делу муслиманског народа. Не само да у нашој држави није угрожена верска слобода него у целој свету нема државе, не само хришћанске и будистичке, него ни исламске, у којој је боље и чвршће позитивним законима зајамчена слобода исламског вероисповедања. Нема у свету исламске државе у којој нису проведене, било на еволуционаран, било на револуционаран, било чак и на брахијалан начин извесне реформе застарелих обичаја, који су по неким предрасудама фанатичних маса сматрани за верске, а у ствари немају никакве везе са верским начелима, кажем вам, нема нигде исламске државе која те обичаје није подредила савременом духу, нема ни једне исламске државе која није тим реформама извела културну ренесансу Ислама, која није на путу да поврати Исламу његову алхамбријску славу, а ми у Југославији тај процес културног прогреса потпуно смо препустили слободној иницијативи, слободној еволуцији самих Муслимана. Сви обичаји наших Муслимана па и они који са исламском вером немају ништа заједничког, а својим анахронизмом бацају сенку на нашу општу културну физиономију — као аналфабетизам, спречавање школовања муслиманској женској омладини, не само да су позитивним законима у Југославији толерисани и загарантовани, него су и по толеранцији колективној и индивидуалној наших југословенских грађана неприкосновено зајамчени. Наши југословенски грађани гледају на Муслимане као на своју праву истокрвну браћу па и на споменике исламске културе гледају као на резултат нашег властитог духа, јер стварање тих споменика прошло је кроз филтар наше југословенске душе. Али, господо, поред свих тих факата Спахин спецификум ”Ислам у Југославији је у опасности” окупља нажалост један добар део наших муслиманских маса и држи у неким химеричним илузијама о обећаној земљи из источне бајке.

Југословенска муслиманска организација у својој фирми имала је и реч „југословенска“. Радити без икакве духовне и културне националне афирмације, без икаквог реда у духу националном, без оног правог поштовања и љубави према националној историји и националним светињама, а носити назив „југословенска“, ја мислим да не може имати ништа заједничког са правим национализмом, ја мислим да би то могла бити персифлажа национализма и ја би фирму Југословенске муслиманске организације идентификовао са примером Југословенски Сименс, Југословенски Елин, Југословенски Бразил и т. д. Под тим насловом крије се верска организација као предузеће са страним духовним капиталом пласираним у Југославији.

Држати муслиманске масе у верским фантазматоријама не само да је национални грех, него је то

и културни грех, злочин против културе. Господо, ако се било из демагошких било из каквих других разлога супростављало и сметало отварању народних школа у муслиманским селима, ја мислим да је то велики грех и злочин против културе. Држати извесан муслимански део нашег народа у апсолутном аналфабетизму, држати га на нивоу културног схватања какво није било ни пре Роџера Бекона, ја мислим да је то грех против културе. Пре неки дан једна француска колонијална ревија донела је чланак под насловом: ”Последње уточиште оријентализма“, Писац овога чланка хтео је мало да се шали са својима читаоцима, па их пита шта мислите где се то уточиште налази у Африци или иза Малоазијске пустиње, па одговара: ”Не, последње уточиште оријентализма тражите у Босни и Херцеговини“.

Благодарећи деструктивном раду г. др. Мехмеда Спахе, најзападнија покрајина у којој живе Муслимани, наша повосна Босна, која би требало да носи барјак културе пред свим исламским народима, она је нажалост последње уточиште негативног оријентализма. Све исламске државе: Турска, Перзија, Египат, Индија па чак и Авганистан и Абисивија, све су стале у ред културних и цивилизованих држава, а наш др. Мехмед Спахо бори се против западњачке ерудиције која је господар XX века, борисе против тако званог кемализма.

Господо, г. др. Мехмед Спахо требао би знати, да велики турски реформатор Гази Кемал Ататурк није у Турској срушио Ислам, него предрасуде о Исламу. Он је срушио у Турској културно назаднаштво, културно слепило с којим је у вези и материјална беда. А, господо, наши Муслимани у Босни и Херцеговини у великој су материјалној беди. Можете мислити, то су вам били некадашњи бегови и аге, којима демагошко верско заслепљивање није дозволило прилагођавања духу времена, па су они у великом броју постали све саме мале кафеције и амали. Требало би да се озбиљно позабавимо питањем наших Муслимана, да им отворимо очи, да их у име нације и у име културе спасавамо од спахиновштине.

Шта је та спахиновштина у погледу материјалног оздрављења наших Муслимана учинила на терену, питао сам наше муслимане и свуда сам добио одговор: није ништа. Не види се о томе трага чак ни у кабинетима, у којима су лидери спахиновштине за време њихове политичке коњунктуре седели као министри Краљевине Југославије. Чак и њихово основно питање, аграрно питање, потчинили су личним интересима „акреба меџлиса“.

Акреба меџлис вам је франковачка котерија коју предводе Храснице и Бехмени, а под чијом сугестијом стоји несудојени шестомајски велики везир г. др. Мехмед Спахо. Ти ментори г. Спахе навели су га на овај клизав пут да пође 5 маја за г. др. Влатком Мачеком, да се коначно франковачки декларише и да негира своје једино позитивно политичко дело: „Видовдански устав“.

Господо, ова спахиновштина стално наглашава да су њени лидери легитимни чувари исламског морала, а њихов приватни живот тај морал категорици демантује. И као највиши државни и самоуправни функционери они су оставили муслиманском живљу успомену само на своје оргије и баханалије.

Из свега овога да закључим да је спахиновштина грех против нације, грех против културе, да је спахиновштина велика повреда Устава Краљевине Југославије, јер се служи верским и племенским раздором и заслепљивањем муслиманског живља, а треће што хоћу да подвучем, спахиновштина је изгубила *raison d'être*, јер је аграрно питање као њен политички темељ изгубила, јер је аграрно питање решио социјални савремени императив. Исто тако њена друга политичка основа: аутономија Босне, постала је апсурдна, јер како се ређа историјски ток ствари, то питање неће доћи на тапет барем догле док је г. Спахо жив.

Господо, крајње је време да се истинским радом спасавају наши Муслимани. И ја са свога места апелујем у првом реду на све наше Муслимане, који осећају да у њима бије чисто југословенско срце и да у њима струји чиста југословенска крв, да се збијају у борбене редове против спахиновштине, а на вас апелујем да имате разумевања за положај кога имамо ми муслиманска национална омладина, која неће да буде политички власник Муслимана, него њихов искрени пријатељ и искрени поборник. Ми, господо, нећемо да пређемо на терен на коме се налази г. Спахо, да се служимо методама верског заслепљивања, да би стиме стекли поверење муслиманске масе јер би нас такви методи одвојили од наших тежњи националног васпитања наших Муслимана, али ја вас уверавам да ће нас изабрани пут искренности и истине довести брзом успеху и ви ћете брзо погледати у наш успешан и плоносан рад.

Господо, хоћу да завршим, угледајући се на примере свих држава на свету, које све своје проблеме решавају уједињавањем, синтетизирањем свих етничких особина, које решавају све проблеме великим еланом и великом тежњом за конструктивношћу, велим да живим у нади да ће дух времена и код нас у Југославији прећи преко свих сепаратистичких и федералистичких тежњи и интрансигентних појмова шарене опозиције и да ћемо ми, ако Бог да, доћи до жељеног циља и остварити наше дело. Смешно је и мислити на партикуларизме у времену пактова и антанта, аншлуса, унија, чак и проблема оснивања жутога царства.

За наш народ не требамо се бојати. У тешким критичним часовима њега руководи здрав, исконски југословенски инстинкт, који се никад неће одвојити од основне идеологије: Југославија велика и моћна држава; југословенски народ јединствен и недељив; Краљ Петар II славни Карађорђевић; културни и привредни препород те благостање Југославије. Само на овој основној бази решаваће наш народ, а и ми, сва наша питања којих је нова Народна скупштина апсолутно свесна. На путу за остварењем наших идеала даваће нам снагу и дух заветна мисао инспирирана на Опленцу и вечити аманет нашег Витешког Краља Мученика. (Опште бурно одобравање и плескање.)

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има реч народни посланик г. Душан Иванчевић.

Душан Иванчевић: Господо народни посланици. Два главна претставника опозиције изван Србије јесу г. Влатко Мачек и г. Светозар Прибићевић. Главна снага г. Мачека је у северном делу Савске

бановине, изнад Купе и Саве до Драве. У том северном делу Савске бановине, г. Мачек је доиста и ових избора показао да има већину за собом. Главна снага г. Прибићевића била је у јужном делу Савске бановине, специјално у Лици, која се бројала у његову најтврђу кулу. Ових избора се међутим показало да Лика није кула Светозара Прибићевића, него кула југословенске идеје и југословенске политике, (Плескање и повици: Тако јел!)... и да она није никада ишла за личношћу, него за идејом, и као што је некад помагала г. Прибићевића, док је водио југословенску политику, сада исто тако помаже оне личности, које спроводе исту југословенску политику, коју је некад спроводио г. Прибићевић, а који је с тога фронта срамно дезертирао. У Лици је југословенска листа г. Јевтића добила апсолутну већину у 9/10 срезова, док је листа г. Мачека, коју су помагали г. Прибићевић и његови пријатељи, добила већину свега у једном једином срезу. С тим се је Лика и овога пута одлучно изјаснила за југословенску политику, за ону политику, која је вођена за живота Блаженопочившега Краља Александра, и коју она жели до краја да помаже, и на тај начин она се изјаснила против свих планова сепаратистичких. Што се тиче слободе кретања, опозиција у Лици имала је слободно кретање и агитацију и чак се може рећи да је у неким срезovima имала и сувише слободнога кретања, какво можда никада није имала ни за време иједнога ранијега режима. Опозиција се не може у Лици жалити на управни апарат да јој је сметао. Напротив, присташе који су помагали политику владину могу да се пожале да тај апарат није увек био на своме месту и да је он често пута и сувише млитав, сувише пажљив и сувише обазрив према онима који су правили у народу смутње.

Овога пута, у изборима од 5 маја 1935 године, запазила се у Лици од стране опозиције једна борба, која догле није била у нашим крајевима никад запажена. Политичка борба уноси свугде сукобе у народу и међу личностима и тако је било и код нас у Лици. Али ти су се сукоби до сада изражавали на тај начин, што би се противници међу собом можда и потукли, па можда и разбили један другог главу, али се раније никад није догађало то, да политички противници чине такве освете као што је то овога пута учињено, да је присташама владиним опозиција палила господарске зграде и домове. Шта више, после свршених избора, кад се јасно видело чија је победа и да је опозиција у огромној мањини, у нашим крајевима још увек опозиција покушава да се свети. Једном виђеном домаћину у зрмањској општини, у селу Рујишком, на самој далматинској граници, посечен је виноград. У Хрватском Загорју то је чест начин освете, али код нас у Лици то је први пут да се тако нешто догоди. Значи, да се методе које врше Мачекови агитатори у хрватским крајевима, пренесе и у друге крајеве, и због тога наше присташе имају више разлога да питају, да ли је власт свуда на своме месту и да траже заштиту управног апарата од тих насиља и освета које опозиција чини.

Што је овога пута постигнута тако лепа победа у нашим крајевима, за то има да се захвали у првом реду сељаци нашем, који је свом жестином

реагирао против свих оних шапутања да се ради о цепању наше земље и о новом државном уређењу које би значило готово исто што и цепање. Ја кажем шапутање, јер да је којом срећом тај план о федеративном уређењу земље изнесен отворено и јасно на зборовима и у штампи, реакција би била много већа и већина наша била би још големија.

Удружена опозиција није очекивала да ће на изборима добити овакав мали број гласова и да ће остати у оваквој мањини према листи г. Јевтића. Због тога се из њихових изјава после избора види разочарење са резултатом који је изборима постигнут. Доиста, они политички вођи, који су навикли били да на једну њихову реч цели крајеви скачу на ноге, спремни као војска, морају бити разочарани кад виде да овог пута њихова реч није помогла и да није била кадра да око себе прикупи ни пристојан број њихових некадањих присташа. Један од тих вођа опозиције изван Србије нарочито је разочаран бројем гласова које је постигао на овим изборима. И то своје разочарење он настоји да пред иностранством објасни на разне начине. Пораз на изборима он објашњава и овако: истина, листа г. др. Мачека, листа удружене опозиције, добила је само онај један милион гласова који се признаје статистиком, али, каже, како опозицији треба придодати и сав онај проценат апстинената који је остао код куће. На овим изборима није гласало 26% уписаних бирача.

Тај вођа опозиције који пред иностранством објашњава пораз који је на изборима доживео, тај број заокружава на 30% и каже, да тај проценат припада опозицији, и то због тога што је овде јавно право гласа, па људи тобоже нису смели да на изборе изиђу и да стога ти гласови припадају листи опозиције. Међутим, кад погледамо статистику ранијих избора, избора пре 6 јануара 1929, ми видимо да је и тада било апстиненције и да је она баш тада била већа него што је била овог пута. 1935 године апстинирао је један милион и 27 хиљада уписаних бирача, а 1927 године, кад је било тајно право гласа, и кад је била најжешћа партиска борба, апстиненција је износила један милион и 51 хиљаду, значи за 6% била је апстиненција већа 1927 него 1935 године.

Ако погледамо примере у појединим срезovima, виде се ови случајеви. У Срезу грачачком листа г. Јевтића добила је 3648 гласова, а г. Прибићевић, чији је овај срез некад био тврда кула, добио је 1927 год. свега 2614 гласова. То је било за време његове највеће политичке снаге, он је и тада добио преко 1000 гласова мање него што је добила сада листа г. Јевтића! Шта више, ако саберемо заједно гласове које је добио и г. Прибићевић и пок. Радић 1927 године, листа г. Јевтића има свега 36 гласова мање него што су ова две велике политичке вође имали 1927 године заједно т. ј. када су они били у својој највећој политичкој снази, када је било тајно право гласа и када је била најжешћа политичка борба.

1927 године у овоме срезу апстинирало је 47% бирача, док је сада апстинирало 32%. Значи да је 1927 године било 15% апстинената више него сада. Из свега тога види се да сва она објашњења којима тај вођ опозиције пред иностранством хоће да об-

јасни пораз свој и пораз својих другова, не могу да издрже озбиљну критику. Тај је вођ удружене опозиције правдао пораз на изборима још и тиме што је казао да је листа г. Мачека силом прилика морала да буде „глувонема,“ јер нису могли свој програм да објаве на зборовима нити у штампи. Међутим баш та околност што је листа г. Мачека била глувонема, у многоме је допривела томе броју гласова, које г. Мачек не би никада добио да је јавно изнео шта жели и шта хоће. Јер, баш зато што није изнео шта жели и шта хоће и какав му је програм, он је успео да окупи око себе најразноврсније елементе и у социјалном и у политичком погледу. Око листе г. Мачека баш због његовог ћутања окупили су се и комунисти и национални шовинисти који неће да чују ни за какву заједницу са Србијом, затим они који траже неко федеративно уређење Југославије, у границама међународно признатим, па су за ту листу гласали и Срби под вођством г. Љубе Давидовића, који ни у ком случају не би гласали за ову политику коју г. Мачек износи пред иностранством, да су још пре избора знали какав је његов програм. После избора видимо разочарење код овога вође опозиције, који овај пораз пред иностранством објашњава и брани, а тако исто видимо разочарење и код оних у Србији, који су гласали за листу Мачекову за вољу г. Љубе Давидовића. Прва ствар која је Србијанце, а нарочито гласаче г. Љубе Давидовића изненадила, била је апстиненција, један метод политичке борбе на који су се, додуше, навикли они који су ишли за пок. Стјепаном Радићем и који данас иду за г. Мачеком, али овај метод борбе је досада био непознат бирачима у Србији и на њега се они никако не могу да навикну. Тим методама се некад служио пок. Стјепан Радић, али баш је он стекао искуство да је апстиненција најгори начин борбе и да се њоме ништа не постиже. Ја се сећам као данас једне седнице клуба Сељачко-демократске коалиције, на којој је пок. Стјепан Радић изнео ово своје мишљење. 14 марта 1928 године вођена је у тадашњој Народној скупштини жестока борба између Сељачко-демократске коалиције и ондашње Владе због пројекта закона о исхрани пасивних крајева.

Коалиција се борила да се овај пројекат законски протурџи кроз Скупштину, али није наишла на разумевање код Владе, а нарочито код ондашњег Министра социјалне политике г. Чеди Радовића. У тој борби, која се тада развијала између коалиције и Владе, дошло је до крупних објашњења, нарочито између пок. Радића и Чеди Радовића, па је пок. Радић том приликом добацио пок. Чеди Радовићу неколико крупних речи и увреда. Због тих увреда, на предлог Претседника Народне скупштине, пок. Радић је искључен са три скупштинске седнице. Кад се је поводом тога састао клуб Сељачко демократске коалиције у своју седницу, онда је прво узео реч г. Прибићевић и предложио је да клуб Сељачко-демократске коалиције сместа пређе у апстиненцију, да апстинира од рада у Народној скупштини, па да евентуално напусти и Београд. На то је пок. Радић казао ове речи: „Е, мој драги Светозаре, види се да ви самосталци и ми сељаци још нисмо једно. Ви волите гест, волите да заузмете господску

позу, док ми сељаци волимо рад. Ја сам био у апстиненцији и ја знам да је то најгори облик борбе којим се ништа не постиже и ја више никад нећу да идем у апстиненцију, него идите ви у Скупштину и тамо радите, а ја ћу за ове три седнице да се одморим.“ Ето, до тога искуства дошао је Стјепан Радић. Он је, као што је и сам рекао, увидео да је апстиненција најгори облик политичке борбе и да се њома ништа не постиже.

И, ето, оно што г. Прибићевић 1928 године није успео да постигне код Радића да га наведе на апстиненцију, успео је сада код г. Мачека. Овај је сада усвојио тај метод борбе. Међутим, ова апстиненција коју проповеда г. др. Мачек, овога пута доиста може да још јаче изненади оне у Србији који су гласали за г. Давидовића, и то не само зато што ова апстиненција не значи партијски маневар и неку господску позу, него ова апстиненција иде још и даље. Још пре избора сви су знали да Мачек после избора неће доћи у Скупштину, а неће доћи зато јер не признаје Народну скупштину и Београд; он хоће да апстиненцију искористи за стварање хрватског националног фронта, са кога би покушао да спроведе своју политику слабљења Југославије, која би се имала да уреди тобож на федеративној основи.

Истиче се да је тим ставом г. Мачек и његовим преласком у апстиненцију отворено такозвано хрватско питање. Уколико би доиста тиме било отворено хрватско питање, апсолутно не стоји да би се то питање могло затворити федеративним уређењем Југославије. Јер ко нама гарантује да би се они незадовољни Хрвати, који се окупљају око г. Мачека, задовољили тим федеративним уређењем и федерација би била само један корак ближе крајњем циљу за којим они иду. Федеративним уређењем хрватско питање не би било решено, а међутим би била убијена југословенска идеја, било би отворено српско-хрватско питање, које би било свакако горе и опасније него ово тако звано хрватско питање које данас имамо.

Они посланици који су се дали бирати зато да воде апстиненцију, нека сами решавају своје питање апстиненције, и они нама не задају много бриге.

Ми, који смо бирани зато да радимо, треба живо и пуном снагом да радимо и предамо се послу који је пред нама, и да свим снагама радимо на унапређењу наше Југославије и целокупног нашег народа, јер само радом решићемо сва питања, која код нас још нису решена. (Бурно одобравање и плескање).

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има реч народни посланик г. др. Јосип Режек.

Dr. Josip Režek: Gospodje narodni poslanci, za nas Slovence je vprašanje državnega in narodnega edinstva zaključeno historijsko dejstvo, zato se ne bom spuščal v nobeno razmatranje političnega programa opozicije. Meni je na tem, da prikažem volilne rezultate v Dravski banovini, t. j. v Sloveniji, tako kot so nastali pod vplivom težke gospodarske depresije, pod vplivom propagiranja abstinence, pod vplivom težke vehementne akcije združene opozicije. Meni je na tem, da pravilno zaključim, da li je slovenski narod poveril

zaupanje, listi g. Jevtića, da li je pravilno presodil politični in gospodarski položaj tako, kakoršen je v resnici.

Volilna udeležba v Dravski banovini, tj. v Sloveniji, znaša 46.96% vseh volilnih upravičencev. Ta rezultat smatra za svojo volilno zmago tako ona politična skupina, ki je proglasila volilno abstinenco in jo tekom vse volilne borbe zagovarjala, kakor tudi združena opozicija, konečno pa tudi mi, ki smo se združili na vladni listi g. Bogoljuba Jevtića. Da se zamore ta izid volitev pravilno oceniti in iz njega izvajati pravilne posledice, je treba upoštevati ona tri dejstva, ki so na ta izid odločilno vplivala: volilno abstinenco, vehementno propagando združene opozicije in silno težko gospodarsko situacijo v Dravski banovini.

Nobenega dvoma ni, da so gospodarske prilike v Sloveniji zelo neugodne. Ta položaj se mora smatrati tem slabšim, ker so vsi denarni zavodi nelikvidni, tako da je tisto premoženje, ki je bilo v njih naloženo kot prihranek dolgoletne štednje, enostavno zamrznilo, vsled česar je gospodarstvo moralo zaostati. To gospodarsko stanje, je vplivalo odločilno na orijentiranje volilnih upravičencev, ki so se morali odločiti, da na nekak način izrazijo svojo nevoljo do te neugodne situacije.

Teга odločilnega faktorja ne more nihče utajiti. To dejstvo so v prav izdatni meri izrabili tako oni, ki so propagirali volilno abstinenco z utemeljitvijo, da nobene volitve ne morejo prinesiti rešitve iz sedanjega težkega gospodarskega položaja; kakor tudi oni, ki so valili vso krivdo in odgovornost na sedanjo vladu in one, ki so se grupirali okoli vladne liste g. Bogoljuba Jevtića.

Volilno abstinenco je proglašala skupina okoli vodstva nekdanje SLS stranke, ki je zahtevala od svojih bivših pristašev strogo disciplino in utemeljevala svojo zahtevo pred vsem s tem, da so volitve samo prehodnega značaja, da bodo njeni nekdanji voditelji prišli v kratkem času na vodilna in odločilna mesta, kar bodo temprej in lažje dosegli, čim večja bo volilna abstinenca, ki naj pokaže njihovo moč in vpliv v Sloveniji, kar mora najti izraza baš v volilni abstinenci.

Nasprotno pa je združena opozicija prav strastno posegla v volilno borbo in naglašala, da je v njeni volilni zmagi edina rešitev iz težkega gospodarskega položaja. Štedila ni z gesli in obljubami samo, da bi dosegla volilni učinek. Oni, ki so dejansko posegli v volilno borbo, so naglašali, „da ne bo treba plačati davkov, da bodo odpravili financarje in žandarje,“ hujskali so stan proti stanu, „češ uradništvo samo žre, uprava je za nič, kmetje plačujejo davek za ljubljanski teater, da se gospoda zabava“. Se več! Pojavili so se dokazi skrajnega defetizma, „češ da se mora sedaj nekaj preokreniti, pa naj pride ta ali oni,“ pozivali so narod, „naj on pomeđe z vsemi, ker ni nihče poklican, da bi ga vladal, ker je dosti zrel, vsled česar ne rabi jeroba“.

Izostale niso niti grožnje. Grozili so posameznim volilcem, pa tudi celim vasem. Vse to samo za to, da bi volilce ustražovali in jih pripravili, naj glasujejo za opozicionalno listo.

Ta agitacija tako za abstinenco kakor tudi za listo opozicije, vršila se je podtalno, najrajši ponoči, tako, da je bila kontrola teh divjih govoric težka, zadnje dni skoro popolnoma nemogoča. Nasprotniki so se

zavedali, da je njihove argumente lahko ovreči, ter da ljudstvo taka gesla in pravljice kmalu sprevidi in tudi pravilno oceni, kakor hitro dobi pojasnila. Zato so skrbeli, da je njihova agitacija ostala kolikor mogoče skrita.

Ne trdim, da so tvorci in voditelji združene opozicije sami izdali baš taka navodila za izvedbo volitev, toda vsaj toliko je sigurno, da niso niti najmanj skušali pomirljivo vplivati na razburjene volilne mase, da bi jim predočili politično in gospodarsko stanje tako, kakor je v resnici bilo, ker so baš to gospodarsko neprimerno skušali izrabiti zase. Zato jih zadene najmanj moralna odgovornost za vse ono, kar se je govorilo, delalo in grešilo za časa volilne borbe, in za vse one posledice, ki so se morale pojaviti kot neizogiben učinek zavajanja in hujskanja naroda.

Upoštevajoč torej propagando za volilno abstinenco, nasilno taktiko združene opozicije in težko gospodarsko stanje naroda, je treba tedaj iz teh dejstev zaključiti pravilni sklep, kdo more na podlagi volilnega rezultata trditi, da pomeni 47% na volilna udeležba njegovo zmago.

Propagatorji volilne abstinenca izvajajo iz tega, da je njihovo politiko odobrilo vseh onih 53% volilcev, ki se volitev niso udeležili, da se je torej izreklo za njihovo politiko več kakor nadpolovična večina. Toda to je napačno v dvojnem oziru.

Dejstvo je, da se nikdar in v nobenem primeru ne odzove volilnemu pozivu vseh 100% volilnih upravičencev. Zato je treba iskati odgovor, koliko odstotkov volilnih upravičencev je pristalo na politiko abstinenca, vprašanju, koliko odstotkov se normalno volitev udeleži. Volilna udeležba v vseh primerih po nastanku naše države ni v Sloveniji znašala nikdar preko 70%. Najmanj 30% vseh volilnih upravičencev se ni nobenkoli poslužilo svoje volilne pravice, teh 30% ne sledi nikdar nobenemu geslu, pa naj vodi volitve ta ali oni režim, naj gre za gesla gospodarskega, kulturnega, socialnega ali celo strogo verskega značaja. Teh 30% se ne more prištevati nikdar nobeni politični ideologiji in nihče jih ne more reklamirati zase, ker so se sami odrekli vsakemu političnemu udejstvovanju potom izvrševanja volilne pravice.

Ako vzamemo volilni rezultat iz leta 1927, potem nam te volitve potrdijo v celem obsegu prejšnja izvajanja. V tem letu so se vršile volitve v Narodno skupščino na podlagi volilnega zakona, ki je temeljil na splošni, enaki, direktni in tajni volilni pravici. To je baš oni volilni sistem, ki ga danes tako vneto zagovarjajo i propagatorji volilne abstinenca i združena opozicija. V tem letu je bilo pač vsaki politični skupini možno, da se je svobodno volitev udeležila, da so njeni pristaši tudi svobodno izrazili svojo voljo, bilo je vsakemu na prosto, da se volitev udeleži ali vzdrži. V resnici so se vse takratne politične stranke teh volitev udeležile in prav v izdatni meri poslužile volilne svobode in tudi vse svoje pristaše spravile na volišče do zadnjega moža.

V Sloveniji se je udeležilo volitev v mariborskem okrožju 8 list, v ljubljanskem 5. v Ljubljani sami 4. Borili so se za zmago: SLS, SKS, SDS, socialisti vseh veroizpovedi in Nemci. In volilni rezultat je bil 64.7% celotna udeležba toraj okroglo 65%. Kdo more tukaj trditi da se 35% volilnih upravičencev ni poslužilo svoje

glasovalne pravice, bodisi ker ni bilo izbire med strankami in so se zato volitev vzdržali, ker niso mogli glasovati tajno, bodisi ker se jih je oviralo v njihovi politični ideologiji. Takrat se v Sloveniji ni propagirala z nobene strani volilna abstinenca, marveč nasprotno, trudile so se prav vse politične stranke vseh barv, da bi spravile na volišče po možnosti največ volilnih upravičencev.

Iz tega moramo zaključiti, da je bila prostovoljna volilna abstinenca 35% vseh volilnih upravičencev, ki enostavno svoje volilne pravice niso izvajali. Pa ne za to, kakor da nebi bili zadovoljni s takratnim režimom, ali da bi bili ovirani v prostovoljnem političnem udejstvovanju in priključitvi tej ali oni stranki, ali da bi jih moril takratni volilni zakon. Ne! Takrat je bilo enostavno 35% onih volilnih upravičencev, ki se svoje pravice niso poslužili, ker je enostavno niso smatrali za potrebno in koristno.

Iz tega je popolnoma upravičen pravilen in logičen sklep, da je treba v Dravski banovini računati v vsakem primeru z volilno abstinenca, ki znaša do 30%, ki je prostovoljna in katere ne more nihče reklamirati za sebe kot volilen uspeh. Iz tega sledi tudi dalje, da ona stranka zabeleži absolutno zmago, ki pridobi 35% glasov od vseh volilnih upravičencev. Nasprotno pa lahko trdi ona stranka, da so glasovali za njo 100%-tno, ako je združila nase 70% vseh volilnih upravičencev.

Potemtakem pomeni pri 47%-tni volilni udeležbi pri zadnjih volitvah pravo volilno abstinenco le 18%.

Toda tudi teh 18% ne gre na račun zavestno in hoteno izvajanje abstinenca. Kajti mi vemo, da se gotovo število volilcev ni udeležilo volitev, ne, ker niso hoteli glasovati, marveč ker jim je bila odvzeta možnost glasovanja. Socijalistična lista Jugoslavije ni bila potrjena, ker ni izpolnila pogojev volilnega zakona. Zato so voditelji proglasili abstinenco in jo tudi izvedli. Industrijski centri v Sloveniji jasno pričajo, da se je vzdržalo glasovanje vse ono delavstvo, ki se je prvotno grupiralo okoli socijalistične liste.

To je važno vedeti, ker pristaši te liste trdijo, da bi bili dosegli v volilni borbi najmanj 14% od celokupnega števila volilnih upravičencev.

Iz tega lahko izvajamo, da je volilna abstinenca onih voditeljev, ki so jo zavestno in namenoma propagirali in jo skušali izvesti do skrajnosti, znašala v resnici veliko manj nego 18%, ali, vsaj to lahko z vso sigurnostjo trdimo, da voditelji nekdanje SLS niso v sedanji volilni borbi združili okoli sebe niti 18% volilcev.

Pri nadaljni primerjavi volilne statistike iz leta 1927 s sedanjo, se nam pokaže prav velika zanimivost. Pri volitvah leta 1927 je SLS združila okoli sebe 39.3% vseh volilnih upravičencev. Trdila je, da je odnesla v volilni borbi pozitivno in absolutno zmago. In popolnoma upravičeno, ker je dosegla nad 50% vseh glasov.

Nacionalna fronta v Sloveniji je pri zadnjih volitvah dobila točno 39% vseh volilnih upravičencev, torej ravno toliko kakor SLS pri volitvah 1927, ali 82.43% vseh oddanih glasov.

Mislím, daje torej popolnoma pravičen in pravilen zaključek, da je nacionalna fronta v Sloveniji pri zadnjih volitvah priborila popolno zmago na celi črti. (Burno odobravanje in ploskanje) kakor SLS leta 1927 pri istem odstotku. Pravilno je nadalje tudi to, da je abstenenčna politika doživela v Sloveniji popoln polom,

ker se od 39.3% volilnih udeležencev iz leta 1927 ni odzvalo sedaj za abstinenco niti polovica, ali z drugimi besedami zaključeno, od prvotnih pristašev SLS je glasovalo za nacionalno fronto najmanj 50% (Odobrava-nje in ploskanje).

Nacionalna fronta je tedaj prejela 39.3% glasov, to je absolutno večino vseh onih volilnih upravičencev, ki redoma pri vsakih volitvah svojo volilno pravico izvršujejo. Zato zaznamuje državna lista g. Bogoljuba Jevtića popolno zmago v Sloveniji, ki je tembolj pomembna, ker je bila volilcem dana prilika, da so se opredelili za opozicijo, ali pa so se lahko glasovanja vzdržali.

Za združeno opozicijo oddano število glasov jasno pove, da si v Sloveniji ni mogla osvojiti teren. Pa tudi za njo oddano število glasov ni homogeno. Za opozicijo so glasovali poleg njihovih idejnih somišljenikov tudi tisti, ki sicer ne prisegajo niti na njen državno-pravni, niti gospodarski program. Saj vemo da so za njo glasovali v popolni disciplini vsi, ki prisegajo na komunizem, pa tudi vsi oni, ki bi bili sicer glasovali za listo dr. Hodžere, ki je bila razveljavljena, ker ni zadostila pogojem volilnega zakona. Pridobitev dveh mandatev v mariborskem volilnem okrožju je točna posledica tega, ker bi bila sicer Narodna stranka dobila v srezu Šmarje vse one glasove, ki jih je pridobila sedaj opozicionalna lista, ki zaznamuje pridobitev glasov samo v nekaterih srezih, v drugih pa popolnoma nič. To priča, da ideja opozicije ni prodrla v narod in si ni osvojila volilcev, marveč da gre visok odstotek pridobljenih glasov le na račun volilne taktike, brezprimerne demagogije, zavajanja in grožnje.

Volitve v Dravski banovini so torej pokazale, da ni učinkoval proglas na narod, naj se vzdrži volitev. Dasi se je zahtevala od voditeljev abstinence stroga disciplina od pristašev in dasi so proglašali vsakega za izdajalca, ki glasuje ali nastopa celo kot kandidat, vendar narod temu proglasu ni sledil, marveč je se izrekel za konstruktivni in gospodarski program državne liste g. Bogoljuba Jevtića. (Burni klici: Živjo!). Narod je jasno dokazal, da zna politični in gospodarski položaj države pravilno oceniti, da zavrača vsako politično spekulacijo z državnopravnimi gesli, da ne sledi navzlic svoji gospodarski stiski demagoškim geslom, marveč da hoče sodelovati pri ureditvi države, pri vodstvu in izboljšanju svojega gospodarstva.

Mi zaključujemo, da je nacionalna fronta v Sloveniji izvojevala popolno zmago in da 39%-tno število glasov ne pomeni samo njene zmage, ampak tudi popoln poraz vseh onih, ki so propagirali abstinenco, kakor tudi onih, ki so se v združeni opoziciji borili za glasove slovenskih volilcev (Viharno odobranje).

Mi smo z izidom zadovoljni, ker smo ga pričakovali takega kakoršen je, ker smo poznali gledanje slovenskih volilcev na volitve v splošnem, pa tudi, kako razumevajo sedanjí gospodarski in politični položaj države. Volilni rezultat pomeni za nas, da smo računali strogo realno, vsled česar se nismo mogli zmotiti. Mi smo delali za konstruktivni program, nismo prikrivali ničesar, marveč narodu predočili ves položaj tak, kakoršen je. Mi pa tudi lahko trdimo, da smo bili edini, ki smo skušali narod združiti, ga i pridobiti za složno delo, medtem ko so vsi drugi računali s političnimi strastmi in izrabljali teško gospodarsko stanje.

Nas toraj izid volitev ni mogel razburiti. Dali smo v Sloveniji dva mandata opoziciji. Toda s tem ni mogel nastati in tudi ni nastal med Slovenijo in Hrvatsko zid, in če bi bil, ali če bi ga skušal kdo v bodoče graditi, ga bodo porušili baš tudi tisti slovenski in hrvatski kmetje ravno tako, kakor so volili za našo nacionalno fronto... (Živahno odobranje in ploskanje)... kajti oni hočejo državno in narodno skupnost, katere si ne pustijo odvzeti in zrušiti od nikogar.

Lahko zaključim z zavestjo in povdarkom: svojo dolžnost smo mi storili. Nismo napadali, a napade smo odvracali in jih odbili. Priborili smo zmago narodnemu in državnemu edinstvu. Na drugih pa je, da to zmago uvažujejo in izvajajo iz nje pravilne sklepe. Ni čas za razmišljanje in premišljanje, ali in kako se more opozicijo pripraviti do pameti. Treba je pristopiti k delu, da se narodu zasigura kruh in zaslužek... (Viharno odobranje in ploskanje)... zato naj oni činitelji, ki soodločajo pri upravi in vodstvu te države vedo: Roma deliberante Saguntum perit. Ako bo Beograd razmišljaj o tem, kako naj privede opozicijo v parlament, bo medtem narod propadel. Mi nismo prišli semkaj zato, da privedemo opozicijo v parlament, nego da zasigramo naroduboljšo in lepšo bodočnost na gospodarskem, kulturnem in socijalnem polju (Klici: Tako je!) Mi imamo sveto nalogo v edinstveni kraljevi oporoki: „Čuvajte Jugoslaviju“. Zatorej, caveant consules. (Živahno odobranje in ploskanje.)

Председник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Има реч народни посланик г. Стеван Симић.

Стеван Симић: Господо народни посланици, ја долазим данас први пут у ово свето место Југославије где се стварају темељи наше будућности. И кад сам пошао овамо мислио сам и веровао да ће сва наша љубав бити посвећена решавању великог економског програма, а тако исто да ће сва наша акција бити употребљена на то да тражимо пута и начина те да лечимо ову тешку економску депресију. Јер сам веровао да неће више бити ни људи, ни појединаца у овој нашој држави који ће и после стварања наше заједнице покренути питања регионална, питање федерације и томе слично. Господо народни посланици, ова држава, као што је казато раније, није створена на дипломатском столу, већ је грађена столећима. Јер знате, господо, ми Југословени доживели смо ове границе данас тек после хиљаду и више стотина година. Југославија је резултат прегнућа и пожртвованог рада многих покољења. Од седмог века па до данас никада није на нашем тлу створена већа и боља, јача и солиднија заједница од данашње, а та заједница, као што рекох, створена је милионима жртава. Ја не желим после документованог и тако лепог рељефног говора г. Министра унутрашњих послова да поново говорим о стварима, које су у вези са изборима и изборним паролама, јер мислим да је и сувише јасно и лепо то изнето. Али намече се то питање свима нама овде, хоћемо ли ми у овом дому дискутовати о томе како ћемо и на који начин решити тобожње хрватско питање. Хрватско питање не постоји (Пљескање). Оно је решено крвљу и запечатено костима стотине и стотине хиљада Југословена. Ти Југословени који су

положили своје кости на темеље ове отаџбине не могу допустити ни Мачеку ни Мачековцима да се титрају са државном заједницом. (Пљескање.)

Најпосле, господо, југословенска идеја поникла је на тлу Хрватске. Највећи апостоли југословенства били су Фрања Рачки и велики бискуп Штросмајер. Борити се против те идеје, значи борити се против Штросмајера и Рачког, а ја до данас нисам видео ни једног Хрвата, који је дигао руку на велика дела Рачког и Штросмајера.

Господо, неоспорно је, да је историја код свих народа, па и код цивилизованих, забележила, да се увек јављају деструктивни елементи, јер у једној друштвеној заједници не могу бити сви једног менталитета, једног карактера и једне психологије. И према томе, од како постоје државе на свету, било је изрода и издајица, који су било из ината, било из користољубља, било из других мотива радили против државне заједнице. Таквих случајева, најалост било је и у нашој прошлости и ја нарочито хоћу да споменем неколико момената да се види, какве су биле реперкусије у таквим случајевима.

Браћо, још у десетом веку Мађари, односно Угри, да би захватили део Хрватске, помагали су и новцем и оружјем незадовољне племиће, створивши у многим крајевима праву анархију, из које су извучили користи наши вековни непријатељи. Исто тако радила је Византија и Млетачка. Нешто доцније десио се и други случај да је Угарска истим манирима зграбила другу половину Хрватске. Али најлепши је и најдрастичнији историски догађај, који је уследио пропаст Хрватске. Знате ли како је пропала Хрватска? Кад је последњи хрватски краљ Петар погинуо на бојишту, ондашњи „мачековци“ држе тајни састанак и шаљу неке делегате у Пешту, да понуде Хрватску Мађарима, под условом, ако им Мађари добро плате. И они су издали своју домовину и од краја X века до нашег уједињења они су плаћали рачуне издајица из X века, који су ноћу тајно отишли непријатељу да продаду своју рођену отаџбину.

Жао ми је што морам овде да споменем, да констатујем још једну жалосну чињеницу, која се је одиграла на тлу јужног дела наше отаџбине. Ви знате да је Турска и после Косова имала посла са нашем државном организацијом, али ко зна добро историју, утврдиће да смо ми у петовековној борби изгубили пет наших владалаца, који су пали на пољу части, борећи се храбро, противу завојевача али је завојевач ипак победио. Зашто су победили Турци у средњем веку? Они нису победили што су били храбрији од нас нити су победили из тог разлога, што су имали бољу војску. Не. Турци су победили помоћу „мачековаца“ у средњевековној Србији (Одобравање и пљескање).

Када је још Турска дошла у Европу и заузела Једрене, прва је њена дужност била да помоћу својих тајних агената створи раздор у нашој држави. И збиља она је успела у томе. Она се користила незајажљивом властелом у толикој мери, да је помоћу властољубивих великаша убрзала државно растројство којом приликом је створено више од 16 посебних државица и Турској је тада

било лако да их, једну по једну, савлада и завојује, те тако дође до Беча. И, турска победа, господо не лежи толико у њиховом великом јунаштву, како се погрешно код нас мисли, већ се турска победа састоји у томе што је и онда било деструктивних елемената, исто онако као што их има и данас.

Какви су ти елементи били онда код нас, господо, то најбоље илуструје ова чињеница. После косовског боја, стицајем политичкик прилика, српска династија се сроди са Бајазитом, али када је Султан Бајазит видео да је у турском царству настало доба трулежа, он поведе разговор са својим зетом Стеваном Лазаревићем и каже му ово: Како су турски дани избројани, Турска више не може опстати у Европи те је зато потребно да је наследи Србија, у толико пре, што је онда на челу ове био један велики државник, одличан организатор и храбар ратник, али Бајазит је нарочито нагласио, да за таква дела није дорасла српска властела. Бајазит је саветовао своме шураку, да ту неспособну, саможиву и корумпирану властелу уништи, а да на место ње створи нову из народа. Стеван Лазаревић је ипак прешао преко тих савета и доживео је слом своје политике. Јер нашли су се средњевековни „мачековци“, којима је био пречи лични интерес од општих српских и народних. Да наведем још један пример, који ће добро илустровати поједине моменте, из живота нашег југословенског народа.

После потчињења хрватског дела нашег народа Угарској, за читава два века властела није имала љубави ни према народу ни према државној целини, ни према моралу ни према етици, него је једино водила рачуна о себи и о својим интересима. Тада су се хрватски великаши ујединили са Мађарима и са Немцима да тлаче и да сишу народ све до скорих дана. И шта је било? Кад год дође који угарски Краљ, властела појури у Пешту или у Беч и моли: „Твој отац дао је ово, твој дед ово, прадед ово, дај и ти нешто, па да ти будем одан“. И тако су биле добре слуге туђинцу читавих 200 година. Доцније, кад је дошла анжујска династија, сви средњевековни „мачековци“ (Смех) опет потрче тамо, да се од народа отме, њима да се да. И шта је било? Лудвиг је питао своје саветнике шта да ради, а они му кажу: Да се за читавих 200 година није нашао ни један угарски Краљ који је могао да задовољи ову хрватску властелу. Па шта да радим? питао је онда Краљ. „Да се униште сви“ саветовано му је. И за неколико ноћи сва је властела потпуно сатрвена и уништена, те су тако Анжујци имали мира и спокојства.

Ово сам споменуо због тога, да се види да често и мањина сложна, организована, али издајничка мањина у стању је да сруши и једну велику државу, ако се тој и таквој мањини не стане на пут и ако се не допусти да она руши. (Одобравање.)

Господо, овде је сада мени пала у очи једна врло интересантна ствар. Из досијеа који нам је прочитао уважени г. Министар унутрашњих послова, а тако исто и ја као члан Верификационог одбора сазнао сам за извесне појаве у нашем верском

друштву, које су ме необично дирнуле и онеспокојиле.

Тиче се вере. Сви творци вера, Буда, Мојсеј, Христос, Мухамед и други стварали су вере за то да оне буду корисне и у моралном и у етичком и националном погледу својим народима. Према томе они су имали најузвишеније идеале при стварању тих верских заједница. Међутим, ми постајемо полагано сведови Средњег века, јер појаве које се код нас дешавају могле су се дешавати само у средњем веку, у двадесетом не.

Међутим данас ми уочавамо појаву да један део католичког свештенства помоћу вере трује народ и гони га да служи непријатељима наше нације. Јер се тврди да је католичанство у опасности од православља. Ја, колико познајем српски део нашега народа, до сада нисам наишао ни на једног човека интелектуалца, па ни свештеника који би покренуо то питање, и да ли можемо да добијемо што од тога? Никада се у српском друштву не говори и неће да се говори, нити има човека који би могао о томе да допусти дискусију. И од кога је та опасност, од кога прети опасност за католичку цркву? Да ли има каквих појава по којима се може наслутити ма каква опасност за католичку цркву? Она је исто што и православна црква. Разлика је само у томе што католичка црква гледа на Рим а православна на Београд, и ништа више. И ја тако гледам на ту разлику. За културног човека догма не постоји, постоји једна догма, а то је хришћанска вера.

Али овде постоји и још једна друга појава која заслужује да се овде истакне, ја сам нешто о томе говорио у Верификационом одбору, али хоћу и овде нарочито са неколико аргумената да нагласим једну важну чињеницу.

Видите, господо, мене није толико револтирало оно што ради католичко свештенство, колико ме је револтирало г. Спахин поступак, а он је човек који је се школовао и Бечу. Г. Спахин поступак гори је него поступак најгорег Хамидовог дerviша. Питаће те зашто? Да одговорим. Ја сам се чак бунио кад је донет Видовдански устав, јер у томе Уставу постоји клаузула да се муслиманима у Југославији, односно онда у држави Срба, Хрвата и Словенаца суди по прописима шеријатских судова. Зашто сам се узбунио? Ја сам човек одрастао на тлу бивше Турске царевине, тамо сам одгајен, тамо сам се борио и отуда знам да су у Турској постојали шеријатски судови за време султана Хамида, који је био претставник и верске и световне власти, у њему је била усредсређена и политичка и религиозна власт. Колико је било религиозности у бившој Турској најбоље сведочи да су чак и служитељи у џамијама постављани царским ферманом. Дакле, држава где се ништа није могло радити без цркве, без вере, без шеријата и без кадије.

Младотурци су сами писали и говорили да је срамота за цивилизовану Европу што на њеном тлу постоје и судови из VII века и врше функције грађанских судова, јер су шеријатски судови и исто време били и духовни и грађански судови. Ови су судови за време султана Хамида укинута и султан

Хамид, калифа, верски и државни поглавар, потписао је одлуку, којом је признао да су ти судови штетни за његову Турску, а ми смо, видите, унели у Видовдански Устав оно што је Турска одбацила као нешто што не ваља. И збиља мора човек да се револтира кад види шта је г. Спахо урадио. Он је сугерирао нашим, који њжалост нису знали те ствари, да приме оно у нашем Уставу што је одбацио чак и султан Хамид.

Господо, та је клаузула унета и у данашњи наш Устав од 1931 г. и кад тако стоји ствар, како је онда смело да се допусти и како се може допустити да један бивши министар иде и агитује код своје необавештене масе да је Ислам у опасности. Ето шта бива у Југославији, а знате ли шта кажу Турци, који долазе из Турске у Скопље? Они веле: па ево ово је права Турска, а не тамо у Малој Азији.

Господо посланици, ја сам вас доста заморио, можда и сувише много, ја то знам, али немојте ми замерити. Најзад ми смо овде сакупљени да решавамо државна питања и дужни смо да обавештавамо једни друге о појединим стварима да би сваки имао правилно гледиште о свему. Сада се овде поставља једно важно питање: па шта ћемо сад?

Дужност је државе да васпитава омладину онако како захтевају политичке доктрине наше нације. Држава је једина надлежна да формира индивидуалитете онако како захтевају наши национални интереси. Питање је: смемо ли ми и после овога што раде неки свештеници да допустимо да се код наше школске омладине ствара верска нетрпељивост? Јер уместо да ми санирамо наше националне прилике, ми из дана у дан бележимо и такве случајеве, који су неугешни по наше опште васпитне интересе.

То је, господо, проблем који ја постављам с молбом да чланови Краљевске владе озбиљно о томе размисле, јер је то врло важно питање.

Господо! да завршим. Ја сам у почетку свога говора нарочито подвукао да се питање државног и националног јединства не сме потрзати више никада. Оно је решено. (Одобравање). Али, господо, оно је решено и због тога што је ова држава много скупље плаћена него што су Немци платили своје национално јединство. Наша национална држава скупље кошта него што кошта италијанско национално јединство. Најпосле, потребно је било, као што рекох, хиљаду и двеста година нашег боравка на тлу овога полуострва, па да доживимо остварен сан толиких генерација. Ми ову државну творевину морамо да чувамо, јер је она скупље плаћена него и једна за коју историја зна. Наш највећи Владалац пао је у одбрани те идеје и ми морамо да чувамо наше национално и државно јединство. (Бурно одобравање). Велики Краљ Александар Својом крвљу запечатио је наше национално и државно јединство, и онај који подигне руку на ово јединство нека зна да ће бити гори од оних који су у средњем веку продали Хрватску Мађарима, да ће бити већи злочинац од оних који су Турке довели на европско копно.

И ја, изневши ово, тако исто молим Краљевску владу да овом проблему посвети своју највећу

пажњу и да се овај проблем више не потрже. Он је решен. Али ствар је, господо, озбиљна кад знамо шта је рађено за време избора. Мора да се једним јаким потезом пресече та деструктивна пропаганда, јер ми знамо да је Керенски својом неодлучном политиком довео бољшевице. Ми морамо бити чврсти, ми морамо, као што је рекао г. Претседник, да будемо дисциплиновани, а под дисциплином ја мислим да разумете шта је хтео рећи г. Претседник владе. Ако ми будемо дисциплиновани, сложни и јаки, онда ће и Краљевска влада моћи да реши све проблеме на повољан начин и за кратко време. Она ће их решити на корист државе и земље, као и националне целине. Живели! (Живо одобравање и пљескање).

Претседник Верификационог одбора Драгиша Цветковић: Господо народни посланици,

дискусија по питању неоспорених мандата је завршена. Пошто се нико није јавио за реч, то у смислу § 9 Пословника приступамо гласању. Господа народни посланици који су за то да се мандати означени у извештају Верификационог одбора под I и II, подразумевајући ту и мандат г. Луке Аврамовића, оснаже, нека седе, а господа народни посланици који су против, нека устану. (Сви седе).

Објављујем да су мандати који се налазе у извештају Верификационог одбора под I и II оснажени, подразумевајући ту и мандат г. Луке Аврамовића.

Данашњу седницу Народне скупштине закључујем а сутра заказујем другу за 9 часова пре подне са дневним редом: Продужење претреса извештаја Верификационог одбора.

Седница је закључена у 19,45 часова.

